

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

VESTNIK

6
2020

3,90 €

TEMA MESECA

Gorsko vodništvo

Z NAMI NA POT

Alpski tritisočaki

125 let
Planinskega
vestnika

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

GIANTS OF THE HIMALAYAS, Viki Grošelj

Avtor je predstavil vseh štirinajst svetovnih osemtisočakov in orisal zgodovino vzponov nanje; posebej je poudaril delovanje slovenskih alpinistov, ki so se z izjemnimi dosežki v Himalaji povzpeli na svetovni vrh. Zbrani so vsi podatki o udejstvovanju slovenskih alpinistov, bodisi v slovenskih bodisi v tujih odpravah. Knjiga je napisana v živem in zanimivem slogu, značilnem za avtorja. Velikani Himalaje so bogato prikazani na številnih fotografijah in zelo primerni za vaše poslovne partnerje.

Format: 200 x 255 mm, 248 strani, italijanska vezava

CENA: V času od 15. 6. 2020 do 15. 7. 2020 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 7,45 €* (redna cena: 14,90 €*).

**DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.*

KMALU V PRODAJI

GRIČI, RAFAEL TERPIN

Od leta 1974 na svojstven način "planinari" kot sodelavec *Planinskega vestnika*. Za njegove pripovedi o najbolj skritih koticah med Vipavsko, Tolminsko in Škofjeloško sta značilna navezanost na domačo krajino in slikanje vsega vidnega in občutnega z izbranimi besedami v njegovem posebnem, literarnem tonu. Njegovi prispevki so priklon svetu, življenju in krajini, ki izginjajo, ostajajo le še "na njegovem papirju". Srkal je pripovedi zadnjih prebivalcev in spremljal klecanje kmečkih domov. Kot slikar je svoje članke opremljal z lastnimi slikami, kar je novost, ki pomembno poživlja tudi revijo *Planinski vestnik*.

**DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.*

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 120. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVCI:

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

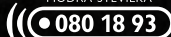
NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Podzemni svet Antarktike

Foto: Marko Prezelj

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Tone

Stavek iz članka na straneh 52–53 tega *Vestnika*. Tone ob koncu dneva pošlje iz bolnišnice SMS: "Če je tebi dobro, je tudi meni, zato hodi, samo hodi" mi je prižgal alarm. Bil je četrtek, sedmega maja. Takoj sem ga poklical. Toneta, seveda. Oglasil se je, a s šibkim glasom. Žal ga nisem razumel prav ničesar. Kot je pozneje povedal Damijan Meško, mu je odpovedovala govorna funkcija. Pa sem mu napisal SMS, naj se kaj javi, da držimo pesti zanj, a je bil SMS v ponedeljek, 11. maja, žal presenetljivo kratek in dokončen.

Tone Škarja je, čeprav že v zrelih letih, vrsto let obiskoval sestanke alpinističnega odseka (AO) Planinskega društva Kamnik, smo pa v zadnjega pol leta opazili, da je prihajal vse manj. Še vedno pa je bil prisoten s svojimi poštarnimi sporočili, ki jih imam za celo goro. Te dni sem se poglobil vanje in obudil mnoge stare težave, dileme, tudi konflikte, s katerimi smo se spopadali. Toneta sem spoznal pred dvajsetimi leti, ko sem prišel k *Vestniku*. To je bil čas zatona odprav, ki jih je vodil in po katerih ga najbolj poznamo, pa vendarle je bil še kako prisoten pri delu planinske organizacije, tudi kot podpredsednik. Ravno on me je povabil na AO Kamnik, ko sem mu nekoč potožil, da bi kot "odcveteli" alpinist še rad hodil na sestanke AO, a so tam prisotni le mladi in nikogar več ne poznam. Tako sem predsedal z ljubljanske Matice v Kamnik, kjer sem še danes. Tam so pogosto prisotni tudi alpinisti starejše generacije, ki znajo posebej ob zapletenih položajih še kako pomagati s svojimi nasveti. Če je bil na sestankih od starejših sam, sem pogosto stopil k njemu in sva debatirala. Težko ga je bilo razumeti, ker je nerazložno govoril, a z nekaj truda in ponavljanja vprašanj je šlo. Tako sva izmenjala vrsto zanimivih tem, z leti tudi tiste bolj kočljive. Čeprav je bil nesporna avtoriteta, sem si sčasoma dovolil tudi kako bolj osebno vprašanje in se ni prav nič obotavljal z odgovori. Moram priznati, da sem tako izvedel – čeprav takrat nisem bil osebno poleg, sem pa natančno spremljal zadeve "iz ozadja" – za vrsto cvetk iz alpinističnih in himalajskih dogajanj.

Druga zgodba, v kateri sva bila povezana, je bila Planinska zveza. Ker sem bil v začetkih urednikovanja za tedanje vodstvo popolna neznanka, je bil v časih "nezaupanja" član uredništva vedno tudi kdo iz vodstva PZS. Na ta način je vodstvo vedelo, kaj počnemo, kaj bomo objavljali, kakšna stališča imamo. Tako je kot podpredsednika ta vloga v letih med 2003 in 2007 doletela tudi Toneta. Čeprav je bil za nas zaradi svoje vloge bolj "tujek" kot pa zaresni član, se je v delo uredništva tako dobro vključil, da smo ga po preteku njegovega mandata kar obdržali v svoji ekipi. Pogosto nam je znal, posebno v konfliktnih situacijah, ki jih sploh ni bilo tako malo, odlično svetovati. Med dopisovanji sem tako zasledil izraz 'poskusi discipliniranja uredništva', ki se danes bere presenetljivo ostro, a tedaj pač času primerno.

Z leti sem Škarjo tako dodobra spoznal, a njegov pravi značaj, njegovo borbena in odločno jedro sem spoznal šele z dejanji. Po približno enem letu uredniškega dela je bila moja kapa polna "notranjih pritiskov", zato sem napisal odstopno izjavo in jo poslal referentki na PZS. Zame je bila stvar zaključena. S tem se nisem hotel več ukvarjati, preveč živcev me je stalo. Pa me je naslednji dan poklical Tone in mi zelo plastično orisal, kaj bom s tem naredil. Nič, priznal svoj poraz. Če misliš, da delaš dobro, pač delaj naprej. Pritiski so vedno bili in še bodo, je rekel. Tone je mislil tudi na druge, sem takrat spoznal, in ni mu bilo vseeno. Še danes sem mu za ta klic hvaležen. Tudi sicer je aktivno sodeloval pri delu uredništva, npr. ob težavah s tehničnim urejanjem revije mi je predlagal Emila, s katerim delam še danes, pomagal je pri zamenjavi tiskarne, oblikovalca in še bi lahko našteval.

Skupaj pa s Tonetom preživela tudi "posebno obravnavo". Leta 2005 smo objavili njegov uvodnik, ki ni naletel na odobravanje. V njem je bil kritičen, med drugim je zapisal, da je vse več funkcionarjev in vse manj planincev, pri čemer je omenil tudi meddruštvene odbore. Zato so se me lotili na upravnem odboru, a kaj hitro spoznali, da je bil pobudnik pač – avtor. Saj vendar niso mogli pričakovati, da bom zavrnil željo Toneta Škarje! Potem so se lotili njega in ga dve uri bombardirali s stališči, ki so bila nasprotna njegovemu. A se ni zgodilo – nič! Takrat sem spoznal, kakšna veličina je Tone in kako ga spoštujejo, čeprav je razmišljal drugače.

Tudi midva sva se pred desetimi leti hudo sporekla ob mojem nedostojnem pismu referentki na zvezi, za katero je izvedel. Takrat sem mu celo zagrozil, naj se ne meša, pa mi je spravljivo, a še vedno ostro odgovoril ob dveh ponoči, kar je bil tudi sicer pogost čas njegovih pisem. Čez nekaj dni sva se povsem običajno menila po telefonu, ko me je spreletelo, da bi morala biti po vseh "pravilih" sprta. To sem mu tudi omenil, a je le odvrnil, da imam preveč pomembno funkcijo, da bi se kujala. Ni bil zamerljiv, je pa res, da morata biti za to dva takšna. Pošta, ki jo imam od Toneta, je dragocena. Polna je drobnih cvetk, pregovorov, odlomkov iz knjig, npr. iz *Malega princa* Antoina de Saint-Exupéryja, pa Svetega pisma itn., polna odličnih analiz in stališč, ki so nam dala misliti, nam odpirala obzorja in vidik gledanja. O njem se bomo bolj razpisali v poletni številki, upam pa, da to ne bo zadnje in da se bomo z njim v prihodnosti še srečevali, če ne osebno, pa s pisanjem. Saj se je vendarle zapisal v zgodovino.

Tone me je navduševal in ponosen sem, da sem ga poznal.

Vladimir Habjan

UVODNIK

1 Tone

Vladimir Habjan

GORSKO VODNIŠTVO

4 Z gorskim vodnikom v gore

Marta Krejan Čokl

6 Od robatega gorjana ...

Robert Rot

8 Popotovanja mladega kandidata

Luka Stražar

10 Skozi oči gorskega vodnika

Tomaž Jakofčič

12 Od brezpotja do Sfinge

Rok Zalokar

14 Vodništvo v Karavankah

Gregor Kofler

15 Knjiga pritožb in pohval

Tomek Puczyłowski, Rodney Wilson, Danijela Čeligoj in Marko Žužek, Janez Jarc

ORAZA MIRU

20 Gora kot stik z našo duhovno naravo

Olga Kolenc

TONE ŠKARJA

23 U drugačni navezi z legendo

Mateja Pate

INTERJUJU

24 Tomaž Rotar

Anka Rudolf

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

TUJINA

29 **Po novozelandskih gorah**

Anton Štibler

Z NAMI NA POT

32 **Štirje tritisočaki v šestih dneh**

Vladimir Habjan

PLANINČKOV KOTIČEK

43 **Kako so bistri polhi ukanili bolezen – 2. del**

Kristina Menih

EKSOTIKA

46 **Gorski vodnik na Antarktiki**

Vladimir Habjan

U KRALJESTVU GORA

52 **Pot za vedno**

Magda Šalamon

NAŠE SOSEDSTVO

54 **Nestor planinstva v BiH**

Darko Mohar

SMAR

58 **Odprava v indijsko Himalajo – Zanskar**

Matija Volontar

KOLUMNNA

62 **O sreči in pameti**

Helena Škrli

U SPOMIN

64 **Igor Mezgec**

Igor Škamperle, Bogdan Biščak, Matevž Lenarčič, Rado Fabjan

74 **NOVICE IZ VERTIKALE**

76 **LITERATURA**

77 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

78 **OBLETNICA**

79 **U SPOMIN**

PD CELJE MATICA JE V DOBRIH DVEH LETIH OSTALO BREZ KOCBEKOVEGA DOMA NA KOROŠICI IN FRISCHAUFOVEGA DOMA NA OKREŠLJU, DVEH PLANINSKIH DOMOV NA TRASI SLOVENSKE PLANINSKE POTI.

SVOJ DAR ZA NOVI FRISCHAUF OV DOM LAHKO NAKAŽETE NA RAČUN

**ABANKA CELJE,
TRR: 0510 0801 6743 162.**

DRUŠTVO SE ZAHVALJUJE ZA VAŠ PRISPEVEK.

**POŠLJITE SPOROČILO
SMS S KLJUČNO BESEDO GR55
NA ŠTEVILKO 1919 IN PRISPEVALI
BOSTE 5 € ZA GRADNJO NOVIH
PROSTOROV DGRS KAMNIK.**

GORSKO
VODNIŠTVO

Marta Krejan Čokl

Tudi letos?

Z gorskim vodnikom v gore

Foto: Marko Prezelj

Terminologija, s katero označujemo udeležence različnih dejavnosti v gorah, je precej jasna, do nerazumevanja ali mešanja terminov navadno pride le zaradi posploševanja. Če se omejim samo na vodnike (seveda velja za oba spola), gre v grobem za tri tipe gornikov, ki so usposobljeni za vodenje v gorah, seveda vsak z določenim repertoarjem: vodnike PZS, ki to počnejo prostovoljno pod okriljem planinskih društev, planinske vodnike, ki se s tem ukvarjajo profesionalno (ta veja je pri nas komaj začela rasti) in imajo ožji repertoar, ter gorske vodnike, profesionalce, ki gostom ponujajo neomejene možnosti (pohodi, brezpotja, skalno in ledno plezanje, turno smučanje, nekateri tudi gorsko kolesarjenje; v okviru Planinske zveze Slovenije usposablajo alpiniste in alpinistične inštruktorje, športne plezalce itd.). Gorski vodniki so dobri smučarji, dobri plezalci in odlični alpinisti, ki se nenehno usposabljujejo, obnavljajo znanje in seveda svoje licence. Merila, ki določajo njihov poklic, so zelo visoka, usposabljanje terja izredno veliko časa, njihovo delo pa nenehno odsotnost od doma, kar so zagotovo dejstva, ki jih lahko sprejme le tisti, ki iskreno rad opravlja to delo. V Sloveniji je danes registriranih osemdeset gorskih vodnikov z mednarodno licenco. Približno četrtina se jih preživlja pretežno z vodenjem. Delajo v Sloveniji, Franciji, Italiji, Švici, Avstriji in Nemčiji, vodijo trekinge v Nepal in Južni Ameriki, z njimi lahko plezamo v Kanadi in na Tajskem ali smučamo v Gruziji in na Norveškem. Ampak ...

Posledice letošnje pandemije so zarezale globoko v vseh pogledih in povsod. Tudi v gorsko vodništvo. Kako globoko, ne vemo, zagotovo pa dovolj, da gorski vodniki možnosti za delo v tujini mogoče sploh ne bodo imeli. Vendar pogledimo te globoke reze še z druge plati. Marsikdo je v obdobju karantene začuden spoznaval, koliko čudovitih koticikov skriva že samo okolica njegovega domovanja, in ugotovil, da kakovostno preživljanje prostega časa ni pogojeno z bančnimi posojili in žigosanjem potnega lista. Slovenci imamo alpsko identiteto zapisano v svojih genih, ponosni smo na svoje doline, griče, hribe in gore in obožujemo razglede ter neraziskane koticke, in če za primerjavo uporabimo tisto floskulo o limonah in limonadi, lahko ravno zaradi zaprtih meja bolje spoznamo svojo deželo. Slovenski gorski vodniki in *Planinski vestnik* že od nekdaj sodelujemo, zakaj si ne bi privoščili še svoje limonade?

Na spletni strani Združenja gorskih vodnikov Slovenije so zapisane vse informacije, ki jih potrebuje nekdo, ki ga mika raziskovanje neznanega gorskega sveta ali ki želi namesto običajnega darila za praznik podariti nepozabno doživetje, *Planinski vestnik* pa vam predstavlja dušo tega poklica. Skok v časovni stroj je vedno dober in smiselni začetek neke predstavitve, zato smo skupaj z gorskim vodnikom tudi mi sedli vanj, potem pa smo se navezali na vrh in se podali še v vse tri naše visokogorske skupine.¹ Zgodbe, ki so jih zapisali nekateri njihovi gostje, potrjujejo, da intenzivnost občutenja doživetja raste še dolgo po doseženem cilju. Ali bolje: po prehojeni poti ... ●

¹ Avtorji prvih petih prispevkov so gorski vodniki z mednarodno licenco.

Robert Rot

Od robatega gorjana ...

... do mednarodnega gorskega vodnika

Gorski vodniki so v gorah prisotni od nekdaj. Pojavljajo se v mitologijah, svetih spisih, pripovedkah. Njihovo pomoč so potrebovali vojskovodje, raziskovalci uporabnega in pozneje "nekoristnega" sveta. Tudi pri nas, kjer gore že od nekdaj vplivajo na način življenja in krojijo slovensko identiteto.

Znak združenja je delo Danila Cedilnika - Dena.

Gore so bile v pradavnini bivališča zlih duhov, neobljuden svet, ki je bil le ovira pri selitvah in potovanjih. Pozneje je gorski svet postal vabljev za iskalce kristalov in rudnin, nabiralce zelišč, pastirje, drvarje in lovce. Ob gospodarskem in kulturnem razvoju evropskih narodov so se jim pridružili raziskovalci "nekoristnega" sveta, botaniki, geografi, umetniki, ljudje iz višjih družbenih slojev, pogosto tudi duhovščina. Domačini, ki so živeli ob vznožju gora, so bili prilagojeni na življenje v zahtevnem okolju. Ko so se srečali z raziskovalci, pustolovci in pozneje turisti, so

jim pri izkoriščanju in osvajanju gorskega sveta ponudili svojo pomoč. Prišleki so bili za vodenje pripravljene plačati, domačini so zaslužek potrebovali in začela se je igra gorskega turizma.

Delo gorskih vodnikov so najprej opravljali vsi, ki so bili dovolj podjetni in pogumni. Najboljši so po navadi izhajali iz vrst divjih lovcev in tihotapcev, saj so bili ti zaradi narave svojega dela najbolj izurjeni. Navadno so bili gorski vodniki robati gorjani, bolj vajeni dela z živalmi kot z ljudmi, njihovi vodenci pa ljudje iz višjih družbenih slojev. Ker so imeli skupne interese, je bilo treba vzpostaviti pravila igre.

V Alpah je gorski turizem postajal pomembna gospodarska dejavnost in gorski vodniki so bili njen del. Najprej v Franciji in pozneje v vseh alpskih deželah so dejavnost gorskih vodnikov uzakonili, vzpostavljen je

Gorski vodniki pri koči Planika leta 1981. Od leve: Marjan Keršič - Belač, France Zupan, Jože Govekar - Jozva, Anton Sazonov - Tonač, Roman Robas - Romi, Andrej Trink, Mitja Košir, Janez Brojan ml., Stane Klemenc, Stipe Božič in Marjan Manfreda - Marjon. Foto: Joco Žnidaršič

bil sistem izobraževanja in organiziranosti. Uredilo se je zavarovanje vodnikov, ti pa so morali plačevati davke državi in prispevke stanovski organizaciji. Gorsko vodništvo je v drugi polovici 19. stoletja postalo posel. Prvi uradno registriran gorski vodnik na območju današnje Slovenije je bil leta 1877 Simon Pinter iz Mojstrane, prva dva tečaja pa sta organizirali Nemško-avstrijsko alpsko združenje in Avstrijsko turistično društvo leta 1894 in 1895. V tem obdobju je delovanje gorskih vodnikov urejal prvi zakon, Red za gorske vodnike. Prvih dveh tečajev v nemščini se nekateri kandidati zaradi pomanjkljivega znanja jezika niso

gorski vodniki pa so stopili ob bok svojim kolegom v Alpah in drugod po svetu. Med njimi je tudi nekaj prejemnikov zlatega cepina, najprestižnejše nagrade v svetu alpinizma.

Še nedavno smo mislili, da s poklicem gorskega vodnika ne bo mogoče preživeti, pa se je izkazalo, da to ne drži. Za zdaj je predvsem v tujini dela dovolj, saj je povpraševanja veliko. Tam se turisti in agencije zavedajo naše kakovosti. Izobraževanje v okviru Mednarodnega združenja namreč poteka v vseh članicah zelo podobno. Ko pridobimo evropsko profesionalno kartico, smo na trgu dela enakovredni z domačimi vodniki. ◉

Vesetje na vrhu Slovenije
Foto: Rok Zalokar

udeležili., zato je Slovensko planinsko društvo (SPD) leta 1906 organiziralo tečaj za gorske vodnike v Ljubljani in določilo pravilnik izobraževanja.

Po 1. svetovni vojni so nekateri vodniki prešli pod italijansko, nekateri pod avstrijsko oblast, na območju Slovenije pa je njihovo delovanje od leta 1930 urejala Naredba o gorskih vodnikih. Po 2. svetovni vojni so gorski vodniki prešli pod okrilje Planinske zveze Slovenije (PZS). V tem času je bilo komercialno, poklicno ali pridobitno vodenje neprimerno. Prednost je imelo prostovoljno vodništvo, amaterstvo je bilo enakovredno profesionalizmu ali celo večvredno. Planinska društva so organizirala pohode, markirane poti in številne kočice so omogočile množičen obisk gora. Brezplačna vodenja so izvajali člani planinskih društev in vodniki PZS.

Gorski vodniki so napol v ilegali svoje goste vodili v višje gore, na turne smuke in v plezalne smeri, vodili pa so jih tudi na trekingih v Nepal in Južni Ameriki. Za vodenje v naših gorah so jih najemali tudi redki petični tujci. Po letu 1990 so se slovenski gorski vodniki v skladu z družbenimi spremembami organizirali podobno kot njihovi kolegi v drugih alpskih državah. Ustanovili so profesionalno združenje, posodobili izobraževanje, pripravili Zakon o gorskih vodnikih in leta 1997 postali člani Mednarodnega združenja gorskih vodnikov (IFMGA).

Julius Kugy je ustoličil (trentarske) slovenske gorske vodnike, ki so po drugi vojni napol poniknili, današnji

Kovinski znaki slovenskega gorskega vodnika po letu 1906

Iz osebne zbirke Bojana Pograjca

Od 1. vodniškega tečaja SPD 1906. leta do konca 1. svetovne vojne

Med 1. in 2. svetovno vojno, avtor osnutka Edo Deržaj

Po 2. svetovni vojni (predlog), avtor osnutka Marjan Keršič - Belač

Po 2. svetovni vojni do leta 1993, avtor osnutka Vlasto Kopač

Slovenski GV z vodniškim znakom IFMGA

Od 1997. do 1999. leta

Današnji veljavni kovinski znak GV z mednarodno licenco IFMGA

Popotovanja mladega kandidata

Kako postaneš gorski vodnik

Morda vam je kateri od naslednjih podatkov že kdaj prišel v ušesa ali padel v oko, pa vendar. Izobraževanje za gorskega vodnika traja najmanj štiri leta. Sprejemni izpiti predstavljajo prvo sito, skozi katero se pride z zdravo mero alpinističnih, plezalnih in turnosmučarskih vzponov oziroma tur. Gorniška vsestranskost, zrelost in izkušnost gotovo pripomorejo k "palcem gor" in uvrstitvi v naslednji krog. Trem letom tečajev in izpitov sledi najmanj eno leto, največ pa pet let pripravniške dobe. V tej dobi se kandidati za gorske vodnike prelevijo v pripravnike in po svojih najboljših močeh nabirajo vodniške izkušnje ter dvigujejo alpinistično, plezalno oziroma vsesplošno gorniško formo. Ta se ne konča zgolj pri fizičnih parametrih. Gorniška razgledanost, poznavanje gorstev in podobni aduti so kandidatu v veliko pomoč in jih ne gre zanemariti. Tako lahko pride do še zadnje uspešne levitve v gorskega vodnika z mednarodno licenco IFMGA.¹ Levitev predstavljajo strokovni izpiti, kjer se z zahtevnejšimi turami in na višjih obratih preveri vse naučeno in pridobljeno znanje.

Z uvodom sem želel na kratko opisati gabarite izobraževanja, skozi katero se kalijo generacije novih gorskih vodnikov. Napisano velja seveda tudi za tisto, v kateri sem pristal sam.

Ata (dedek) mi je enkrat v otroških letih zadovoljno dejal: "Luka, ti si ta prav' kmet." Seveda se mi je takrat to sila *dopadlo*, vendar pa se za profesionalno kariero v kmetijstvu še nisem odločil. Na mizi so bile še druge možnosti: policist, gasilec, reševalec, profesionalni sestavljevalec lego kock, košarkar ... Hm, gimnazija torej. Štiri leta časa, da se me prime nekaj od naštetega, a zgrabili so me gore in plezanje. Vendar si nisem mogel predstavljati, da ta moka daje kruh. Študij geografije bo v redu, geografija je zanimiva. Moj odnos do študija se je iz letnika v letnik vedno bolj ohlajal in vpis bolonjskega magisterija je bil že s figo v žepu. Takrat sem se namreč vpisal tudi v izobraževanje za gorske vodnike in razvrstitev prioritete je bila jasna. Ko danes gledam nazaj, bi to priporočil tudi vsakemu, ki se zanima za šolanje. Šolanju za katerikoli poklic namreč pritiče določena mera resnosti in predanosti. Te odlike pa lahko hitro pridejo navzkriž s prevelikimi pričakovanji romantike in lahkotnosti, ki ju radi povežemo z gorami, čeprav je ob resnosti dovolj prostora tudi za to. Priznam, da sem se med usposabljanjem občasno počutil kot *piflar*. V prejšnjih procesih se tega ne spomnim, a to dejstvo je bilo zgolj potrditiv, da počnem tisto, kar je zame najbolje.

V ritmu tečajev in izpitov so minevala prva tri leta izobraževanja. Čas za srkanje znanja, izkušenj in včasih tudi živcev naših inštruktorjev. Lahko potrdim, da je kakovost akumuliranega znanja v Združenju gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS) kljub majhnosti na zelo visoki ravni. Verjamem, da se to dejstvo ne bo spremenilo v lovoriko za počivanje, ampak bodo

ažurnost, iskanje novih znanj, sledenje razvoju opreme in tehnik vodenja vedno visoko na prednostni lestvici združenja.

Čeprav sem sebe takrat dojemal kot dokaj zrelo alpinistično osebo, mi je šolanje dalo mnogo novih koristnih spoznanj, ki jih ne izkoriščam samo takrat, ko sem v vlogi vodnika. Za nekaj časa je na račun izobraževanja udarec doživela tudi moja športna alpinistična plat. Morda takrat nisem dosegel vseh visokoletečih ciljev, a tega ne obžalujem. Na šolanje gledam kot na zelo dobro naložbo, ki izplačuje dobre obresti še dolgo po začetnem vložku.

Brez muje se še čevelj ne obuje in tečaji ter obdobje po njih so namenjeni ravno temu, "mujanju". Kako se pripraviti na turo – ne samo zase, ampak vsaj za dva? Je teren pred mano še primeren za vodenje na kratki vrvi ali bom "potegnili" raztežaj? Kje cepin najlažje zdrsi pod naramnico, ko ga na hitro pospravljáš med telo in nahrbtnik? Na katerem postanku bom začel tečnari, naj se ljudje namažejo s sončno kremo, in v kateri žep jo bom dal, da bo dovolj blizu? Taka, podobna in ne podobna vprašanja so rojila po moji glavi. Osnove gibanja v strmem svetu morajo biti že osvojene. Treba je bilo poskrbeti za to in ono ter implikacijo naučenega natrenirati na turah s prijatelji in sošolci. Navadno so te vloge z dodatnim tretmajem dokaj veseli. Tako se stvari začnejo postavljati na svoje mesto in vsaka nova tura se odvija čedalje bolj tekoče. Izpiti so predvsem na začetku s sabo prinesli nekaj dodatnega stresa, ki pa se je z vsakim opravljenim izpitom zmanjševal.

Med šolanjem sem opazil, da je eden bolj zanimivih in včasih rahlo bolečih izzivov sprejemanje tega učnega procesa. Zdi se mi, da je zadrega zgolj v tem, da ljudje svoje početje v gorah radi tesno zvežemo s svojo samopodobo. Kritika, poduk ali namig za izboljšavo,

¹ International Federation of Mountain Guides Associations, Mednarodna zveza združenj gorskih vodnikov.

namenjeni profesionalni rabi, lahko dregnejo nevarno blizu naših čustev.

Počasi mi je v svetu izpitov postalo dokaj udobno in moja suverenost pred inštruktorji je bila v vzponu. Zato bi na začetku svoje dobe gorskega vodnika pripravnikaraje še naprej opravljal vedno težje izpite, kot pa ves neroden iskal pravi oprijem za svoj položaj na trgu dela v novi realnosti. Mala šola marketinga, s posebnim poudarkom na samopromociji za telebane, bi gotovo pomagala kalibrom, kakršen sem sam. A s časom in predvsem z velikodušno ponujenimi priložnostmi za delo od starejših kolegov se je tudi pripravniško kolesje začelo vrteti. Kot že mnogi sem spoznal, da inštruktorji še zdaleč nimajo tako širokega repertoarja vragolij, kot jih ponudi dejansko vodniško delo.

Zadnjega v seriji strokovnih izpitov sem opravljal na Hudičevem grebenu Tacula (Arête du diable – Mont Blanc du Tacul). Lepa tura, ki jo krasijo izredni razgledi ter izpostavljeno plezanje v strmih granitnih špicah, značilnih za pogorje Mont Blanca. Zadovoljen sem ugotavljal, da lahko kljub dejstvu, da sem na izpitu, zaužijem tudi polno mero "alpske romantike". Vodniški način razmišljanja se mi je skozi leta šolanja dobro usedel v spomin. Tako so odločitve, kaj in kako, prihajale gladko in izpitna tura je postajala užitek. Razlika med prvim in zadnjim izpitom je bila velika.

Vprašanja so zamenjali odgovori, izluščeni iz ur učenja, treniranja ter kakovostnega usmerjanja inštruktorjev.

Zdaj, ko že nekaj časa opravljam poklic gorskega vodnika in sem izkusil vodenje tako doma kot v tujini, predvsem v centralnih Alpah, lahko na izobraževanje pogledam še skozi prizmo majhne, a vseeno časovne distance. V veselje mi je, ko lahko gostom s pomočjo pridobljenega znanja pomagam doživeti gore na pristen način, jim dam novo znanje o gibanju v gorskem svetu in naredim izkušnjo kar se da varno in bogato. Dovolil si bom biti človek in priznati, da me dregne, ko v laični javnosti opazim enačenje, zamenjavo, nepoznavanje mojega poklica. Ob tem se seveda takoj zavem, da odgovornost leži tudi na meni. Šolanje ima namreč nalogo, da me opremi s kar največ znanja, veščinami in vrednotami, ki mi omogočajo, da lahko svoje delo opravljam profesionalno. Naloge, kot so promocija, ohranjanje kakovosti ter pozicioniranje poklica v slovenskem prostoru, pa ležijo najprej na plečih gorskih vodnikov in združenja. Poklic si dobro prepoznavnost, tudi zaradi energije, ki je potrebna za uspešno opravljeno šolanje, namreč zasluži. Profesionalni gorski vodnik je po mojih izkušnjah pomemben dejavnik varnosti in za doživljajsko vrednost ture s svojim pristopom, znanjem in izkušnjami lahko predstavlja velik plus. ●

Vodenje na kratki vrvi – šolanje nove generacije gorskih vodnikov letos na Okrešlju

Foto: Miha Habjan

Tomaž Jakofčič

*Pogled na greben s Staničevega vrha
Foto: Tomaž Jakofčič*

Skozi oči gorskega vodnika

Po Kamniško-Savinjskih Alpah

Kamniško-Savinjske Alpe so med povprečnimi gorniki kar nekoliko zapostavljene v primerjavi z Julijskimi Alpami. Marsikateri tujec z gorniški ambicijami bo usmerjen v Julijce, dejstva, da vzhodneje obstajajo "še ene Alpe", sploh ne pozna. Resda so Kamniško-Savinjske Alpe manjše, a zato nič kaj pohlevne. V povprečju boste našli v KSA celo manj zložnega sveta kakor v Julijcih. Po najlažji poti boste na vrh najvišjih gora le redko prišli brez vsaj pičle uporabe rok.

Kako naj predstavim Kamniško-Savinjske Alpe kot gorski vodnik ob dejstvu, da smo vodniki dovezetni za vsako gorniško željo? Morda z opisom vzpona po Zeleniških špicah. Če bi moral predlagati gostu zgolj eno smer, bi se verjetno odločil za ta greben, ki po pravici spada med najlepše grebene v Sloveniji. Skupaj z dostopom nudi dober pregled nad potencialom "šopka želja" tako raziskovalnega kot tudi ambicioznega gornika, ki je že zabredel v alpinistične vode.

Običajno se proti temu cilju odpravimo iz doline Kamniške Bistrice. Že sama vožnja proti koncu doline bo ponudila lepe razglede na najvišje gore in pregled enega izmed rezervatov gorskih vodnikov na južni strani gorovja. Med markiranima potema na Kokrsko in Kamniško sedlo namreč ni nobene druge markirane poti. Več kot izstopala bo ena najbolj elegantnih slovenskih gora, Skuta s svojo južno steno. Ta ponuja lepe smeri, najbolj obiskan med njimi pa je čudovit, zmerno težak (III-IV) Južni raz. Če bi avto ustavili,

morda celo stopili ven, bi lahko opazili tudi Veliki Greben, spodaj nekoliko poraščen, a vseeno vabljiv greben, ki se vzpenja proti Skuti in z nadaljevanjem po Streži ponuja velikopotezen vzpon brez resnega plezanja na čudovito goro. Levo in desno vodita v zgornja nadstropja dva klasična nemarkirana t. i. lovska prehoda čez Gamsov skret ter Žmavcarje. Tudi neplezalcu bo v oči padel strm trikotnik nekje v višini Gamsovega skreta, južna stena Kogla, med plezalcem verjetno najbolj obiskana stena gorovja.

Časa za ogledovanje na poti nimamo preveč, saj nas čaka dolg dan. Najbolj pravoverni si bodo oprtali nahrbtnike kmalu za Domom v Kamniški Bistrici, večina pa se bo peljala do Jermance, jase na nadmorski višini približno tisoč metrov. Prve pol ure od tam bomo hodili po markirani poti, ki vodi na Kamniško sedlo, potem pa bo naš korak zavil desno skozi Repov kot. Pot bo hitro minila, saj bomo imeli celoten greben Zeleniških špic kot na dlani. Začeni s čokatim Kamniškim

Dedcem. Ta označuje prvotni začetek prečenja, ki so ga prvi opravili drenovci leta 1911. Zaradi poraščenosti se v prvem delu grebena pleza le redko, večina začenja na poraščenem sedlu desno od prve večje skalne gmote, Staničevega vrha. Po lepem bukovem gozdu bomo dosegli vznožje južnega ostenja Planjave. Nad očarljivimi tolmoni bomo tudi to pot zapustili in se po slabše vidni stezici začeli vzpenjati po gruščnati grapi in ob njej. Na tem delu bo vloga gorskega vodnika postala izrazitejša. Navezani na t. i. kratko vrv bomo tekoče, v lahkem plezanju prišli na začetek skalnega dela grebena.

Če kdo želi manj naporen, a vseeno razburljiv dan, se tu spusti do zanimivega okna v gmoti Staničevega vrha, imenovanega Kovačnica. Spretnejši lahko od tam v nekaj raztežajih priplezajo direktno na vrh "Staniča".

Če nadaljujemo prečenje, bomo v prijetnem, lahkem plezanju v čvrsti skali hitro priplezali na Staničev vrh. Tu se nam bo odprl pogled na vse strani in razgledni počitek bo obvezen. Lepotico Skuto nam bo zakrivala mogočna Brana, zato se nam bo pogled ustavil bolj južno. Z Mokrice, Kompotele in Jermanovega turna se stekajo v dno doline očitne, a nekoliko odbijajoče grape in rebra. Prav ta divji svet bo morda privabil raziskovalce k obisku prehodov, ki resnici na ljubo ne zahtevajo veliko plezanja, le zanesljiv korak. Še nekoliko naprej precej vodoravna linija Kalskega Grebena strmo pade proti Kokrskemu sedlu. To stopnico predstavlja SZ-raz Kalske gore. Zgodovinsko pomembna smer je po prvem vzponu slovite naveze Modec-Režek leta 1931 predstavljala velik izziv predvojnimi plezalcem. Do danes se je ta spremenil v predvsem

uživaško plezanje. Na vrh Kalske gore vodi tudi lepa neoznačena pot Čez Kalce, ki bo s samoto dala velik kontrast obljudeni markirani poti čez Kokrsko sedlo. O prehodih in smereh v čudoviti steni Vežice, ki jo vidimo kot na dlani, ter o zgodovinskem pomenu še enega "dedca" na obzorju, Lučkega Dedca s kratko, a zelo strmo steno, bi lahko povedal še več, a pot je še dolga in še se bomo ustavljali.

Strm sestop pred nami je morda najzahtevnejši del ture. Nadaljevali bomo gori-doli čez manjše vrhove vse do vznožja najvišjega stolpa. Približno 150 metrov visoka "nebeška lestev" iz najboljše skale nas pripelje na vrh. Zatem rogljat in oster greben počasi začne popuščati in vse manj bomo uporabljali roke. Tik pred Najvišjim robom, 2127 m, kakor se imenuje najvišji vrh Zeleniških špic, nas prijetno preseneti čudovita travnata blazina, ki spet vabi k počitku, čeprav je Srebrno sedlo, ki označuje konec prečenja, že zelo blizu. Pred seboj lahko vidimo bližnja vrhova Brane in Planjave, ki ponujata lepa, klasična grebena, začeniši na Kamniškem sedlu. Ne vidimo, temveč le slutimo pa lahko velik prepad na drugi strani.

Severna stran gorovja predstavlja najdaljšo stensko pregrado v Sloveniji, dolgo skoraj petnajst kilometrov. V njej se vrstijo najmogočnejše stene gorovja, ki premorejo tudi nekaj lažjih in zelo lepih smeri z dobro skalo.

Običajni sestop vodi nazaj v Repov kot, lahko pa se v slabi uri povzpne na vrh Planjave in sestopimo na Kamniško sedlo. Za plačilo bomo dobili enega boljših sestopnih melišč pri nas, izpustili pa osvežitev v tolmunih Repovega kota. Odločitev je vaša. V vsakem primeru bo dan popoln. Nove ideje in cilji pa rojeni! ●

*Pogled na Najvišji rob, 2217 m, najvišji vrh in konec grebena Zeleniških špic
Foto: Tomaž Jakofčič*

Rok Zalokar

Od brezpotja do Sfinge

Julijci, moj dom

Med prvim obiskom Prekmurja sem se spraševal, kaj je narobe, imel sem namreč občutek, da nekaj ne *štima*. Seveda ni *štimalo*, saj sem daleč zadaj na Gorenjskem pustil velikane, ki so me čuvali do tedaj, visoke stene in globoke doline, ki te objemajo in dajejo občutek varnosti in domačnosti. Predstavil mi jih je oče. Pogosto podoživljam predvsem dan, ko sva pri mojih šestih letih obredla Rjavino iz Kota, s kozorogi, ki so v spominu šestletnika še vedno videti veliki kot dinozavri, se v istem dnevu povzpela na Cmir in sestopila čez Vrbanove špice nazaj v Kot. Pozneje sem kot plezalec ob koncu osnovne šole preplezal prva ostenja julijskih velikarov; našo gorjansko/radvljiško Debelo peč, raz Jalovca in seveda Steno. Mogočno kraljico, ki vlada nad dolino Vrat.

Verjetno ima alpski človek gore zapisane v kosteh, zato sva z ženo Petro združila posel, ljubezen in strast. Postal sem gorski vodnik in inštruktor IFMGA. Začel sem delati v Alpah, kjer sem pridobil dodatna znanja in prepotrebne izkušnje, preteklo poletno sezono pa sem prvič v celoti preživel doma. V enem izmed vodniških tednov sem vodil dva svoja stalna gosta Gabra in Marka, s katerima sem med drugim v Alpah splezal na Eiger in Dufourspitze. Tokrat smo se odločili, da jima pokažem domače dvorišče, Julijske Alpe. Začeli smo čez mejo v dolini Belih vod, na zahodnem repu Julijcev. Bivak Gorizia je odličen za odklop od

dobro pripravljene je to lepa enodnevna tura, za romantike nepozaben dvodnevni izlet.

V osrčje Julijcev se lahko odpravimo skozi Italijo. Tam nad Mangartskimi jezери dominira Mali Koritniški Mangart. Meč in Cozolinijeva zajeda sta dve klasiki, namenjeni dobrim plezalcem. Če se odpeljemo čez Predel, nas nad Strmcem pozdravi katedrala Loške stene, nad Možnico pa Jerebica, ki skriva pravi monolit V. težavnostne stopnje, Sivi ideal. Za ljubitelje divjine, samote in dobre skale v juniju, ko izgine sneg, ali pa jeseni ko sonce malo popusti. Dostop in sestop ponujata pravo trentarsko izkušnjo za popoln dan.

Širok nasmeh je največja nagrada.
Foto: Rok Zalokar

vsakdanjega tempa, okoliške stene pa ponujajo vrsto lažjih smeri v solidni skali. Med njimi vsekakor izstopa Severni raz Visoke bele špice. "Ultra klasika", ki si jo boste med koncem tedna verjetno delili z drugimi navezami. Mi smo bili med tednom sami. Kaj je lepšega kot opazovati sončni vzhod s skodelico čaja v roki, čez petnajst minut pa stati pod plezalno lepotico, čez katero vas brez skrbi popelje gorski vodnik? Tristo metrov gibanja po čudovitem apnencu, kjer težavnost ne preseže IV. težavnostne stopnje. Z nekaj spusti po vrvi se vrnemo na sedlo in nazaj do bivaka. Za kondicijsko

Med vzponom na Vršič se peljemo mimo Zadnjiškega Ozebnika. Tamkajšnje športne večraztežajne smeri so prava *uživancija*. Krajcarca in Harlekin ponujata plezanje po škrapljastih ploščah, sestop pa je eleganten, s spusti po vrvi. Vršac visi kot prižnica nad Zadnjico in trenutnim časom primerna Puntarska vsekakor lahko stopi ob bok Čopovemu stebru; smer je rezervirana za dobro pripravljene.

Z Gabrom in Markom smo se odločili za plezanje v smerih do V. težavnostne stopnje. Ko načrtuješ teden dni plezanja, je prilagajanje vremenu ključnega pomena. Vršič in Trenta ponujata vse. Imel sem pripravljene tri variante: plezanje v severni steni Nad Šitom glave, če bi bile v popoldanskem času nevihte, SV-steber v Srebrnjaku, če bi si gosta zaželela odmaknjene skalne smeri V. težavnostne stopnje, in grebenko prečenje Goličica–Kanceljni–Planja v divjem trentarskem ambientu s pravo mero strmih trav, grebenov in plezanja. Zaradi slabše vremenske napovedi smo izbrali prvo možnost in zaključili z dežjem in pico v Kranjski Gori. Na poti proti Vratom kraljuje Martuljska skupina. Grebeni Široke peči, Oltarjev, Ponc, ki se vlečejo vse do Škrlatice, spadajo med najbolj divje pri nas. Vsakdo si bo za vedno zapomnil dan, preživet v tej alpski divjini. Od razgledov med vožnjo z avtomobilom pa vsekakor kraljuje Špik s svojo očitno razčlemba, Direktno, mojstrovino Mire Marko Debelak. Smer, s katero se lahko še celo življenje hvalimo sopotnikom med vožnjo proti Kranjski Gori.

Naša naslednja postaja: Stena. V prostranstvu dachsteinskega apnenca se najde smer za vsakogar. Na najvišjem delu in po izjemnih prehodih se vije Skalaška z Ladjo, kjer je Pavla želela voditi turiste. Nad Ladjo, najtežjim raztežajem, pa bi se srečala z Jožo, ki bi vodil čez svoj Čopov steber. Tudi mi smo si izbrali Skalaško z Ladjo in po prehodih direktno iz stene blizu stare italijanske poti sami nadaljevali do vrha Triglava. Pa naj še kdo reče, da se na Triglav vijejo kolone.

Po težavnosti si v Steni od leve sledijo Slovenska in Nemska – z vodnikom ju lahko prepleza vsakdo z dobro kondicijo – Bavarska, Skalaška, Čopov steber in Sfinga, ki pa so rezervirane za dobre plezalce. Vsak, ki mu je navpični apnenec zlezal pod kožo, pa si v zbirki želi markantni in mitološki Čopov steber. Mojstrovina, s katero si je Joža postavil spomenik.

Vsaka dolina v Julijcih skriva svoje posebnosti, grebene in smeri. Odrasel sem v dolini Krme, ker nam je bila najbližja, in tja smo hodili večinoma s kolesi ali pa kar peš. Parižanka, Jesih-Potočnik, DKV in Tržiška so le nekatere od mnogih smeri, ki vam jih z veseljem predstavimo.

Z Gabrom in Markom so nas dež, utrujenost in poškodovan prst nazadnje pregnali v Osp, kjer smo za zaključek preplezali Medota.

Naša dežela je čudovita in v vsaki pokrajini lahko najdemo nekaj zase. Mogoče pa naslednji obisk Prekmurja ne bo več vzbujal občutka nedomačnosti ... ●

Čopov steber v Triglavski severni steni je želja marsikaterega gosta.

Foto: Tadej Debevec

Po poti ali brezpotju? Foto: Gregor Kofler

Gregor Kofler

Vodništvo v Karavankah

Greben Orlic

Kdo bi si mislil, da so Karavanke lahko tako zelo zanimive s plezalnega in vodniškega vidika! Vodene ture pri nas so najpogostejše v Julijskih Alpah, premalokrat pa v Karavankah ali Kamniško-Savinjskih Alpah. Ljubiteljem ferat bo zagotovo cilj "navita" športna ferata v stolpu Cjajnika, kjer lahko turo podaljšamo naprej po grebenu na Košutnikov turn in sestopimo po istoimenski ferati, kot je ime gore. A mi bomo poskusili najti samoto.

Čprav strma severna ostenja Begunjsčice, Celovške špice, Velikega vrha, Košutnikovega turna in drugih vrhov ponujajo samotne smeri, sem se pred nekaj leti odločil, da raziščem tudi grebene Karavank, ki niso oblegani, a vendar so zahtevni in ponujajo prekrasne razglede. Izbral sem si greben med Belščico (Svaščica) in Stolom, imenovan tudi Orlice, Orgelše, po koroško Vorlce, ki pa ga ne smemo zamenjati z Orličjem, grebenom južno od Stola. Greben Orlic, ki ga na zahodu omejuje Stolova škrbina, na vzhodu pa sedlo Belščica, je eden izmed najboljših in najbolj razgibanih delov karavanškega grebena. Posejan je z nizom stolpov, škrbin, balvanov, plošč in podobnih plezalskih poslastic ter strmo pada v dolino, tako na severu kot tudi na jugu. Prečenje se po težavnosti primerja s Slovensko smerjo v Severni triglavski steni in se zaključuje na najvišjem vrhu Karavank, Stolu, 2236 m.

Neko junijsko jutro sva se z ženo Anito odpeljala do Tinčkove kočice in od tam nadaljevala peš navzgor skozi Zagon do sedla Belščica (Svaščica), kjer sva se odeli v "železje", in prečenje se je začelo. Najprej sta naju

pozdravila vzhodni in zahodni Jelenček, kjer dober nos za prehode omogoči lahkotnost prečenja. S Celovške škrbine, ki je najnižja točka grebena, sledi še vzpon na Celovško špico, kjer te vrh pozdravi s križem. Sestop skozi kamniti labirint in vzpon do Krototnika ponudita največje plezalne težave – mesta z ocenami do III. težavnostne stopnje. S Stolove škrbine naju je na vrh Stola popeljalo lahko poplezavanje. Greben je v nasprotju s potjo na Stol samotna, srečala sva le množico planik, ki so se bohotali med skalovjem. In kakšni čudoviti razglede so se nama ponujali daleč naokoli! Na eni strani avstrijske Alpe, na drugi strani pa Julijci. Oboje kot na dlani.

Prednost grebena Orlic je v tem, da je ravno prav dolg in zahteven, tudi za tiste, ki nimajo veliko izkušenj z grebenskimi prečenji. Spomnim se, da je Aniti ostal še posebej v srcu, ker je bil to prvi greben po rojstvu tretjega sina in ji je dal krila, tudi zato, ker se je počutila varno. Seveda sem se oziral okoli za naslednjim karavanškim doživetjem in sem ga zagledal zelo blizu. O tem pa kdaj drugič. ●

Knjiga pritožb in pohval

Čopov steber

**Tomek Puczyłowski,
gost Tadeja Debevc**

Od nekdaj sem bil željan doživeti kaj novega, izkusi-
ti novo perspektivo, se gibati tam, kjer je svet še po-
sebej vznemirljiv, zato izjemno rad plezam po strmih
in velikih stenah ter grebenih. Kot Poljak pogosto s
težavo dobim soplezalca, ki bi z menoj plezal v Julij-
cih, kamor najraje zahajam že od leta 1994. Lani sem

*Gost iz Poljske v znamenitem Čopu
Foto: Tadej Debevec*

v Sloveniji s prijatelji iz domovine opravil okoli štiri-
najst plezalnih tur večinoma srednje težavnosti in
dolžine, a želja po zahtevnejši, daljši smeri je ostala.
Zato sem se odločil za vzpon z gorskim vodnikom.
Moje misli so bile, odkar sem bral o prvem vzponu,
usmerjene k znamenitemu Čopovemu stebru.

S Tadejem Debevcem, odličnim vodnikom in sopo-
tnikom, s katerim sva najprej preplezala Zahodno
zajedo, sva se po dobri uri hoje od Aljaževega doma
znašla na začetku Skalaške smeri. Spodnji del sme-
ri sem že poznal, zato je šlo kar hitro in kmalu sva se
znašla na Gorenjskem turncu. Tam pa se je zame za-
čela nova in vznemirljiva avantura. Ko sva se približe-
vala Čopovem stebru, sem bil popolnoma ganjen in
prevzet – okolica je bila naravnost čudovita, izposta-
vljenost pa veličastna. Čeprav je steber precej očiten,
sem si na začetku le težka predstavljal, kje natanč-
no bova plezala. Tadej je plezal hitro in zanesljivo in
kmalu sva se znašla pod najzahtevnejšim delom. Mo-
ram priznati, da se mi je najbolj zahtevna zdela prav
zadnja izpostavljena prečnica – težja kot uradno naj-
težji raztežaj, ki vodi iz Rdeče votline. Razgled iz preč-
nice v dolino Vrat pa je edinstven in predstavlja svoje-
vrsten vrhunec ture.

Glede na to, da sva za celotno turo od vrat Aljaže-
vega doma in nazaj porabila natančno osem ur, sem
bil zelo zadovoljen, ne samo z razgledi in plezanjem,
ampak tudi s hitrostjo vzpona. Zelo rad se namreč gi-
bljem hitro. Smer je nedvomno edinstvena in vzpon
po njej predstavlja eno mojih najboljših dogodivščin
v Julijcih. Po doživetveni plati presega tudi Direk-
tno smer v Špiku, ki sem jo pred nekaj leti preplezal
z Gregorjem Slugo. Pivo v Aljaževem domu že dolgo
ni tako teknilo.

Praznovanje 80. rojstnega dne

**Rodney Wilson,
gost Borisa Lorenčiča – Lorija**

Ura je tri zjutraj, sredi avgusta. V žarku čelne svetilke
se zasvetlika vrv, zagledam Lorijeve pete. To leto ni
bilo veliko spomladanskega snega in poletje je bilo ne-
navadno vroče, zato so bile gore suhe in ledene. Med
prečenjem ledenika Aletsch do vzhodja jugovzhod-
nega grebena gore Jungfrau, naju Lori instinktivno

varno pripelje skozi labirint široko zevajočih ledeniških razpok. Zdani se na prečnici pod seraki, ko se prebija po strmih pobočjih Rottalhorna in ob devetih v oblakih doseževa 3972 metrov visok vrh.

Dan pred tem sva opravila prečenje 4099 metrov visokega Möncha. Potem ko sva na "meniha" splezala po tehnično zahtevnem severozahodnem grebenu, sva sestopila po strmem in izpostavljenem jugovzhodnem grebenu ter prenočila v koči Mönchsloch. Po uspešnih vzponih v Bernskih Alpah sva se iz Grindelwalda premaknila v Chamonix.

Tri dni pozneje, na moj 80. rojstni dan, ob pol štirih zjutraj zapustiva kočo Albert s ciljem, da preplezava Arête de la Table, klasično smer na Aiguille du Tour. Tudi ledenik Tour se je od poletne vročine zelo skrčil in Lori ubere linijo čez poledenele žlebove, polne kamnja, ki je prifrčalo od zgoraj, ter se poda proti čeljustim ozebnika Table. Preplezava tanek trak snega, tam, kjer je običajno sneg, naletiva na mešanico nestabilnega grušča in balvanov. Ker je nemogoče prečiti po običajni liniji, sva primorana preplezati strmo steno po gnili skali, okrašeni z ohlapnimi bloki in krušljivimi luskami. Lori se nežno pomika navzgor, tako da komaj premakne kak kamen. Do roba grebena se prebija, ravno ko sončni vzhod osvetli gore v vsem svojem rožnatem sijaju. Nadaljujeva v uživaškem plezanju po trdnem chamonijskem granitu in po več raztežajih doseževa edinstven košček skalne arhitekture v obliki mize. Tukaj se ustaviva za fotografiranje in več kot zaslužno malico. Kmalu za tem sva na

3542 metrov visokem vrhu. Sledita stisk rok in objem, nakar Lori pokuka v svoj nahrbtnik in me preseneti s steklenico šampanjca! Srkam mehurčkasto tekočino, obkrožen z veličastnimi zasneženimi gorami, in to v družbi dobrega prijatelja ter vodnika, ki me zadnja leta varno vodi na številne vrhove. Le kaj bi si še lahko želel za svoj 80. rojstni dan!

Želja po še

Danijela Čeligoj in Marko Žužek, gosta Gregorja Koflerja

Bil je avgust, ko sva s partnerjem ležala na plaži na Hvaru – čeprav sva zaprisežena gornika, nama teden morja nikoli ne uide. Vse se je torej začelo lepo sončno nedeljo, ko mi je Marko za rojstni dan podaril darilni bon. Vodenje, Kratka Nemška smer. Ostala sem brez besed. To sem si želela že nekaj časa in darilo je bilo resnično popolno. Ko sem ga vprašala, kdaj greva, je bil odgovor: jutri. Jutri?! Kako jutri?! Ker sem organizatorica in načrtovalka me je to vrglo s tira, ampak v pozitivnem smislu. Vožnja proti domu je bila dolga, spanja pa komaj tri ure, saj je iz najine Ilirske Bistrice do čudovitih Alp kar daleč. Ob petih sva morala biti v Vratih. Spanec sta mi kratila tudi pričakovanje in strah pred neznanim, do Stene namreč čutim veliko spoštovanje.

Rojstnodnevno presenečenje na vrhu Aiguille du Tour
Arhiv Borisa Lorenčiča

Ko smo se dobili v Vratih, mi je srce že močno razbijalo od pričakovanja. Nestrpno sva čakala vodnika. Prvo srečanje, prvi vtisi, stisk roke, prva beseda ... V trenutku me je pomiril. Vsak gornik ve, kaj pomeni Severna triglavska stena, in nikakor se v njene smeri ni pametno podajati brez alpinističnega znanja. Človek, ki te vodi, mora imeti ustrezno znanje in izkušnje, moraš mu popolnoma zaupati.

Čeprav sem bila varovana z vrvjo, sem večkrat obstala in se spraševala, kam. In kako. Gregor je bil res potrpežljiv in mi je pomagal ter me ustrezno usmerjal, predvsem pa sem se počutila varno, čeprav sem bila visoko nad dolino Vrat, pod mano pa je bil prepad.

Devet ur plezanja razmišljal samo o tem, kaj boš prijel, kam dal nogo, kako boš varno preplezal detajle. Samo to je pomembno, kar naenkrat izginejo vse druge skrbi. Največ težav mi je delal izpostavljen izstop, ocenjen s štirico, a vendar mi je uspelo splezati tudi čezenj.

Plezanje je bilo en sam užitek, dejstvo, da smo v Stejni, pa skoraj neopisljivo. Gregor naju je spretno vodil, krajšal čas z zanimivimi gorniškimi zgodbicami in naju motiviral ter spodbujal na vsakem koraku.

Za piko na i smo se odločili še za vzpon na vrh Triglava. Tudi čez Kugyjeve police in po nekoliko lažji smeri čez zahodno steno sva bila varno navezana na vrv. Občutka utrujenosti ni bilo, samo želja po še ...

Samota ni vedno odgovor

Janez Jarc, gost Marka Prezlja

Hribi me spremljajo že od mladosti; nekaj časa sem bil mladinski vodnik in pozneje vodnik PZS, med študijem sem se spogledoval z alpinizmom, a šele zdaj namenjam prosti čas športnemu plezanju ter plezanju v večraztežajnih opremljenih smereh.

Pred nekaj leti, ko sem začel nositi četrti križ, me je zamikalo preplezati Čopov steber v Triglavu z gorskim vodnikom Markom Prezljem, ki mi je bil vedno blizu tako po fotografski plati kot po življenjski filozofiji, čeprav sem ga poznal samo iz medijev. A vendar sva se leta 2014 navezala na isto vrv in preplezala znamenito smer. Bil je dolg poletni dan, ki je za vedno ostal v mojem spominu! Veličastna tura, ki zahteva dobro pripravljene in plezanja večšega gornika, navduši s svojo zračnostjo. Verjetno ni smeri v Sloveniji, ki bi lahko konkurirala diham jemajočemu pogledu v dolino Vrat iz ključnega raztežaja Čopovega stebra. Smeri svoj neizbrisni pečat daje tudi epski vzpon prvopristopnikov Joža Čopa in Pavle Jesih davnega leta 1945.

Po zahodni steni proti vrhu Triglava

Foto: Gregor Kofler

Zima v gorah mi je ljubša od poletja. Danes, ko trume ljudi oblegajo priljubljene vrhove tudi v zimskem času, dober poznavalec slovenskega gorskega sveta še vedno lahko najde svoj mir. Včasih je treba samo zgodaj vstati, lahko pa preprosto pričakaš sončni zahod na vrhu hriba, ko se dan umiri in so drugi obiskovalci gorskega sveta že zdavnaj v dolini na toplem. Vedno mi je bil blizu tudi led. Za varno ledno plezanje moraš biti dobro pripravljen, kar danes ob kroničnem pomanjkanju časa skoraj ni mogoče. Socialni mediji pogosto zameglijo nevarnost lednega plezanja oz. resnost te vrsti alpinizma ter potrebnih izkušenj in občutka za gibanje v ledenem vertikalnem svetu. Gorski vodnik pa lahko izkušnjo lednega

Modrina: Spodnji
Ledinski slap
Foto: Janez Jarc

plezanja predstavi tudi popolnemu gornškemu začetniku oz. primerno izkušnjam posameznika. Z Markom sva izbrala Spodnji in Zgornji Ledinski slap na Jezerskem, ki spadata v zgornjo težavnostno stopnjo in predstavljata resno alpsko turo.

Še v temi parkirava avto pri Ancljevi kmetiji, zadnji domačiji na poti v dolino Ravenske Kočne. Mraz reže v brado, kar pomeni, da so temperature krepko pod lediščem. Pred nekaj dnevi je navrglo novega snega, zato je cesta od tam naprej zasnežena. Obe ta se nama prvinska izkušnja, kar je dandanes prava redkost. V zmernem tempu jo v svetlobi naglavnih svetilk mahava po Ravenski Kočni. Proti koncu doline zavijeva levo v brezmadežno belino in se usmeriva proti grapi med Ledinskim vrhom in Veliko Babo, kjer se že vidita Ledinca. Spodnji je težji in od daleč je videti kar strm, sploh ker je bila zima skopa z mrazom in vodo. Vsaka najina stopinja je prva. Uživam. Sva pri vstopu v Spodnji Ledinski slap. Zdaj gre za res. Sledita dva daljša ogrevalna raztežaja ledu s sveže poprhanim snegom, ki tudi Marka zaposlita, saj je sneg treba očistiti z ledu, da se cepini lahko lepo zapicijo v homogeno ledeno gmoto. Sledi najtežji in ključni raztežaj. Navpičen svečkast del zaposli Marka z odstranjevanjem slabega ledu, v katerem cepini nimajo kaj zgrabiti. S fotoaparatom poskušam zajeti ta ledeni svet vertikale, skalni ambient naokrog in modro nebo nad nama. Pravo veselje je gledati plezalca, ki se suvereno giblje v vertikalnem ledu kot po domačem dvorišču. Takole od spodaj niti ni videti preveč težavno, a Markova ocena težavnosti mi vseeno vlije nekaj strahospoštovanja in dvomov, ali bom zmozel prosto. Čez nekaj časa zaslišim znani "varujem". Podrem sidrišče in počasi zagrizem v navpičnico. Misli se zbistrijo, dvomi izginejo, glava nadzoruje usklajeno delovanje cepinov in derez, da se lahko telo lahkotno pomika navzgor za rahlo napeto vrvjo. Največ moči pogosto zahteva odstranjevanje vmesnih lednih vijakov.

Snega v grabnu nad slapom je še več kot spodaj, krepko čez kolena. Sestop čez Ledine ni mogoč. Kaj zdaj? Naprej ali nazaj? Glavna ovira je čas. Mark bi rad v dan zavil še Zgornji Ledinski slap ... Nadaljujeva po grapi. Se bova odločila potem ... Mraz dobro stiska, tako da tudi stena nad slapom počiva in v grapo ne pošilja nobenih kamnov. Ko menjaje priganja pod slap, je odločitev že sprejeta. Mark pleza dalje in po dveh raztežajih sva na vrhu Zgornjega Ledinskega slapu, ki je lažji od Spodnjega, a svoje doda utrujenost.

Brez obotavljanja se spustiva po vrvi nazaj v grapo ter lahkotno gaziva navzdol proti Spodnjemu slapu. Dan se poslavlja. Opraviva še nekaj spustov čez Spodnji slap, nadaljujeva po grapi, in šele ko naju Ledinski vrh izpusti iz objema, si dokončno oddahneva. Dan je bil neponovljiv! Tak, kakršnega v gorah išče večina. A samota ni vedno odgovor, sploh če želiš spoznati nov svet. Tistega, ki ga poznajo gorski vodniki. ○

V GORE Z GORSKIM VODNIKOM. VARNEJE IN BREZ SKRBI!

Z gorskim vodnikom doživite vrh, preplezajte smer ali prehodite brezpotja, o katerih že dolgo sanjate.

Z vami smo na lažjih pristopih in zahtevnih plezalnih vzponih.

www.zgvs.si

Fotografija Marko Prezelj

Združenje gorskih vodnikov Slovenije

Olga Kolenc

Gora kot stik z našo duhovno naravo

Creta di Collinetta in Cresta Verde

Na vrhu Creta di Collinetta/Cellon/
Frischenkofel
Foto: Olga Kolenc

S pogledom sem spremljala številne serpentine, ki se kot zvita kača nizajo vse do prelaza, kjer je izhodišče za Creta di Collinetta/Cellon. Moj letošnji, tokrat že sedmi klic Karnijskih Alp je bil – morda po zaslugi tamkajšnjih vilenskih bitij, še posebno močan. Čutila sem ga kot nežen potisk valov, ki v sli po nenehnem gibanju iščejo točke prelomov.

Gorski prelaz Passo di Monte Croce/Plöckenpaß, na katerega vodi cesta "Julia Augusta", zgrajena v rimskih časih, so že od antike naprej uporabljali kot glavno povezavo med Zgornjo Furlanijo Julijsko Krajino in koroško dolino. Na nadmorski višini 1357 metrov je izhodišče številnih tur različnih zahtevnostnih stopenj, ki nas popeljejo v osrčje najvišjih vrhov v Karnijskih Alp. Od najvišjega Monte Cogliansa/Hohe Warte, 2780 m, v grebenu proti vzhodu izstopajo še Creta della Chianevate/Kellerspitzen, 2769 m, Creta di Collina/Kollin Spitze, 2689 m, ter Creta di Collinetta/Cellon/Frischenkofel. Zadnja, ki zaključuje najvzhodnejši del gorskega masiva, ima dva vrhova, najvišji je zahodni, 2238 m, in malce nižji vzhodni, 2228 m, na katerem stoji križ in je tudi najbolj obiskan. S prelaza imamo nanjo na voljo tri poti, izjemno zahtevno označeno pot (Via ferrata senza Confini), zelo zahtevno označeno pot (Via ferrata Steinberger Weg) in običajni pristop, ki poteka po stezi in stari vojaški mulatjeri.

Hoja kot učenje, kako "živeti v trenutku"

Avgust se je prepognil čez polovico in s travo porasla pobočja nad gozdno mejo so počasi izgubljala lesk. Vojaška mulatjera nas je pod južnimi izrastki Creta di Collinetta/Cellon na začetku vodila skozi redek gozd. Iz dolin so se čisto počasi dvigale prosojne megle in proti travnatemu grebenu Creste Verde iskale prehod

na sever. Čeprav velja Creta di Collinetta/Cellon za eno izmed najbolj obiskanih gora nad prelazom, se nas je z vseh treh že omenjenih pristopov, in to na vrhuncu sezone, na vrhu zbralo le kakšnih deset. Območje je prava oaza miru za vse, ki daleč stran od obleganih gorskih poti iščemo globlji stik z našo duhovno naravo.

Hoja v hribe je več kot odlična priložnost učenja, kako "živeti v trenutku". Če za stenami doma s številnimi vrstami tehnik počasi umirjamo um, je meditacija v stiku z univerzalno lepoto narave, med gibanjem, toliko intenzivnejša. Zunanje okolje, kjer so prisotni številni dražljaji, predstavlja večji izziv kot mirovanje v zaprtem prostoru. Stopala, ki se v zmerem tempu dotikajo tal, poženejo v gibanje celo telo in nas ozemljijo. Počasi ga ozavestimo in smo pozorni na vsak svoj vdih in izdih ter bitje srca. Od nevidne vezi, ki jo vzpostavimo z materjo Zemljo, svojo pozornost usmerimo na energije, ki jih oddaja vesolje. Razpon svojih občutkov širimo na zunanje dražljaje, kot so božanje vetra, klici ptic, brenčanje žuželk ... Spremljamo premike oblakov, jadrnanje ptic – kajti v njihovem letu se skriva toliko neomejene svobode in hrepenenja kot v nas samih. Pomen težkih misli, ki so prisotne v naši zavesti, počasi blede; naše telo, čustva, um in duša začnejo vibrirati v sozvočju. Vrnimo se k naši poti na Creta di Collinetta, ki se v zmernem vzponu v ključih dviga proti grebenu.

V zahodni smeri se nad nami dviga Creta di Collina, v vzhodni Creta di Collinetta, ki ju kot most povezuje travnat greben Cresta Verde. Trave, ki poraščajo gole strmali, so pod težo jutranje vlage povesele glave. Ste- ne in prst so tistega dopoldneva oddajale vonj po zre- losti, ki ga v zraku zaznavamo v poznem poletju. Naš občutljivi vohalni organ razpozna, kakšna razlika je v vonju med letnimi časi.

Tik pod vrhom slemena se naša pot proti vzhodu obrne na desno in se položi. Precej zarasla mulatjera preči strma pobočja, vzdolž katerih se izpod ostenja Crete di Collinette v toku časa odlaga skalni drobir. Nad nami se dviga njena jugozahodna stena, ki v obli- ki velike skalne pregrade zakriva razgled. Na skraj- nem južnem robu nas čaka v skalah nadelan prehod iz prve svetovne vojne, ki nas usmeri na sončna jugo- vzhodna pobočja gore.

Urh kot stičišče sozvočij

Svet okoli nas se je odpiral in moja pozornost se je iz te perspektive razširila vse do obzorja. Megle, ki so že vedno polnile alpske doline, so v pljuskah iskale pre- hode do gorskih pregrad. Creta di Collina kaže svoja široko zaobljena pleča, ki silijo proti nebesni modrini. Njen vrh je sameval, tako kot sameva večina vrhov v Karnijskih Alpah. Zdi se mi, da na celotnem gorskem območju obstaja le nekaj "romarskih" točk. Ostale poti do vrhov bolj ali manj čakajo na miru in tišine željne posamezne duše, ki si želijo presežkov.

Kolegici, ki sta hodili pred mano, sta kmalu izginili v belem prosojnem oblaku, ki se je dvigal iznad prela- za na vzhodu. Tudi greben Cresta Verde, ki je bil zdaj pod nami, so že presegle razcefrane megle. Mulatje- ra preči južna pobočja razčlenjene in za pristope zah- tevne gore, ki pa se v zgornjem delu precej omeha.

Čeprav izpostavljen greben, po katerem je med prvo svetovno vojno potekala bojna črta, ni omogočal ve- čjih vojaških manevrov, so na njem še vedno prisot- ne njene sledi. Skozi odprtino stare vojaške utrdbe, ki na robu tik pod vrhom še kljubuje času, imamo proti vzhodu odličen razgled.

Ostri vrh Crete di Collinette z velikim železnim kri- žem nam daje občutek, da se dotika neba. Ko sem z zadnjim korakom obstala na vrhu, sem začutila, da sem dosegla "točko preloma". Vsak izmed nas, ki ga gora "pokliče", ta občutek dobro pozna. Skoraj pet- sto metrov visoka severna stena, ki na avstrijski stra- ni pada proti planini Valentin Alm, naše občutke le še pogloblja. Njen vzhodni greben se s številnimi ka- mnitimi stolpi in strmimi skalnatimi pobočji prevesi k prelazu Passo di Monte Croce. Proti zahodu se nam pogled nasloni na osrčje Karnijskih Alp, severno na vrhove avstrijskih gora.

Popotniku, ki mu je med vzponom na goro uspelo doseči sozvočje različnih svetov, se v tem subtilnem okolju poraja nešteto vprašanj – kdo je, komu pripada in kaj je njegovo izvorno poslanstvo. Napočil je čas, ko v porušenem svetu vrednot s poglobljeno stopnjo zavedanja znova odkrivamo stare modrosti. Religije starih kultur, mitološka božanstva, ki bivajo na vrho- vih gora, bodo s spoštljivim odnosom do vsega, kar nas presega, večno prisotne v naši zavesti. Arheološke najdbe in obstoječi stari zapisi so dokaz, da človeško poznavanje mejnih področij sega v daljno preteklost. Geomantijo in podobne vede, ki Zemljo obravnavajo kot zavestno živo bitje, s katerim mora človek sobivati v ravnovesju, so poznali že naši predniki.

Pogosto se nam pojavi vprašanje, kaj je "tisto ne- kaj", tako zunaj kot znotraj nas, kar nas vedno znova žene, da se povzpnejo na goro. Vsakdo pozna svoj

*Creta di Collinetta z grebena Cresta Verde
Foto: Olga Kolenc*

Pogled na Creto di Collina/Kollin Spitze in greben Cresta Verde s poti na Creto di Collinetta
Foto: Olga Kolenc

odgovor, in ta je običajno zelo preprost, a znotraj nas še naprej ostaja nedorečena neznanka. Nas ženejo naši nevidni sopotniki, kot so štirje osnovni arhetipi preživetja, ki so osnovni jezik naše duše in našega nezavednega? Močan zunanji dejavnik, ki nevidno vpliva na nas, je zgradba gora. Kamenine so namreč za kozmična sevanja še posebno dovzetna. Moč energijskih tokov ali zmajevih črt, ki povezujejo zemeljske čakre, nosi v sebi izjemen energijski naboj, ki se z avro veže na naša telesa.

Pot na Creto di Collinetta/Cellon, ki nosi oznako "lahke" planinske poti, sem med sestopom v dolino pogledala tudi z malce drugačne plati. To so po moji presoji oznake, ki so že marsikoga zavedle. Gibanja v visokogorju ne moremo enačiti z lagodnim gibanjem v nižinskem svetu in sredogorju. Zavajajoče so tudi številne subjektivne ocene poti, napisane na družabnih omrežjih. Po podatkih naj bi povprečen planinec z dobro kondicijo pot od gorskega prelaza Plöcken do vrha gore v eno smer prehodil v treh urah, medtem pa premagal okoli devetsto višinskih metrov. Če temu podatku dodamo nenadne spremembe vremena in temperatur, poletno vročino, v zimskem času pomrznjen in izpostavljen teren, se težavnostna stopnja poti precej spremeni.

Urnitev v dolino kot zaključek celote

Po vzponu na vrh je občutek naše neomejene svobode časovno večkrat precej omejen. Naše neodložljive obveznosti, dolgi sestopi v dolino, grožnje poletnih neviht, kratek razpon dneva v zimskem obdobju so najpogostejši dejavniki, ki nas prisilijo k hitri vrnitvi v dolino. Tega dne čas naše "triperesne deteljice" ni bil z ničimer omejen, zato smo si dale duška in se počasi spustile do grebena Cresta Verde. Vabil nas je njegov istoimenski, 2086 metrov visok vrh, ki kot zelen stožec moli iz zahodnega dela zelene gorske pregrade.

Ta se proti severu preveša na avstrijsko stran, na drugi strani obsežne doline pa se kot prvi v vrsti dvigajo Rauchkofel, Gamskofel in Mooskofel. Proti jugu padajo že opisane gole strmali, kjer poteka pristop. Med vojno zgrajene bunkerje in druge med seboj povezane ostaline vojaških stavb počasi, a vztrajno prerašča čas. Precej izpostavljen greben ima izredno močan energijski naboj. Moje telo je postajalo še bolj sproščeno, koraki igrivo lahki. Po zaslugi visoke nadmorske višine so bile trave za severnim robom še vedno izjemno intenzivne zelene barve, ki je značilna za celoten predel. Če se navežem na svoj poglobljeni stik z naravo, je zelena barva barva harmonije in ravnotežja. Je simbol življenja, ki nas umirja in sprošča. Glede na zdravilne učinke prenavlja naše telo in nas pomlajuje. Blagodejno deluje na naš živčni sistem, krepi vid, ugodno vpliva na srčni ritem in delovanje ledvic, umirja krvni tlak ipd.

Pot smo po polžje nadaljevale do konca grebena in naša hoja je bolj spominjala na ritual. Levo nad nami je vstop v steno Crete di Colline, desno pa nas je čakal še vzpon na zeleni špičak. Gledano z južne strani je Cresta Verde/Grüne Schneid, 2086 m, nedolžna vzpetina, ki se v obliki razčlenjenega previsa preveša na severno stran. Skozi visoke trave smo se prebile na vrh, od koder se nam je odprl izjemno lep razgled na drzen skalnat greben Crete di Collineta. Čeprav je v primerjavi s Creto di Colino iz te perspektive prava pritlikavka, se nas je njena oblika globoko dotaknila. Malo po stezah, malo po brezpotju smo z nahanjenjo dušo in fizično pomlajenim telesom nad prelazom Passo di Monte Croce pot povezale v krog. Vse, kar smo si v tistih trenutkih popolnoma ozemljene še zaželele, je bil en "ta pravi" kafe. ●

U drugačni navezi z legendo

Prepričana sem, da je nekoč vsak pravoverni plezalski *gušter* dobro vedel, kdo je Tone Škarja. Kajti *gušterji* iz prejšnjega tisočletja smo se pregrizli čez vse alpinistične knjige, ki so jih premogle knjižnice in knjigarne – in Tone Škarja je nastopal v malodane vseh delih o alpinizmu na naših tleh. Pod več del se je tudi podpisal. Niti srečati nam ga ni bilo treba, pa se nam je zdelo, da ga vsi poznamo.

Tone je bil prva oseba, s katero sem opravila pogovor na začetku svoje ljubiteljske novinarske poti. Odkar pomnim, sem po malem pisateljela, toda ko sem postala sodelavka nekdanje plezalske revije *Grif*, je vrag odnesel šalo in morala sem se priučiti obrti. Glavni urednik Tadej Golob si je izmislil rubriko Slovenske klasike, mi pod nos pomolil listek s telefonsko številko in naročil: "Pokliči Toneta Škarjo in se pomenita o tem, kako sta s Pavletom Šimencem preplezala Kamniško smer v Koglu." Še danes se spominim, koliko časa sem se pripravljala k temu, kakšen cmok sem imela v grlu in kako potna je bila dlan, v katero sem naposled le vzela slušalko in odtipkala številke. Led je bil prebit, s Tonetom sva se dobila na sedežu PZS in se pogovorila o dogodivščini iz njegove mladosti. V spominu sta mi ostali njegova resnost in nekakšna prizanesljivost, s katero me je, s tremo do zob oboroženo, neizkušeno, a nadebudno spraševalko, motril, medtem ko je odgovarjal na moja vprašanja.

Najine poti so se ponovno križale nekaj let pozneje, v uredništvu *Planinskega vestnika*, katerega član je bil nekaj časa tudi Tone. Spominjam se ga kot uglajenega gospoda; na uredniške sestanke je vedno prišel v *tzakmašni* obleki, večinoma molčal, ko pa se je oglašil, so bile njegove besede trezne in preudarne. Še nekoliko pozneje, ko smo vsebino revije želeli popestriti z razmišljanji, sva začela tesneje sodelovati, saj se je z veseljem odzval povabilu, da bi napisal kakšno kolumno. In tako je Tone postal naš najzvestejši kolumnist. Največkrat je ubeseditel svoje zamisli; navdih je pogosto črpal iz njemu tako ljubih himalajskih dežel, neredko je kot odličan poznavalec komentiral aktualno dogajanje v alpinizmu. Včasih je zagrabil tudi ponujeno kost in jo brez oklevanja oglodal – v značilnem jedrnatem slogu in brez dlake na jeziku.

Med prebiranjem njegovih besedil sem ga zaznala kot izjemno razgledanega človeka, ne le na alpinističnem, temveč tudi na drugih področjih. Poslanstvo je neke vrste ljubezen, je nekoč zapisal v eni od kolumn. Njegovo delo v planinski organizaciji in literarno izražanje sem dojela kot njegovo poslanstvo, s katerim je dajal zgled, učil in spodbujal k razmisleku. Ko zdaj

ponovno berem njegove prispevke v *Planinskem vestniku*, me navdušujejo skrbno pretehtani stavki, jasne misli brez balasta – koliko časa se je ukvarjal z besedili, lahko le slutim na podlagi tega, da je potem, ko je članek že oddal v uredniško obdelavo, večkrat poslal kak lepotni popravek ali opozoril na tipkarsko napako. Iz njegovih zapisov veje modrost zrelega moža, ki je v življenju doživel marsikaj in je svoje izkušnje predajal nevsiljivo, brez moraliziranja, le s postavljanjem vprašanj, ki so napeljevala k uporabi možganov. Vedno mi je bil pripravljen priskočiti na pomoč, bodisi s podatki bodisi s svojim mnenjem, ki je bilo zame referenčno. Če je Tone pohvalil moje delo, potem sem vedela, da je bilo res dobro opravljeno. Hvaležna sem, da sem imela priložnost sodelovati s tako velikim človekom in se od njega učiti. Iz njegove obsežne literarne zapuščine bomo lahko črpali tudi poslej, ko nas bo nedvomno kritično, a blagohotno spremljal iz alpinističnega onostranstva.

Na moje zadnje vabilo k sodelovanju s *Planinskim vestnikom*, ki je v njegov elektronski poštni predal romalo 15. aprila, se ni več odzval. Ni bilo več pritrilnega odgovora in njegovega značilnega podpisa LP – T. Naj zato v njegovi maniri s hvaležnostjo zaključim najino zemeljsko sodelovanje v literarnem alpinističnem svetu: "Lahko noč, T. – M." ●

Tone Škarja na uredniškem sestanku 29. maja 2007, ob njem Mateja; desno dr. Tone Wraber, Emil Pevec in Andrej Stritar
Foto: Vladimir Habjan

Rane skelijo, a brazgotine bogatijo

Pogovor s Tomažem Rotarjem

Zdravnika Tomaža Rotarja bralci *Planinskega vestnika* dobro poznamo. Je Slovenec, ki je zadnja leta najbliže zvezdam. Kot so si v enem letu med letoma 1953 in 1955 sledili prvi pristopi na tri najvišje gore sveta, je svoje vzpone nanizal tudi on. Leta 2017 se je kot 18. Slovenec povzpел na 8848 metrov visoki Everest, leto zatem kot četrti na 8611 metrov visoki K2 in leta 2019 kot tretji (za Vikijem Grošljem in Romanom Benetom, op. ur.) na glavni vrh Kangčendzenge, ki je z 8586 metrov nad morjem tretji najvišji osematisočak. V zadnjih dneh leta 2019 so nam mediji postregli z novico, da je Tomaž član mednarodne odprave, ki si je za svoj cilj izbrala na vrh K2 stopiti pozimi.

Na svoji življenjski poti ste se uspešno potrdili v kar nekaj preizkušnjah. Če pustiva vtise z najvišjih svetovnih vrhov za pozneje, kaj vam je bilo v življenju najteže?

Problemi, na katere sem naletel na svojih odpravah ali potovanjih, me nikoli niso potrli, nikoli jih sploh nisem dojemal kot težke, bili so le ovira, ki jo pričakuješ in čez

katero je treba stopiti. V življenju mi je najteže, ko vidim svojo hčer v težavah in ji ne morem dati pravega nasveta. Takrat včasih vidim svojo mladost, ko nisem vedel kam in mi je bil vsak nasvet staršev odveč. Tolažim se z mislijo, da je ona tista, ki bo stopila na moje rame in videla dlje, kot vidim sam, in da bo videla za naju oba. Morda mi bo takrat povedala, kaj vidi.

John Snorri in
Tomaž Rotar v bazi
Arhiv Tomaža
Rotarja

Ko sem bil še otrok, mi je bilo zelo hudo, ko so se moji starši prepirali, morda povsem vsakdanja stvar, toda takrat so se rušili mostovi pred mano in za mano. Najverjetneje je najteže v življenju biti osamljen ali brez nekoga, na katerega se lahko zaneses; sicer pa čas naredi kožo nekoliko debelejšo. Vendar šele ko spet posije sonce, dejansko vidimo, kako nas je prej zeblo. Bolečine, ki jo doživljamo ob težkih trenutkih, ne smemo dušiti; moramo jo sprejeti, le tako postanemo močnejši. Tolažba je v takih trenutkih odveč, je le blaženje bolečine, najboljšega orodja, ki nas oblikuje.

Torej rane bolijo, a brazgotine bogatijo. Dajejo nove energije, da se je treba zazreti čez obzorja, odgnati svojo zadnjo mučno preizkušnjo in se vrniti v boj?

Obstajata dve vrsti ljudi. Prvi, ki znajo živeti brez problemov (jih ne vidijo) in borbe proti izzivom. To so srečni ljudje, ki živijo brez stresov in hujših težav, zbuja se v delno oblačna jutra in živijo dneve brez viharjev. Izogibajo se ostrim gorskim grebenom in iščejo široke prelaze, upoštevajo nasvete starejših in se učijo na napakah drugih. Živijo dolgo povprečno življenje, kar jih popolnoma zadovoljuje. Na žalost so potem še drugi, ki so srečni le, če so malo nesrečni in stalno iščejo vzrok za problem. Z ravne ceste zavijejo, da lahko potem popravljajo avto; ko vidijo skupino ljudi, ki čaka pred trgovino, gredo drugam in se ne sprašujejo, zakaj so vsi tam. Za kratek čas so po rešitvi izziva srečni, a si takoj postavijo drugega, ki je težji. Rezultat verjetnostnega računa za uspeh ni na njihovi strani, ampak ko se zvezde vsake toliko postavijo v pravi položaj, takrat se spleča ne le živeti, za uspeh se spleča tudi trpeti. Včasih bi bil raje v prvi skupini, ko pa spet pride dober dan, je bolje, da sem iskalec velikih težav – za njimi se namreč skrivajo velike priložnosti. Takrat sem vesel, da so moja dejanja podobna kriku, in ne dolgočasnemu pojasnilu.

Za bralce *Planinskega vestnika* sva decembra 2018 kramljala o vaših vzponih na prva dva najvišja vrhova sveta. V lanskem letu ste bili član uspešne odprave na Kangčendzengo. Je bilo to logično nadaljevanje glede na višino vrha?

Ko sem se vrnil iz Pakistana, sem bil utrujen in nisem razmišljal o novi odpravi. Vendar na smrtni postelji najbrž še nikomur ni bilo žal, da ni prebil več časa v službi, kvečjemu je obžaloval, da ni uspičil še kakšne neumnosti. Nekega dne mi je pisal prijatelj in me vprašal, ali sem za stvar, in ker na žalost nerad pravljam čarobnost z razmišljanjem o posledicah dejanja, sem privolil in se kmalu spet znašel v Himalaji. Nisem nameraval kar po vrsti osvajati osemtisočakov, čeprav se zdi, da je vse skupaj logična posledica začetege. Sploh nikoli ne delam načrtov za daljno prihodnost, poskušam živeti bolj spontano in se učiti od lastnih otrok; ti me spomnijo nase, ko sem bil še mlad. In vsakdo bi bil rad ponovno mlad, ko še ni bilo časa za predvidevanje slabega.

Poleg tega je Kanč zelo samotna, zahtevna in lepa gora. Pristop po deževnih gozdovih vzhodnega Nepala je nepozabno, mokro doživetje med neštetimi, nam neznanimi rastlinskimi in živalskimi vrstami, med njimi so mnoge pred izumrtjem. Gora je sveta, polna prekletstev in mitov, obdajajo jo doline nesmrtnosti, na vzhodu pa indijski Sikim, kjer morda še ne vedo, da je Zemlja okrogla. Nepalci v tem delu navdušujejo s starinskim načinom življenja, imajo svojo držo in ne dovolijo, da bi jim jo izbral nekdo drug. Torej dovolj razlogov za nepozaben izlet.

Občutki na tretjem osemtisočaku so bili zelo podobni kot na prejšnjih dveh, vendar ali se vas je ta "ženska" gora dotaknila drugače?

V naši skupini so bile štiri ženske. Žensk nikoli nisem imel za manj sposobne od moških, kar je še vedno neke vrste stereotip. Morda so na določenih področjih celo boljše. Poročil sem se z žensko, katere sposobnosti daleč prekašajo moje. Na tej odpravi sem spoznal, kako napačno je mišljenje, da je enakovrednost med spoloma v športu ali alpinizmu nemogoča ali le približna. Ravno nasprotno, ženske so bolj umirjene, razsodnejše, psihično stabilnejše, bolj profesionalne, no ja, tudi lepše. Čehinja, Švicarka, Mehičanka in Japonka so bile prve zastopnice svojih držav na tem vrhu. Izbrana družčina posebnih oseb, tudi poslovno zelo uspešnih. Sprva sem bil nekoliko skeptičen do

Poročil sem se z žensko, katere sposobnosti daleč prekašajo moje. Na tej odpravi sem spoznal, kako napačno je mišljenje, da je enakovrednost med spoloma v športu ali alpinizmu nemogoča ali le približna. Ravno nasprotno, ženske so bolj umirjene, razsodnejše, psihično stabilnejše, bolj profesionalne, no ja, tudi lepše.

odločitve ženske, mame dveh majhnih otrok, da se poda v tako avanturo, vendar sem prišel do zaključka, da sam nisem nič boljši oziroma odgovornejši do svojih otrok, kot je ona. Zavedel sem se, da ravno s takim razmišljanjem postavljam stereotipe, saj naj bi bila mati do svojih otrok odgovornejša od očeta, kar pa ni res. Kako dolga je včasih pot do odgovora, ki ga imamo sicer stalno pred nosom. Ljubezen ne sprašuje, ne dvomi, ne zahteva plačila, se ne napihuje, ne hvali, ne ločuje med materami in očeti, preprosto je. Sposobni so je tisti, ki ostajajo doma, v navideznem ozadju, in nesebično skrbijo za otroke – za ceno svojega življenja in svojega časa. Skrbijo za dom in ljudi okoli sebe, skrbijo za nas, ki ne znamo ostati doma.

Gore se drži sloves, da je neusmiljena do žensk, a v vaši odpravi jih je bilo več kot polovica. Na koncu se je izkazalo, da so bili bogovi z vami prizanesljivejši kot z le moško indijsko odpravo.

V naši skupini nas je bilo sedem. Vsi smo prišli na vrh in nihče od nas ni zbolel, ozebel in ni imel kakršnih koli težjih posledic vzpona. Imeli smo srečo z vremenom, zdravjem, počutjem in medsebojnim razumevanjem. V bazi, ki je sicer najvišja med vsemi, so bili tudi Indijci,

Bolgar, Švicar in nekaj Nepalcev. Šok, ki so ga Indijci doživljali zaradi prisotnosti žensk v bazi, je za nas nepredstavljaliv. Ne samo da prihajajo iz dežel, kjer patriarhat še vedno kroji način družinskih odnosov in politiko, Kanč je za Indijce sveta gora, pristop je dovoljen le moškim, ženske celo žalijo božanstva in prinašajo nesrečo. Poslušali smo zgodovinske zgodbe o neuspešnih odpravah zaradi prisotnosti žensk. Spor med ekipami je prišel celo tako daleč, da so Indijci predlagali odvzem dovolilnic naši ekipi. Vse skupaj se je končalo ravno nasprotno, Indijci so izgubili dva člana tik pod vrhom, veliko jih je utrpelo težke ozeblin; Švicar, ki se je postavljaj na njihovo stran, se je moral vrniti zaradi snežne slepote. Najbrž v teh hribih prebivajo boginje, in ne bogovi ali pa so se zmenili tako kot pri nas doma – prav ima tisti, ki ima več jajčec; bo že držalo.

Dozorel je čas za višjo stopnico, soočiti se s težjim izzivom – zimskim vzponom na eno izmed najvišjih gora. Soodpravarji s Kangčendzengi so se odločili za Everest, vas pa je zamikal težji, zahtevnejši in pozimi še neosvojeni K2.

Zaenkrat se počutim zdrav in pripravljen, trije vrhovi v zadnjih letih mi to potrjujejo. Pogovori med soplezalci v bazi po navadi rodijo nove ideje in običajno so te zamisli še bolj skregane z zdravim razumom kot tiste, zaradi katerih smo že tam. Zimski vzpon na K2 še vedno predstavlja skoraj nepredstavlljivo, neuresničljivo dejanje. Toda bolj ko smo se poglobljali v izziv, bolj smo verjeli, da je vzpon pozimi mogoč, le več sreče bi potrebovali. Lani poleti me je poklical John Snorri, islandski alpinist s šestimi otroki in drugo ženo, čeprav v resnici ni tako zgubljen, kot se sliši po prvem opisu. Na hitro sva se spoznala nekoč v Katmanduju, ko sem mu posodil kremo za sončenje, prihaja namreč iz dežele dežja in oblakov. Vprašal me je, ali imam čas za K2 pozimi, češ da organizira odpravo, jaz pa njega po zdravju, vendar sem se odločil in doma previdno oznanil idejo. Pol leta po Kangčendzengi sem se znašel v Islamabadu in mrzla zgodba se je začela.

V nasprotju z Everestom so vremenske razmere v pakistanskem Karakorumu veliko nestanovitnejše in nepredvidljivejše, zato K2 ni deležen obiska vsako leto niti v poletni sezoni. Take odprave zahtevajo še posebej skrbno načrtovanje in tudi izbiro ekipe.

Organizator in idejni vodja odprave je bil John Snorri, ki se je dogovoril z Mingmo G oziroma njegovo agencijo Imagine Nepal za logistično pomoč na gori. Dodatno je Mingma najel pakistansko podjetje Apricot Tours, ki naj bi skrbelo za logistiko do baznega tabora, za organizacijo prevozov po Pakistanu, organizacijo nižinskih nosačev in organizacijo reševanja po potrebi. Sam sem Mingmo spoznal julija 2018, ko sem osvojil vrh K2. V času priprav sva si poslala nekaj elektronskih pisem, ki so se nanašala predvsem na finance, prevzel je namreč vsa plačila za odpravo. Tudi Mingma je želel na vrh, celo brez dodatnega kisika, vsaj tako je oznanjal na svojih blogih.

Žal odprava vrha ni dosegla, so manjkale boginje? Kolikor razberemo iz poročil, je bilo nekaj zapletov že na samem začetku z zbiranjem članov odprave. Ko se morda zaradi človeške nerodnosti podre prva domina ... in planeti niso poravnani ...

Najprej neizpodbitno dejstvo: zmagovalci se nikoli ne pritožujejo; vzroke za neuspeh iščemo, ko ne uspemo. Tokrat nismo uspeli, morda *puje* nismo izvedli pravilno, morda se amuleti niso postavili v pravilno vrsto, morda je imel Alah dovolj drugega dela, morda je bilo preveč mrzaz za velikega lamo in njegov obred ... Izzivi na naši poti, na katere nismo imeli vpliva, so se prevečkrat pojavljali v nepravilnih trenutkih in njihovo reševanje je presehalo kolektivne zmožnosti naše ekipe. Kljub poznemu štartu odprave, od doma smo šli 3. januarja 2020, sta Gao Li in Mingma G prišla v Skardu še z dodatno zamudo petih dni, zadnji zaradi težav pri pridobivanju vize. Vsi, ki smo že bili v Pakistanu, vemo, da je treba za vizo zaprositi tri mesece pred odhodom, z upoštevanjem najmanj meseca časovne rezerve. Kljub temu smo v Askolah, zadnji vasici pred Baltorom, dva dni čakali na nižinske nosače, ki naj bi, seveda glede na našo zamudo, čakali nas. Treking do baze je bil zelo zahteven,

povprečno smo gazili po deset ur na dan tudi več kot meter snega. Temperature so bile stalno pod -20°C , opreme ni bilo mogoče sušiti, saj so se v več kot 12 ur trajajočih nočeh temperature še znižale. Večino gaženja sva opravila s Snorrijem in še dvema Šerpama, Mingma in Gao Li pa sta ves čas uspešno pokrivala rep kolone. Bazni tabor smo na priporočilo Mingme G, kljub nestrinjanju vseh ostalih, postavili zelo nizko.

Po fiksaciji vrvi do prvega višinskega tabora sta Mingma in Gao Li brez napovedi in posveta z ostalimi člani sama prespala v prvem višinskem taboru. Po vrnitvi sta izjavila, da bosta najverjetneje odšla domov, saj so temperature prenizke. Vreme je bilo boljše od vseh pričakovanj, boljše kot so poročale poljska in španska odprava iz prejšnjih let. Z Johnom pozneje nisva imela večjih težav s spanjem v višinskih taborih tudi dva dni zapored. Da bi upravičil načrtovano evakuacijo, je Mingma G tožil o kašlju, čeprav smo kašljali vsi in je to običajno za to okolje, ni pa imel vročine, tudi saturacijo je imel ves čas nadpovprečno. Kot zakleto je vsak dan padla kakšna nova karta, ki je izpodkopavala pot do našega uspeha. Gao Liju je iz Wuhana prišel na pomoč

koronavirus kot novi vzrok za prekinitve odprave, čeprav je bilo takoj jasno, da bo moral pred prihodom domov preživeti tri tedne v karanteni. Enemu od šerp naj bi ledena kocka poškodovala nogo pri prehodu čez zadnji del ledenika, neposredno pod ABC-jem. Pregledal sem mu jo in nikjer nisem opazil znakov poškodbe, tudi šepal je nesrečnik le takrat, ko sva ga s Snorrijem opazovala. Tudi ko se je evakuacija, kljub najinemu močnemu nasprotovanju, morala zgoditi, nihče od "evakuirancev" v civilizaciji Pakistana ni potreboval medicinske pomoči, vsi so nadaljevali potovanje v Katmandu.

Pozneje sem šele dojel neizbežnost predčasnega povratka, saj so šerpam pretekle vize konec februarja, v času, ko je bil načrtovan pristop na vrh. Da pravočasno prispeš do letališča, bi bilo nujno bazo zapustiti najmanj dva tedna pred letom. Skrbi z vračilom zalog hrane nismo imeli, saj jih je bilo le za mesec dni, in ne za dva in pol, kot je bilo načrtovano.

Morda najbolj zagreta člana odprave – evropska alpinista – nisva zmogla razumeti te igre. V nasprotju z ostalimi se nama ni bilo pretežno truditi za dosego cilja, nisva klonila, surovim razmeram sva bila kos. Večino poti, namestitve novih vrvi in opreme baznih

K2 pozimi 2020, v smeri proti taboru 2; na sliki John Snorri
Arhiv Tomaža Rotarja

K2 pozimi 2020,
izgubljeni na ledeniku
Arhiv Tomaža Rotarja

taborov, kar je vse ostalo tam za bodoče odprave, sva uredila skorajda sama. Počutila sva se dobro, vreme je bilo ves čas odprave skoraj odlično. Mingma G in šerpe so kljub nesodelovanju in predčasni prekinitvi odprave dobili polno plačilo. Uspešnosti takih odprav se vnaprej ne da zagotoviti niti predvideti. Zagotovo osvojitve zimskega K2 z vsakim novim neuspehim poizkusom pridobiva vrednost. Razočaranje še skeli, toda tudi te brazgotine me bodo zagotovo obogatile, le da danes tega še ne čutim.

In "zadnji sveti gral alpinizma", kot sami imenujete K2, še vedno čaka na novo priložnost, na nove borce iz druge skupine. Še razmišljate o njem? Se boste morda priključili ekipi dobro pripravljenega Denisa Urubka?

Urubko je bil to zimo naš sosed. Bazni tabor za plezanje na Broad Peak so postavili tri kilometre vzhodnje na ledeniku. Žal je soplezalec Kanadčan trpel za pljučnico, Urubka pa je nazadnje pri solo poskusu zasul snežni plaz. Evakuirali so ga nekaj dni za nami. Po dogodku je izjavil, da se bo upokojil. Tudi Broad Peak ostaja še nepreplezan v meteorološki zimi. Snorri se že pripravlja na ponovni poizkus, sam pa še tavam v temi.

Sami pravite, da vam za take vrste podvigov uhajajo leta. Premikajo pa se tudi te meje. Sedemdesetletni ameriški alpinist Jim

Donini,¹ ki še pleza težke smeri, pravi, da je alpinizem raziskovanje, ki se nikdar ne konča, in to iskanje je tisto, kar ga poganja naprej, da vedno ostaja še nekaj draguljev, ki so mu izziv.

Alpinizem je raziskovanje, je avantura z elementi vrhunškega športa in ni tekmovalni šport, kot bi ga nekateri radi predstavili. Pri alpinizmu zmage niso objektivne, ker je pogoje tekmovanja nemogoče enačiti oziroma objektivizirati. Dejavniki, ki vplivajo na uspeh, so zelo spremenljivi in nikoli niso enaki pri različnih poizkusih, kot je obvezno pri tekmovalnih športih. Alpinizem je zato le avantura, morda ena izmed največjih, najnevarnejših, najizzivalnejših. Je raziskovanje "nekoristnega sveta" in rezultati raziskovanja so neplačani, materialno nenagrajeni (izjema so profesionalci), vendar raziskovalca nagradijo z nepredstavljivo srečo, zadovoljstvom, občutkom uspeha in nepozabnimi spomini. Vsakdo si cilj postavi sam in ga sam doseže, vedno je mogoče najti težji in zahtevnejši izziv, tudi če si najboljši. Prav tako je vedno mogoče najti sebi primeren izziv, zato leta na koncu niso največja ovira. Oviro, kot po navadi, predstavljamo sami sebi, ker nam primanjkuje lastnosti, ki si jih trudimo pridobiti vse življenje: ljubezni, poguma, predanosti, veselja in strasti do življenja. ●

¹ Intervju z njim je bil objavljen v *Planinskem vestniku*, januar 2020.

Pravljica dolina
Hunts Creek Valley
Foto: Anton Štibler

V miru prvobitne narave

Po novozelandskih gorah

Za Novo Zelandijo pogosto slišimo, da je njena narava primerljiva s Slovenijo. Kdor je imel priložnost obiskati to čudovito daljno deželo, se je lahko prepričal, da to v mnogočem drži. Visoke gore, reke in bistri potoki, ki se stekajo z njih, številne doline in jezera predvsem na južnem otoku spominjajo na alpski svet Slovenije. Ljudje so tu topli, prijazni in vedoželjni, pripravljeni z vsakim spregovoriti. Zanima jih, iz katere države kdo prihaja in ker veliko potujejo, se pogosto zgodi, da ko slišijo Slovenija, hitro dodajo Bled, Bohinj, Postojna in še kaj.

Celotna Nova Zelandija je trinajstkrat, južni otok pa sedem in polkrat večji od Slovenije, kar se odraža tudi v prostranosti njihovega gorskega sveta, zato lahko gorniki izbirajo med različnimi gorskimi cilji. Najvišji vrh Mt. Cook, 3724 m, oziroma Aoraki, kot ga imenujejo staroselci Maori, je z drugimi visokimi gorami (deset jih sega čez 3000 m) in njihovimi ledeniki izziv za ambiciozne alpiniste, medtem ko je cela vrsta srednje visokih gora lahko cilj planincev, željnih spoznavanja prekrasne narave, tamkajšnjih prebivalcev in obiskovalcev, ki prihajajo z vsega sveta. Ker je dežela tako prostrana, planinci z lahkoto najdejo tudi manj obiskane predele, kjer lahko v popolnem miru uživajo prvobitno naravo.

Carroll Hut

Slednje je bil moj namen, ko sem se iz mesta Whangarei, ki leži na severu severnega otoka, odpravil v sredogorje južnega otoka. Christchurch, ki ga je leta 2010 dodobra porušil močan potres in je danes videti moderno mesto, je izhodišče za obisk sredogorja. Tja se lahko odpravite z najetim vozilom ali pa z javnim prevozom. Jaz sem se odločil za vlak, Tranz-Alpine Train, ki povezuje vzhodno in zahodno obalo. Dobršen del železniške proge poteka visoko nad prepadno dolino reke Waimakariri, ki jo nekajkrat prečka po osupljivo vitkih mostovih, za katere običajnemu potniku ni jasno, kako vzdržijo težo vlaka, ki ga sestavljajo tri lokomotive in sedem vagonov. Tik pod

Na železniški postaji
Arthur's Pass
Foto: Anton Štibler

prelazom Arthur's Pass na nadmorski višini 737 m sem izstopil in z avtostopom prispel v 15 km oddaljen kraj Otira, kjer sem prespal v tamkajšnjem hostlu. Nad prelazom in Otiro se strmo dvigajo mogočne gore, s katerih se zlivajo številni potoki, ki v dolini prerastejo v reke, te pa se izlivajo v morje bodisi na vzhodni ali pa na zahodni obali otoka.

Naslednji dan so se nekateri planinci podali na poldnevno turo na Avalanche Peak, 1833 m, kamor vodita dve označeni poti, drugi pa na del zelo znane 3000 km dolge novozelandske transverzale Te Araroa, ki se vije po celotni državi z začetkom na skrajni severni točki severnega otoka in koncem na skrajnem jugu južnega otoka. Tako kot na priljubljeni El Camino v Evropi se tudi na Te Araroo podaja vse več

Notranjost kočice
Hunts Creek Valley
Hut (štirje pogradi,
miza, klop, peč ...)
Foto: Anton Štibler

ljudi v vsega sveta, ki pogosto v premagovanju nečloveških naporov iščejo smisel svojega bivanja. V pretekli sezoni je to pot v celoti prehodilo 1100 ljudi, več deset tisoč pa jih je prehodilo vsaj del te poti.

Sam sem se odpravil na odmaknjeno kočico Carroll Hut, ki se nahaja v pogorju Kelly range na višini 1165 m, od koder sem si obetal lepe razglede na celotno sredogorje. Do kočice vodi dokaj strma,

a dobro vzdrževana pot, ki sem jo s polurnim postankom zmogel v navedenem času treh ur. Dan je bil čudovit, le na zahodu so se po dolinah in okoli vrhov podile megle, ki pa niso segale višje od 1000 m. Koča z desetimi ležišči je standardna, zelo prostorna in svetla, z okni na vse štiri strani, kar je pri planinskih kočah prava redkost. Dvajset metrov od kočice teče bistri potok z odlično pitno vodo. Kot v veliki večini planinskih koč na Novi Zelandiji tudi v tej ni oskrbnika. Planinci, ki v njej prespijo, morajo prispevati za njeno vzdrževanje pet novozelandskih dolarjev (približno tri evre). To naredijo tako, da v informacijskem centru kupijo neke vrste vstopnico, katere kupon v kočici spustijo v za to namenjen zbirnik, preostali del vstopnice pa namestijo na svoj nahrbtnik. Na kupon in na vstopnico napišejo datum, ki je poleg številke vstopnice osnova za nadzornika, ki občasno preverja spoštovanje pravil. Prispevek za prenočitev v kočici je odvisen od standarda, ki ga kočica ponuja; prispevek za vzdrževane kočice je petnajst dolarjev. Te kočice imajo lahko poleg ležišč (jogijev), vode in stranišča še ogrevanje, vse potrebno za ročno pranje, navzoč je lahko tudi oskrbnik. Prenočevanje v kočah ali bivakih z dvema do štiriimi ležišči, ki ponujajo zgolj zavetišče, je brezplačno. V celotni državi je nameščenih čez 900 planinskih koč različnih kakovostnih kategorij.

Ker je bil dan lep, sem se popoldne odpravil po travnatih vrhovih pogorja Kelly, kjer so se ob čudovitih razgledih na bližnje in daljne s snegom prekrivane vrhove vrstili čudoviti prizori gorskih jezer in prekrasnih cvetlic. Pri povratku v kočico se je tam že nabralo nekaj obiskovalcev, pet planink in en planinec. V kočici so na posebej prirejenem pultu brneli gorilniki in iz posod je vel prijeten vonj po hrani, priprava večerje je bila na vrhuncu. Velika razlika v primerjavi s Slovenijo, kjer v kočah dobiš postreženo večerjo. Tu si moraš vse prinesiti in pripraviti sam. Brez gorilnika tu ni planinca, lahko si samo izletnik, ki se isti dan vrne v dolino. Planinci na Novi Zelandiji se od slovenskih razlikujejo še po nečem, veliko jih namreč s sabo nosi šotor. Ko sem dve dekleti in par vprašal, čemu s sabo tvorijo šotore, so mi odgovorili, da se pogosto dogaja, da so kočice zasedene in v tem primeru je šotor najboljša rešitev.

Od sedmih planincev sta tisto noč v kočici prespali samo dve planinki. Par je prespal v šotoru malo nižje od kočice, dve planinki sta postavili šotor tik ob kočici, jaz pa sem uresničil svojo dolgoletno željo in prespal zunaj v spalni vreči. Pravega spanja sicer ni bilo, kajti ob mraku se je pred kočico pojavila weka, novozelandski ptič velikosti odraslega piščanca, ki ne leta, ampak samo hodi in ta ptič se je spravljal nadme, kot da bi vedel, da ne spadam v tiste kraje. Weko sem nato opazil tudi v dolini in družbo mi je delala tudi pri naslednji kočici. Še danes mi ni jasno, kako in čemu je ta hodeči ptič prišel tako visoko in kako preživi, ko zapade sneg. Naslednji dan so ostali planinci odšli v dolino svojim obveznostim naproti, večina v

Christchurch, do koder je poltretja ura vožnje z avtomobilom, jaz pa sem užival v prekrasnem sončnem vremenu in čudovitih razgledih. Tokrat sem sam prespal v koči, medtem ko je bila zunaj weka popoln gospodar.

Dolina Hunts Creek

Zjutraj sem odšel v dolino in na izhodišču zavil v samotno dolino Hunts Creek. Do kočice naj bi bilo pet ur hoda. Že v informacijskem središču na prelazu Arthur's Pass so mi povedali, da je pot, ki v dobršnem delu poteka ob rečnem koritu reke Kellys Creek navzgor, na mnogih mestih uničena zaradi velikih zemeljskih plazov, ki jih je sprožilo obilno deževje. Ko je Avstralijo pestila suša, visoke temperature in ko so se tam pojavili prvi požari, je predvsem zahodni del južnega otoka Nove Zelandije zalivalo kot iz skafa. V dolinah so se sprožili številni plazovi, ki so gospodarstvu naredili ogromno škode. Količina padavin je bila rekordna (20 do 49 odstotkov nad dolgoletnim povprečjem) in temu primerna je bila tudi nastala škoda.

Hoja ob rečni strugi reke Kellys Creek je bila zelo vznemirljiva. Reko je bilo treba večkrat prečkati, pri čemer sem moral biti zelo pazljiv, da se nisem znašel v njenih brzicah. Vsake toliko časa sem bil priča ogromnim nanosom skal in podrlih dreves, ki so zgrmeli z bregov v rečno dolino. Pot sem si večidel utiral po skalah ob rečnem koritu, oznak poti ni bilo, moral sem se zanesti na zemljevid in moje gorniške izkušnje, pustolovščina je bila na višku. Po štirih urah in pol sem prišel do prve oznake, oranžnega trikotnika, ki je pokazala izhod iz območja

rečnega korita. Pot se je nadaljevala kar po deročem potoku, prečila močvirnat travniški svet, kjer z lahkoto zgrešiš pravo smer in pristaneš do kolen v blatu in nato vodila skozi goščavje in značilen novozelandski gozd, kjer z mahom prerasla drevesa kot zlovešče spake spominjajo na prazgodovinske čase. Po osmih urah in pol sem se s skrajnimi močmi privlekel do kočice Hunts Creek Hut, ki leži na jasi v gozdnatem predelu vstopa v zgornjo dolino Hunts Creek, ki jo z vseh treh strani obkrožajo visoke gore. Koča ima štiri ležišča, peč na drva, vodo kapnico v zbiralniku, ki je nameščen tik ob koči, v bližini je postavljen soliden WC. Iz vpisne knjige je razvidno, da je kočo v letu 2019 obiskalo 64 planincev, od tega jih je v njej 51 tudi prenočilo. Očitno je to območje malo obiskano, še manj pa je obiskana čudovita zgornja dolina, ki sem jo naslednji dan v prekrasnem sončnem vremenu prehodil do vznožja gora okoli Mt. Armstronga, 2110 m. Označenih poti tu ni, samo tu in tam sem naletel na sledi, ki so kazale na to, da v ta raj občasno zaide človek. Po sredi doline se vije potok, ob katerem bujno cvetje pričara nepozabne poglede na gorski svet, katerega idilo ob koči dodatno popestri petje ptic, ki bivajo v krošnjah okoliških dreves. Ponoči ptičje petje nadomestijo nenavadni glasovi drugih živali, med katerimi je bila spet weka tista, ki mi je delala družbo tudi v zgodnjih jutranjih urah.

Po dnevu počitka, ki sem ga izkoristil tudi za urejanje okolice kočice (prispevek v socializmu vzgojenega planinca), se je vreme poslabšalo in v rahlem dežju sem se po isti poti odpravil nazaj v civilizacijo. ●

*Na poti v novozelandskem gozdu
Foto: Anton Štibler*

Štirje tritisočaki v šestih dneh

Alpski tritisočaki

*S poti na Monte Viòz
v daljavi južno vidimo
Cimo Presanello,
3558 m, in Monte
Adamello, 3539 m,
oba ledeniška
velikana.*

Foto: Vladimir Habjan

V bližini Toblacha v Dravski dolini naju ustavi kolona stoječih vozil. Nesreča. Presneto. Pa tako dobre načrte sva imela: najprej Monte Viòz, 3645 m, v skupini Ortlerja – za aklimatizacijo, nato Piz Palù, 3901 m, v skupini Bernine. Potem pa še kam naprej, če bosta vreme in volja. Ampak načrti so eno, izvedba pa drugo. Čeprav sva se zgodaj odpravila na pot, zdaj to ne pomaga kaj dosti. Čakava in čakava, pa traja cele štiri ure, preden Italijani stvar uredijo.

Končno hitiva naprej, z velikansko zamudo, a pred sabo imava še lep kos vožnje. Le za las ujameva zadnjo gondolo, ki vozi proti Viòzu. Nama bo uspelo priti še na vrh, tako kot sva načrtovala? Žal ne. Z gondole prestopiva na sedežnico, vmes začne deževati. Nič ne pomaga hitenje, ob koncu sedežnice je prepozno, da bi se štiri ure vzpenjala do kočice in se aklimatizirala, pa tudi vreme je zanič. Sva na višini dva tisoč tristo metrov, zgoraj bi bila na tri tisoč petsto, kar bi bilo za aklimatizacijo vsekakor bolje. Če ne gre, pač ne gre. Na srečo stoji na tem mestu kočica Doss dei Cembri, kjer se dogovoriva za spanje. Dom je povsem prazen, verjetno je več gostov v smučarski sezoni. Večerja je draga, celih sto evrov, in še zanič povrhu. Slabo se je začelo, kako se bo vse to končalo, se sprašujeva.

Takole potekajo včasih poti po tujini – z nepričakovanimi zapleti. Vsega se res ne da predvideti, pa vendar se lahko doma dovolj dobro pripravimo, da "rešimo" tudi take scenarije sebi v prid. Šele tako bomo od ture dobili vse, kar si želimo.

Nezgrešljiva podoba gore s tremi značilnimi skalnimi rebri, Piz Palù, 3901 m
Foto: Vladimir Habjan

Slovenija nima tritisočakov. Najbližji so v Visokih turah v Avstriji, za druge pa se moramo podati še dlje na zahod. V območju Vzhodnih Alp jih najdemo v Dolomitih, v skupinah Presanelle, Adamella, Ortlerja, Bergella, Engadinskih Alp, kjer je štiritisočak Piz Bernina, če gremo nekaj severneje, pa v Zillertalskih, Stubajskih in Ötztalskih Alpah ter Silvretti. V Zahodnih Alpah je prav tako cela vrsta tritisočakov, ampak tam smo seveda bolj orientirani na še višje, štiritisočake.

Monte Viöz

Jutro je prekrasno. Kreneva še v temi. Ko ugasneva naglavni luči, se pokažejo obrisi okoliških gora, divji stolpi Brente na vzhodu, severna stena Presanelle, prostrani ledeniki pod Adamellom, vse v močnih rdečih jutranjih barvah. Pot vijuga po desni strani skalnega hrbta. Travnate poljane zamenja vse pusteješi skalnati svet. Ko dvignem pogled, se nad nama odkrijejo rdeče obarvana pobočja z izrazitim zobom Dente del Viöz. Vedno svetleje je, in to omogoča prostranejšje razglede. Monotona hoja se konča na skalnem slemenu, od koder se pokaže koča. Do nje vodi pot med velikimi rjavimi granitnimi bloki. Vidi se tudi križ na vrhu Monte Viöz, dobrih sto metrov nad prijetno kočo; obiskovalcev ni veliko.

Razgled z vrha zakrivajo meglice. Žal se ne vidita niti izraziti Königs Spitze niti skoraj štiritisočak Ortler, le bližnji Palon della Mare, Monte Cevedale in Punta San Matteo, pa še ti se borijo z meglicami. Le na Palonu še nisva bila, vse ostalo sva že prehodila. Posebno pogled na Punta San Matteo je zanimiv, ker je sredi meglic videti kot nekakšen vulkan.

Sestopiva desno v dolinico Valle della Mita, kjer se markirana pot izgubi, a brez težav prideva do spodnje kočice, kjer sva prespala, saj je svet pregleden. Teren je precej pust in nič kaj prijazen, tako kot so smučarski tereni v kopnem. Šele niže postane lepše, ko pobočja ozelenijo z bujnimi travami. Računava, da se bova takoj spustila s sedežnico in ujela gondolo do Diavolezze, ki je izhodišče za vzpon na Piz Palù.

A to je bil račun brez krčmarja. Med 12. in 14. uro imajo italijanski žičničarji odmor! To pomeni dve dragoceni uri zamude! Vožnje do naslednjega izhodišča je pa še tri ure! Kaj nama bo šlo še narobe?

Dve mučni uri čakanja. Italijani se spet lenobno spravijo k žičnici, midva pa sva vsa nestrpna. Spodaj dobesedno zdrviva k avtu, v hipu vse zmečeva vanj, le preobujem se in poženeva. Iz malega kraja Peio Font drviva proti dolini Val di Sole, po njej pod Presanello do Édola, v kraju Tresenda desno do Tirane in levo na gorsko cesto proti skupini Engadin, kjer je gorski prelaz Bernina.

Ura je 16.15, ko prideva na izhodišče. Samo še petnajst minut do zadnje gondole! Ni vrag, da sva morala še na bencinsko črpalko. Pa seveda čez italijansko-švicarsko mejo.

Tritisočaki so seveda različnih dolžin in težavnosti, od lahkotnih izletov, kot je bil npr. Monte Viöz, pa do zahtevnih ledeniških vzponov, kot je Piz Palù, a višinska razlika med njima ni niti tristo metrov. Nekateri vzponi potekajo po bolj ali manj zahtevnih plezalnih poteh-feratah, za druge je treba poplezati tudi brez železnih pripomočkov, kar si pač izberemo za cilj.

Čim bolj na zahod se bomo podali, vedno pogosteje bomo naleteli na gore, ki našim niso več podobne. Do-stopi do izhodišč so daljši, pa ledeniki so. To pomeni povsem drugačne priprave na turo, drugačno znanje in opremo. Tudi skala postaja različna, ni več nam po-znanega belega apnenca, pač pa sivo-rjavi granit.

Čemu velja v svetu tritisočakov posvetiti pozornost

Zavarovanju. Zelo priporočljivo je članstvo v Pla-ninski zvezi Slovenije, ki omogoča vrsto ugodnosti, med drugim tudi možnost cenejšega prenočevanja v planinskih kočah in zavarovanje za stroške reševanja z asistenco.

Informacijam. O tujih gorah v slovenskem jeziku ni prav veliko vodnikov. Naj jih omenim le nekaj: *Dolomiti po dolgem in počez* (Andrej Mašera, Planinska založba, 2019), *Najvišji vrhovi v Alpah* (Tomaž Vrhovec in drugi, PZS, 2005), *Čudovite Alpe* (Andrej Mašera, Planinska založba, 2006). Iz množice tujih vo-dnikov naj omenim le dva: *3000er in den Alpen. Die Normalwege: Südliche Ostalpen mit Dolomiten ter 3000er in den Nordalpen* (avtor obeh je Richard Goe-deke, založba Bruckman). Najbrž je razumljivo iz na-slova: tritisočaki Vzhodnih Alp in Dolomitov in se-vernega dela Alp. Največ vodnikov je v nemškem in italijanskem jeziku. Večino vodnikov lahko naročimo po spletu, nekatere bomo našli v knjigarnah v tujini. Na voljo imamo še tuje revije, knjige in spletne pove-zave. Na enak način lahko dobimo tudi zemljevide (v Sloveniji lahko kupimo zemljevide Tabacca, Kom-passa in Freytaga & Berndta).

Izbiri cilja. Na kateri vrh naj se podamo in kdaj? Vsekakor upoštevajmo letni čas in smer vzpona. Po-leti je na južnih straneh prevročje, jeseni na severnih premrzlo. Pri izbiri ne pozabimo na višinsko razliko, pogosto moramo namreč turo razdeliti na dva dneva. Na severnih straneh na takih višinah ob nizkih tem-peraturah že začne zmrzovati. V ledenškem svetu je čas vzpona še pomembnejši: v zgodnjem poletju je več snega in so pristopi lažji, v poznem poletju pa je snega manj, takrat se odkrijejo sitna gruščnata in skal-nata pobočja, ki so pogosto težje prehodna. O izbiri se zato posvetujmo s poznavalci.

Vožnji. Videli smo, da se na cestah lahko kaj hitro zaplete. Čas je torej za uspeh ture pomemben, vča-sih celo odločilen. Pri navigaciji nam bo v pomoč na-prava GPS. Pot vožnje si lahko izberemo na mnogih spletnih straneh (npr. www.viamichelin.com), kjer si ogle-damo traso, si izračunamo stroške in čas potova-nja. Za vožnjo priporočamo nekaj časovne rezerve, saj nam ob koncih tedna ali v času poletnih počitnic

Markantni gori Pizzo Badille (levo) in Pizzo Cengalo (naravnost) nad dolino Porcellizo nas spremljata na poti do kočje Luigi Gianetti-Piaccio. Do tja je še petsto višinskih metrov. Foto: Irena Mušič Habjan

Uarnost

Za svojo varnost moramo poskrbeti podobno kot v domačih gorah in ob tem upoštevati še nekaj značilnosti visokih gora. Poleg tega, kar že poznamo, so nove nevarnosti v glavnem povezane z višino (mráz, lahko tudi v povezavi z vremenskim preobratom) in ledeniki (padec v ledeniško razpoko, podor serakov, zdrs na trdem ledu). Ne pozabimo tudi na povečano sevanje sonca (zaščita za oči in rezervna očala za primer izgube). V primeru nesreče pokličite številko 112 (v Italiji tudi 118 ali v Avstriji 140). **Če turi nismo dorasli, se raje dogovorimo z gorskimi vodnikom.**

Ocena zahtevnosti

Zaradi drugačnega terena je tudi ocenjevanje drugačno kot pri nas. Uporabili smo kompleksno alpsko težavnostno lestvico, v kateri so upoštevane plezalske težave, naklon snežišč, pogostnost ledeniških razpok in napor, ki ga določena tura zahteva.

F (facile)	lahko/nezahtevno
PD (peu difficile)	manj zahtevno
AD (assez difficile)	dokaj zahtevno
D (difficile)	zahtevno
TD (très difficile)	zelo zahtevno
ED (extrêmement difficile)	skrajno zahtevno

prometni zamaški lahko krepko podaljšajo čas vožnje. Javni potniški promet (vlak, avtobus) je v tujini precej bolj urejen kot pri nas. To nam pride prav takrat, ko sestopimo v drugo dolino. Za gorske prelaze in ceste, parkirišča, predore idr. je pogosto treba plačati cestnino oziroma mitnino.

S kom na turo? Na dolge poti in takšne višine je priporočljiva družba. Če si izberemo prezahteven cilj, se raje odpravimo na pot z gorskim vodnikom.

Vremenu. Za uspešnost ture je potrebno ugodno vreme. Že pred odhodom redno spremljajmo vreme na območju, kamor se odpravljamo. Informacije poiščemo na številnih spletnih straneh, tudi tujih (npr. www.ilmeteo.it), in jih preverimo za več dni vnaprej. Kot rečeno, na višinah nad tri tisoč metrov so padavine pogosto snežne. Po hladnih frontah je bolje počakati kak dan, da se sneg stopi. Tudi v teh gorah so možna nenadna kratkotrajna poslabšanja vremena, česar pa se žal ne da predvideti.

Opremi. Opremo si prav tako pripravimo že doma. Prava izbira je včasih za uspeh ključna. Ne razglabljajmo, ali naj vzamemo dereze ali ne. Čim je na turi sneg, je lahko pod njim led. Ne potrebujemo jih le na povsem skalnih vrhovih, ki pa so na teh višinah redki. Na zahtevnih delih poti potrebujemo tehnično opremo (vrv, vponke, najlonske trakove ...), ki pa jo moramo znati uporabljati. Naučiti se moramo doma, ko je

Značilna italijanska visokogorska kočica, mesto ponovnega srečanja s švicarskimi znanci
Foto: Vladimir Habjan

čas za odhod, je za to prepozno. Najbolje, da imamo nekaj izkušenj iz zahtevnih slovenskih gora. Za vzpon po feratah potrebujemo poleg čelade in plezalnega pasu komplet za samovarovanje ter rokavice, pogosto pride prav tudi vodniška vrv (30 m, debeline 8 mm). Za kopne plezalne ture potrebujemo še več tehnične opreme, vrvi, pripomoček za varovanje (reverso), vponke z matico, kline, metulje, komplete, pomožne vrvice in najlonske trakove. Za ledeniške ture potrebujemo poleg derez, cepina in čelade tudi tehnično opremo za ledeniško navezavo. Če smo v svetu serakov, se opremimo še z lavinsko opremo (plazovna žolna, lopata, sonda). Ne pozabimo na sončna očala, v močnem vetru pridejo prav tudi smučarska.

Obleki in drugemu. Ne pozabimo, da je na tri tisoč metrov hladneje kot v dolini. Na večdnevni turi imejmo s seboj rezervno obleko. Prav pride tudi termovka. Hrane na večdnevne ture običajno ne nosimo veliko, saj bomo večinoma jedli v kočah.

Piz Palü

Pa se vrnimo na italijansko-švicarsko turnejo. Pogled, ki mi ga Irena nameni v gondoli, v kateri je z nama le Japonka, pove vse. Že videno zmajevanje z glavo. V teh nekaj minutah, kar sva jih imela, je bilo treba v avtu najti vso ledeniško opremo, zamenjati garderobo in čevlje, saj je tu čisto drugačen svet, ni sprehod, kot je bil na Viözu.

Diavolezza je zgornja postaja gondolske žičnice s plansko kočico, podobno hotelu. Stoji na peščenih ravninah, od koder je presunljiv razgled. Obkrožen si s samimi velikani, na desni štiritisočak Piz Bernina, zraven Piz Morteratsch, poleg Palüja je Piz Zupò. Za Piz Palü so značilni trije vzporedni stebri. Polpenzion v njej je bil (pred leti, v času najinega obiska) 65 evrov. Drago, a precej bolje, kot je bilo v italijanski koči. Večerja božanska in vredna svojega denarja.

Jutro naju ujame na ledeniku Vadret Pers. Kolone navez so pred nama in tudi za nama. Do ledenika smo nekaj časa hodili po grušču, drug za drugim, da se ne bi izgubili v temi, nato pa smo malce sestopili na led, kjer sva se navezala. Na prostranem ledeniku se naveze razvlečejo, eni so hitrejši, drugi počasnejši. Led je sprva trd, pravi firm, više, ko se že dvigamo v zahodno pobočje Piz Cambrene na levi, pa postaja mehkejši. Vrhovi, kamor sva namenjena, so obarvani rdeče, izstopa Bernina na desni, ki žari, pod njo pa so meglice. Pred nama so trije stebri gore, najinega današnjega cilja. Zelo mrzlo je.

Gaz z dokaj ravnega dela ledenika zavije med ogromne snežne bloke in naredi velik S po snežnih hrbtih, da bi se umaknila ledeniškim razpokam. Vse strmejša je. Više se gaz usmeri v levo proti ledeniškem sedlu Fuorcla Pers Palü. Poznata se višina in mraz, zato napredujeva počasi. Iz sence končno stopiva na sonce. Lepi pogledi so na ledenik Morteratsch, ki zavija v velikem loku. Vzpenjava se in ponekod plezava čisto blizu razpok ter prečiva snežne mostove, ki se nama zdijo dvomljive varnosti.

Čim više sva, tem močnejše piha. Ko stopiva na sedlo, postane noro. Zlagam vrv, pa jo veter nosi kar vodoravno. Težko se razgledava. Že pod sedlom sva si nareda kapuci. Komaj se sporazumevava, glasove odnaša veter. Trenutek, ko ne veš, ali bi šel naprej ali nazaj. Ti visoki hribi zahtevajo trezen premislek. Vidim, da se nekateri vračajo. Ne vem, ali so že bili na vrhu ali ne. Zagrizem v strmino, korak za korakom. Počasi se izoblikuje vse ostrejši greben. Previdno hodiva in paziva na sunke vetra. Ob sunku se ustaviva, počepneva in počakava, drugače bi naju lahko vrglo po tleh, kar tule ne bi bilo ugodno. Po valovitem snežnem grebenu prideva do prvega vrha, kjer nekaj ljudi čepi na redkih skalah. To še ni glavni vrh, do najvišjega je treba najprej sestopiti. Močan veter dela snežne zavese. V ozadju se odkrije Monte Disgrazia.

Večina navez se vrača. Jasno, zaradi premočnega vetra. V glavnem so naveze vodniške, v katerih se gostje zadovoljijo z vzponom na prvega od treh vrhov. Midva pa po snežnem pobočju sestopiva do sedelca. Tam greben postane zelo oster. Ta del pazljivo prečiva. Le ena naveza nama prihaja naproti.

Glavni vrh Piz Palü je malenkost višji kot druga dva stebra. Sama sva. Sredi samih lednih velikarov. Razgled je prostran: vidiva vse do skupine Ortlerja na vzhodu, od koder sva prišla. Pod nama so ogromne razpoke in veliki ledeni bloki. Kakšen divji svet. Po ledenikih se vidijo naveze, ljudje so kot pikice, kot mravljice. Preveč piha, da bi se dlje zadrževala tu, zato začneva sestopati.

V spodnjem delu ledenika je precej bolj razmočeno, kot je bilo zjutraj, torej tudi bolj nevarno. Odvisna sva

drug od drugega, če drug ne zadrži drugega, padeva oba. V navezah, kjer jih je več, te bojzani nimajo.

Sestopava ob pogledih na mogočni ledenik na levi in na prvaka nad njim, Piz Bernino. Posebej impresiven je severni greben, imenovan Biancograt. Postajo Diavolezza vidiva blizu, a je v resnici do tja še veliko hoje. Za nama so mogočni ledeni bloki, seraki in ogromne grozeče razpoke. Vse je belo in nevarno.

Ko stopiva na ravninski del ledenika, si oddahneva, nevarnosti padca v razpoko ni več. A ledenik, mraz in veter so nama izčrpali vso energijo in vzeli moč. Do skalnega dela se privlečeva. Noge so težke. S težavo in zelo počasi se vzpneva slabih sto metrov do peščene poti. Na Diavolezzi se sesedeva in nekaj časa ne moreva popolnoma nič. Počasi se le sestaviva in odideva h gondoli.

Razmere na turi

Vidimo torej, da so vzponi na tritisočake lahko precej drugačni, kot so v naših gorah. Tudi napornejši. Zato je priporočljivo prespati na izhodišču ali vmes in se šele naslednji dan podati na vrh. Višina, sneg in led bistveno upočasnijo hitrost vzpenjanja, saj je vse skupaj napornejše.

Spanje. V tujini je navada, da spanje v planinskih kočah rezerviramo vnaprej. Tam nam večinoma ponudijo polpenzion. Na pot se običajno podamo v zgodnjih, včasih še nočnih urah (čelna svetilka z rezervnimi baterijami!).

Markacije. Nekatere poti niso tako vestno markirane in zavarovane kot pri nas, so pa pogosto zavarovani tehnično najzahtevnejši deli pristopov (s klini,

Pogled na graščino Punte dei Tre Scarperi/ Dreischusterspitze, 3145 m, s Crade dei Toni/ Zwölferkofel, 3090 m. Pred njo leži Cima Una/ Einser, 2698 m.
Foto: Vladimir Habjan

skobami, tudi z vrvmi). Stezam v grušču včasih težko sledimo, saj se pokrajina neprestano spreminja (deroča voda, led, plazovi idr.).

Ledeniki. To je posebna tema tritisočakov. Tudi o tem se je najbolje poučiti že doma. Pomaga tudi ustrezna literatura (npr. Tone Golnar: *Alpinistična šola*, Planinska založba), praktične izkušnje pa si lahko pridobimo le v gorah pod vodstvom ljudi z izkušnjami. Vsekakor moramo biti na ledeniku ledeniško navezani in se moramo znati reševati iz ledeniške razpoke. V jutranjih in dopoldanskih urah je hoja po ledeniku varnejša, a tudi zahtevnejša (posebej po trdem firnu), pozneje pa lažja, a nevarnejša zaradi razpok, saj je sneg bolj razmočen.

Aklimatizacija. Za varne vzpone na tritisočake moramo biti aklimatizirani. Znaki neprilagojenosti na višino so slabost, glavobol, povečano bitje srca, pomanjkanje moči, težje dihanje idr. Najlažje se prilagodimo tako, da turo razdelimo na dva dneva in prespimo v koči pod izbranim ciljem. Dobro je zaužiti čim več tekočine. Pri prvem vzponu čez višino tri tisoč petsto metrov je počutje običajno slabše kot ob vsakem naslednjem.

Tik pod vrhom nad najbolj strmim delom pristopa na Punte dei Tre Scarperi/Dreischusterspitze
Foto: Vladimir Habjan

Pizzo Badile

Jutro pričakava v ledeno mrzlem bližnjem kampu. Šele ob osmih pokuka sonce in malo toplote nas vse razveseli. Kam naprej, se sprašujeva. Sva sicer utrujena, ampak imava še volje. Daleč od doma sva, in to je treba izkoristiti. Za naslednji cilj si postaviva skalni Pizzo Badile, 3308 m, v dolini Val Masino. Slovijo po lepem plezanju v trdni skali. Povsem nekaj drugega kot ledeniški vrh prejšnjega dne. Vožnje sicer ni prav veliko, morava mimo Sòndria, je pa zato precej več vzpona, kar tisoč štiristo metrov.

Dolino Val Masino pozna že od prej, ko sva bila na Monte Disgrazii. Pokličem v kočo Rifugio Gianetti in rezerviram prenočišče. Vmes pobaram še za vreme naslednjega dne, ki bo očitno lepo. Zapeljeva se skozi

izredno prijetno dolino vse do konca, do parkirišča Bagni Masino. Vse je zeleno, travnato, toplo, prav pomirjujoče. Kakšna sprememba od prejšnjega dne, ledenika, mraza in vetra!

Ponovno zamenjava opremo, tokrat je na vrsti tista za skalno plezanje. Po skalnem grebenu čez vrh Pizzo Badile poteka italijansko-švicarska meja. Midva sva na italijanski strani. Pizzo Badile je sicer znan plezalni cilj, posebno v severni steni na švicarski strani je nekaj plezalnih smeri, npr. Severni raz in Cassinova smer. Običajni pristop zahteva plezanje tretje stopnje.

Vzpenjava se skozi zeleno dolino Val Porcellizzo. Na planini Porcellizzo, polni plantaž *zelenja*, se začnejo odstritati skalni vrhovi, Pizzo Badile in sosednji Pizzo Cengalo. Ljudi skorajda ni, le tu in tam se kdo vrača. Vode je vsepovsod dovolj, ponekod potočki, tudi skalne plošče so mokre. Dolina se v zatrepu odpre, obkroža jo venec čudovitih gora z gladkimi stenami. Zelo lepo, idilično.

V kočo prideva v času večerje. Ko se javim oskrbniku, se izkaže, da se nisva razumela in je zapisal rezervacijo za naslednji dan. A kmalu se vse uredi, dobiva povsem primerno zimsko sobo. Usedeva se. V kotu v glasni skupini treh spoznam Švicarja, s katerim smo bili skupaj na Barre des Écrins. Ko ga pobaram, se mene ne spomni, spozna pa Ireno, ki stoji za mano. Seveda to povzroči salve smeha. Kako majhen je ta svet.

Pri zajtrku naletiva še na slovenski par, s katerim smo skupaj plezali v Stüdlgratu v Grossglocknerju. Veselim se spet skalnega cilja. Od kočice se lepo vidi oster južni greben, po katerem poteka običajni pristop. Nebo je sivo, oblačno je. Gora je polna gladkih plošč. Na bližnjem razu vidiva kozoroge z ogromnimi rogovi. Ravno tam morava iti, tako pravi opis. Pod steno se opremiva. Po izpostavljeni prečki priplezava na raz. Kozorogov ni več. Svet naprej je lepo razčlenjen. Plezava po gladkih ploščah in žlebovih. Ustavi naju strm kamin. Prva trojka. Na vrhu kamina stoji velik železen križ, odlično za varovališče. Z raza sestopiva v desno do žleba in plezava po njem. Z vrha se dva spuščata po vrvi.

Kmalu se žleb postavi pokonci in se izgubi v gladkih ploščah, zato greva nazaj na greben. Lepo plezanje na trenje. Na grebenu najdem obroče. Svet postaja lažje prehoden in kmalu se znajdeva na vrhu. Na južni strani je rumeni bivak Redaelli. Vmes se je razjasnilo, nad nama je modro nebo. Vse naokoli naju sami velikani, Disgrazia pa je v oblakih. Še isti dan sestopiva v dolino. Vtisi po teh intenzivnih dnevih so veličastni. Morda je videti, da je bilo preveč hitenja, a včasih pač ne gre drugače.

In kje je zdaj četrti tritisočak? Ta je bil v *Planinskem vestniku* že opisan, in sicer v 5. številki leta 2012. Tam sem opisal vzpon na Dreischusterspitze/Punta dei Tre Scarperi, 3145 m, kar je bilo nadaljevanje te švicarske turneje.

Štirje tritisočaki v šestih dneh, in to precej različni. Vsi pa čudoviti. Ne verjamete? Poskusite še vi, pa boste videli! ●

Monte Viòz, 3645 m

skupina
Ortlerja

Kot manjši skalni vrh je odličen razglednik na severozahod na Monte Cevedale in Königsspitze/Il Gran Zebrù, na jugozahod na Punto San Matteo ter južno na Cimo Presanello, Adamello ter skupino Brente. Sto metrov pod vrhom stoji nova kočica Mantova al Viòz, ki vzpon precej olajša in omogoča, da sončni vzhod doživimo prav na vrhu. Lažji vzpon na vrh je primeren za aklimatizacijo.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot (F)

Kočica Mantova al Viòz leži malo pod vrhom Monte Viòza. Do križa na vrhu ni daleč.
Foto: Vladimir Habjan

Oprema: Običajna oprema za visokogorje

Višinska razlika: 1245 m

Izhodišče: Peio Terme (Fonti) v dolini Val di Peio, 1429 m. Do sem se s severa pripeljemo skozi karavanški predor ter skozi Lienz in po Pustriški dolini/Val Pusteria/Pustertal mimo Bressanoneja/Brixen do Bolzana/Bozen. Tu avtocesto zapustimo in nadaljujemo po lokalni cesti na jug do Mezzolombarda, kjer zavijemo desno in se proti severu zapeljemo v dolino Val di Sole/Sulztal

in za mestecem Cusiano zavijemo desno v dolino Val di Peio (ali Pejo). Parkiramo pri spodnji postaji gondolske žičnice.

WGS84: N 46,380821°, E 10,659673°

Koči: Koča Rifugio Doss dei Cembri, 2400 m, telefon +39 0463 75 32 27, info@dossdeigembri.it, www.dossdeigembri.it; Koča Rifugio Mantova al Viòz, 3535 m, telefon +39 0463 75 13 86, mobilni telefon +39 339 279 88 26, info@rifugiovioz.it, www.rifugiovioz.it.

Časi: Koča Doss dei Cembri–Koča Mantova al Viòz 3.30–4.30 h

Kočica Mantova al Viòz–Monte Viòz 30 min

Monte Viòz–izhodišče 2–2.30 h

Skupaj 6–7.30 h

Sezona: Poletna sezona

Vodnik: Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sidarta, 2017.

Zemljevidi: *Cevedale, Valle di Peio - Alta Valfurva*, Kompass 637, 1: 25.000; *Ortles-Cevedale, Ortlergebiet*, Tabacco 08, 1: 25.000; *Ortler Alpen, Martell, Val di Sole*, WKS 6, Freytag & Berndt, 1: 50.000.

Piz Palù, 3901 m

skupina
Bernine

Z razgledne ploščadi pri koči Diavolezza ima Piz Palù s severa nezagledljivo podobo triglave ledeniške gore. Z vrha je lep razgled na Piz Bernino z znamenitim grebenom Biancograt. In kaj še gledamo: Piz Zupò, za njim Disgrazio, za Bernino Piz Roseg, desno Piz Morteratsch, v daljavi proti vzhodu pa Ortlerjevo skupi-

no, Ötztalske Alpe z Weiskuglom in skupino Presanella. Koča Diavolezza, kjer je najboljše prespati, je gorski hotel in seveda "švicarsko" zasoljen. Običajni vzpon na Piz Palù ni posebno zahteven, vendar pa prečenje ledenika Vadret Pers ni mačji kašelj, še posebej v sestopu, ko je zaradi sonca lahko že precej razmehčan.

Zahtevnost: Zahtevna ledeniška tura (PD). Zahtevno je prečenje ledenika (razpoke) in vzpon po snežnem grebenu (do 35°, nevarnost opasti). Za turo moramo imeti zanesljivo vreme, v megli je orientacija na ledeniku zelo zahtevna. V močnem vetru je prečenje izpostavljenega grebena nevarno, neizkušenim priporočamo varovanje tudi v brezvetrju.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje in ledeniško navezavo, čelada, cepin, dereze.

Višinska razlika: 1808 m (z izhodišča), 928 m (od kočice)

Izhodišče: Tigels v dolini Val Bernina, 2093 m. Sem se pripeljemo severno po avtocestni povezavi Ljubljana–Salzburg–Innsbruck do Landecka in zavijemo nato južno do St. Moritza, kjer zavijemo levo v dolino Val Bernina in skozi Pontresino pridemo do parkirišča pri spodnji postaji kabinske žičnice Diavolezza, 2093 m. Južno pa se sem pripeljemo po italijanskih avtocestah mimo Gorice, Padove, Verone, Bergama, kjer

Večina navez svoj vzpon konča na vzhodnem vrhu, 3882 metrov visoko.
Foto: Vladimir Habjan

Monte Viòz, 3645 m

skupina
Ortlerja

Vzpon: Do kočice Doss dei Cembri, 2400 m, se pripeljemo z žičnico in nato s sedežnico ali pa pridemo peš po makadamski cesti, zaprti za promet, oziroma po poti št. 105, ki se začne v bližini spodnje postaje gondolske žičnice. S tem vzpon podaljšamo za uro in pol. Severozahodno od kočice Doss dei Cembri z makadamske ceste (oznake) zavijemo desno na označeno pot

za Rifugio Mantova al Viòz (kratek del poti št. 139, nato št. 105). Zložno se vzpenjamo nad kočico Doss dei Cembri najprej po zahodnem pobočju jugovzhodnega grebena Viòza, nato pa zavijemo na njegovo vzhodno stran. Nezahtevna pot se nadaljuje severozahodno, vmes gremo mimo odcepa poti na levi v dolino Valle della Mite. Više nadaljujemo po poti

št. 105 (Sentiero del Viòz - Matteo Groaz) v daljših okljukih po jugovzhodnem pobočju pod kočico, na vrh nadaljujemo desno mimo kočice po poti, ki nas po lahkem skalovju pripelje naravnost do križa. Do najvišje točke nas loči še nekaj minut hoje po snežnem pobočju.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Piz Palü, 3901 m

skupina
Bernine

avtocesto zapustimo in nadaljujemo mimo Darfa, Édola do Tirana. Tu prečimo mejo med Italijo in Švico ter skozi Poschiamo in čez prelaz Berninapaß kmalu pripeljemo na izhodišče. WGS84: N 46,412034°, E 9,965272°

Kočica: Kočica Diavolezza, 2973 m, telefon +41 (0)81 839 39 00, e-pošta berghaus@diavolezza.ch, www.diavolezza.ch.

Časi: Kočica Diavolezza–Piz Palü 4–5 h
Piz Palü–Kočica Diavolezza 3–4 h

Skupaj 7–9 ur

Sezona: Poletna sezona

Vodnik: Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sidarta, 2017.

Zemljevida: *Piz Bernina*, Landeskarte der Schweiz 1277, 1: 25.000; *Bernina – Sòndrio*, Kompass 93, 1: 50.000.

Vzpon: Do kočice Diavolezza pridemo po markirani poti ali z gondolsko žičnico. Del začetka poti si ogledamo prejšnji dan, saj bomo na turo krenili v trdi temi. Od kočice Diavolezza gremo po

široki skalni cesti na sedlu med vrhoma Saas Queder, 3066 m, in Piz Trovat, 3146 m. Od tam prečimo vzhodno pobočje Piz Trovata do sedla Fuorcla Trovat, 3019 m, s katerega sestopimo na ledenik Vadret Pers. Sprva je ledenik precej položen, nato začnemo vzpon: odločimo se lahko za vzpon tik pod Piz Cambreno ali pa razpoke obhodimo bolj desno. Vmes se ledenik malo položi, nato se strmina spet poveča. Pod strmimi snežnimi pobočji zavijemo v levo na sedlo Fuorcla Pers Palü, 3453 m, (vmes večja prečna ledeniška razpoka) in navzgor po ostrem in mestoma izpostavljenem vzhodnem grebenu do vzhodnega vrha, 3882 m. Do glavnega vrha vodi še zahtevnejši greben, po katerem najprej malce sestopimo, nato pa sledimo ostremu in izpostavljenemu snežnemu razu (nujno varovanje v primeru sunkov vetra). Do zahodnega vrha Piz Spinas, 3823 m, tudi ni prav daleč.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Po lepem poplezavanju v "dobri skali" pridemo na greben, in do vrha čez razmetane skale. Foto: Vladimir Habjan

Pizzo Badile in sosednji Pizzo Cengalo sta najznačilnejša predstavnika skupine Bergell. Badile je najvišji del ostrega skalnega grebena med Italijo in Švico nad izjemnim gorskim amfiteatrom nad dolino Valle Porcellizzo. V severni steni gore so speljane slavne in še danes precej plezane smeri, kot so znameniti Severni raz (IV+, 1000 m), Cassinova smer in druge. Pizzo Badile je predvsem plezalski vrh, saj tudi običajna smer zahteva plezanje do tretje stopnje težavnosti. Za alpiniste so tik pod vrhom zgradili bivač Redaelli, ki nudi zatočišče tudi tistim, ki se na vrh povzpnejo z južne strani.

Zahtevnost: Alpinistični vzpon (III/II, 350 m, PD+)

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, alpinistična oprema za varovanje (enojna, vsaj 50-metrski vrv, nekaj vponk z matico, kompletov, vrvic in trakov, plezalni pas).

Višinska razlika: 2136 m (z izhodišča), 774 (od kočice)

Izhodišče: Bagni del Masino, 1172 m, na koncu doline Valle dei Bagni. Iz

Slovenije se pripeljemo po italijanskih avtocestah skozi Trento ali Lecco v Valtellino, kjer je največje mesto Sòndrio. V kraju Masino zavijemo proti severu v dolino Val Masino, skozi San Martino se pripeljemo do parkirišča v kraju Bagni del Masino (ozka gorska cesta; mitnina).

WGS84: N 46,24416°, E 9,598159°

Koča in bivač: Koča Rifugio Luigi Gianetti-Piacco, 2534 m, telefon +39 0342 64 51 61, <http://digilander.libero.it/zigghi/trekking/rifugi/gianetti.htm>; Bivač Alfredo Redaelli, 3300 m.

Časi: Izhodišče–Koča Gianetti-Piacco 4–5 h

Koča Gianetti-Piacco–vstop v smer 1 h

Vstop–Pizzo Badile 2–4 h

Pizzo Badile–izhodišče 5–6 h

Skupaj 12–16 h

Sezona: Kopna sezona

Vodnik: Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sidarta, 2017.

Zemljevida: *Sciara*, Carta Nazionale della Svizzera 1296, 1 : 25.000; *Pizzo Badile, Valli Masino e Bregaglia*, Meridiani Montagne, 1 : 40 000.

Punta dei Tre Scarperi/ Dreischusterspitze, 3145 m

Dreischusterspitze je najvišji vrh Sextenskih Dolomitov/Dolomiti di Sesto/Sextner Dolomiten. Na goro ne vodi nobena označena pot. Gorski masiv je zaradi težkega dostopa, svoje lege visoko nad dolinami in posebne oblike od daleč videti kot graščina z mnogimi stolpi in globokimi škrbinami. V stolpe se zajedajo strmi žlebovi in široke gruščnate grape, ki jih prekinjajo prečne terase in police. Prvi vzpon

na vrh je leta 1869 opravil znani raziskovalec Dolomitov Paul Grohmann s pomočjo vodnikov Franza Innerkoflerja in Petra Salcherja.

Zahtevnost: Alpinistični vzpon (III-/II, 550 m, AD-). Plezalni del vzpona je dolg in orientacijsko zahteven. V zgornjem delu sta dve mesti III, v srednjem pa konstantne težavnosti I in II.

Križ na razbitem vrhu divje in samotne Punte dei Tre Scarperi Foto: Vladimir Habjan

Na severni strani gore je v zgodnjem poletju možno snežišče (cepin!). Brez alpinističnih izkušenj je nujno spremstvo gorskega vodnika.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, alpinistična oprema za varovanje (enojna vrv, vponke z matico, kompleti, vrvic in trakovi, plezalni pas).

Višinska razlika: 1636 m (z izhodišča), 1519 m (od kočice)

Izhodišče: Parkirišče v dolini Val Campo di Dentro/Innerfeldtal, 1509 m. Do sem se pripeljemo skozi karavanški predor ter skozi Lienz in po Pustriški dolini/Val Pusteria/Pustertal v San Candido/Innichen, kjer zavijemo levo v dolino Val di Sesto/Sexten Tal in še pred krajem Sesto/Sexten desno v stransko dolino Val Campo di Dentro/Innerfeldtal. Dolina je v letni sezoni zaprta za promet med 8.00 in 18.15, po njej pa vozi avtobus. Če se z avtom v tem času vračamo, se zapornica avtomatsko odpre.

WGS84: N 46,684484°, E 12,30392°

Vzpon: Iz kraja Bagni del Masino gremo po označeni poti mimo planine Casera Scercia, od koder se odpre pogled na naš cilj (desno Pizzo Cengalo). Nad njo vstopimo v dolino Val Porcellizo in po označeni poti v zložnem in dolgem nezahtevnem vzponu pridemo do kočice Luigi Gianetti-Piacco, kjer prenočimo. Pizzo Badile in smer vzpona sta lepo vidna. Smer plezanja je v območju

izrazitega raza v levem delu gore. Nad kočico sledimo neoznačeni poti po skrotastem svetu proti razu. Plezamo po policah v desno in navzgor po gladkih ploščah do grebena (II). Zapori se umaknemo desno in po ozkem kaminu (III, 15 m) splezamo nazaj na raz do križa. Nadaljujemo po žlebu do možica, tam pa zavijemo v desni bok grebena. Do grape celo malce sestopimo (I). Po grapi plezamo

do gladkih plošč in zapore (II). Zapori se umaknemo v levo (III, lahko pa že niže splezamo po sistemu polic bolj levo). Ko ponovno stopimo na greben, nadaljujemo po razu in žlebovih do gručnate police (III) ter desno po skrotju do vrha. Tik pod vrhom je rumeni bivač Redaelli, 3300 m.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Sidrišča za spuste po vrvi so urejena.

Irena Mušič Habjan

Punta dei Tre Scarperi/ Dreischusterspitze, 3145 m

Kočica: Koča Rifugio Tre Scarperi/Dreischusterhütte, 1626 m, telefon +39 047 496 66 10, www.dreischusterhutte.com.

Časi: Izhodišče–Koča Tre Scarperi 30 min
Koča Tre Scarperi–škrbina Sassi 3 h
Škrbina Sassi–vstop v steno 20 min
Vstop v steno–Punta dei Tre Scarperi 2.30–3 h
Punta dei Tre Scarperi–izhodišče 4 h
Skupaj 10 h

Sezona: Kopna sezona

Vodnik: Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sidarta, 2017.

Zemljevid: *Dolomiti di Sesto – Sextener Dolomiten*, Tabacco 010, 1 : 25.000.

Vzpon: Z izhodišča v pol ure pridemo po asfaltni cesti do kočice, kjer na severni strani poiščemo stezico, ki skozi redke gozd vodi pod steno, čez večje zagruščeno pobočje in grapo do skalnega roba. Za njim kratko sestopimo do studenca in se na drugi strani vzpnejo čez strmo ruševnato pobočje do prostranih melišč Steinalpenkar. Po dolgem melišču pridemo na škrbino Forcella dei Sassi/Steinalm Scharte,

2678 m, kjer se nam odkrijejo zahodni karnijski vrhovi in nekaj dolomitskih nad Sestom (Cima Undici/Elfer). S škrbine po ozki stezici desno prečimo krušljiva pobočja do jugovzhodne strani gore. Vstop v smer (možic) je levo od gladke grape, kjer včasih teče potoček. Čez gladke plošče prečimo v žleb, po njem skozi kamin na polico in čez škrbinico splezamo v terasast in razčlenjen svet (II). Nadaljujemo rahlo v levo in sledimo možicem. Čez skalne stopnje plezamo po žlebovih, vmes pa prečimo po policah. Dvesto metrov višje stopimo v lažji, a bolj krušljivi svet. Levo od skalne glave (II) pridemo v vršni del gore, kjer se odkrije strma grapa. Splezamo do police s sidriščem (II). Nad njim je kratak gladek in ozek kamin (III-, 5 m). Po krušljivi grapi se vzpnejo levo od škrbinice, kjer že slutimo vrh. Nanj splezamo čez strmo stenico (III-, 10 m).

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Z vrha se čez steno spustimo po vrvi, prav tako skozi vstopni žleb (urejenih sidrišč je več).

Irena Mušič Habjan

Kako so bistri polhi ukanili bolezen – 2. del

Vrba na obrežju Belega potoka je iztezala svoje sloke veje s poganjki prvih spomladanskih mačic. "Kakšno prijetno jutro," si je zadovoljno mrmralo napol prebujeno drevo in se zaspano zazrlo proti pobeljenemu Kanjavcu. V dolini se je sneg že stalil. Voda je namočila travnike, prebudila je bilke in cvetje, gorski vrhovi pa so se še naprej oklepali svojih ledenih šalov in snežnih kap.

"Glej glej, kaj pa se dogaja v Dixiejini hiški?" se je nenadoma začudila.

V hiši, ki si jo je pitbulka delila s svojo skrbnico, se je resnično dogajalo nekaj zelo nevsakdanjega. Na stežaj odprta vrata in okna so v okolico spuščala bučno glasbo, ropotanje, piskanje in pasji lajež.

"Le kaj se je zgodilo?" je od radovednosti začelo tako močno razganjati zdaj že povsem prebujeno vrbo, da je urno iztegnila svoje veje, kolikor je mogla daleč.

Z njimi je prestrezala zvoke, ki so pričali o pravem izrednem stanju. Zvedava, kot je bila, je sprožila še svoje deblo in prav malo je manjkalo, da ni izpuli tudi korenin in padla na krošnjo, ko je na njeno srečo mimo priletela sraka Manka.

"Hej, hej! Stop. Ustavi se!" ji je ukazala vrba.

Ptica jo je brez ugovora ubogala in pohlevno sedla na eno od vej. Ni bilo potrebnih veliko besed do enakega mnenja. Manka bo brž odletela do hiške, kot prava detektivka izbrskala vzrok in o vsem poročala zvedavi znanki.

Polha, pramati vseh podtriglavskih polhov, je vso zimo mirno prespala na podstrešju gospodičnine hiške. Z daljšimi in bolj sončnimi dnevi je starkino domovanje postalo tako toplo, da se je slednjič prebudila, in to brez kakršnih koli bolečin. O njenem artritisu in išiasu, ki sta jo pestila pred selitvijo na podstrešje, ni ostalo niti bledega sledu. Polha se je počutila zadovoljna kot že dolgo ne in zdrava kot riba v vodi. Odlične volje si je brž pripravila skromno večerjo, potem

pa se je skozi lino zvedavo zagledala v smreke. Se ji le dozdeva, ali se po vejah res igrajo njeni pravniki? Seveda so se igrali in ni minilo dolgo, ko so sredi noči potrkali tudi pri njej.

»O, pranona, si se že zbudila iz zimskega spanja?" so jo hiteli spraševati drug čez drugega. Za njimi so jo obiskali njihovi starši, pa tete, strici in sploh vsa polšja družina s sinovi in snahami vred. Dotlej tiho in mirno podstrešje se je zlagoma prelevilo v izredno živahen družabni kotiček, kjer se je vsako jutro zbirala celotna polšja rodbina, da bi mirno prespala dan in si nabrala moči za nočno življenje. Polha je imela obilo prostega časa, zato je vsako noč kot skrbna babica poskrbela za najmlajše, da jim ni bilo treba navsezgodaj zvečer v vrtec, zgodaj zjutraj pa jim je prebiral pravljice, da so lažje zaspali. Njihovi starši so cele noči marljivo hodili v službo in se vedno znova razveselili materine jutranje večerje, preden so se odpravili spat. Sprva so še hodili domov v polšino, pozneje pa so se tako udomačili na podstrešju, da so vse dneve prespali kar tam.

Ko so se nočne živalce prebudile, so najmlajši najraje uživali na lesenih tleh, kjer so se lešniki in orehi na gladkih deskah veliko imenitneje trkljali kot v polšini. Starejši so jih opazovali pri igri in se jim tu in tam pridružili, saj se polhi radi igrajo tudi, ko odrastejo in se postarajo. Dotlej samotna, osamljena in tiha hišica je naenkrat postala najbolj bučno polšje shajališče in nočno družabno središče v vsej Pravljičariji. Marsikdo jim je zavidal to razkošje.

Čakajoč na pravi čas

Dixie se je že močno naveličala enoličnega zimskega življenja ob morju. Poleti je čas tekel veliko hitreje in zabavneje, saj sta se z gospodično vsak dan odpravili na plavanje, pozimi pa je v zaspanem in vlažnem mestu pogrešala divjo naravo zadnje doline pod Triglavom: svež gorski zrak, številne poti, sneg in tudi razgled na visoke gore, ki so kot velikanski venec obdajale dolino. Zanimalo jo je, kako se godi njenemu najboljšemu prijatelju ježku Plešku in njegovi družini. Je že diplomiral iz živalske medicine in vilinskega zeliščarstva?

S svojega ležišča je vse pogosteje otožno strmela v gospodično in ji skušala dopovedati svoje misli.

"Hov! A si ti čisto pozabila na Trento?" se je vsak petek popoldne jezila nanjo.

Ampak vse je kazalo, da je psičkin trud zaman. Človek ne razume živalske govorice in pika. Za povrh se je pitbulka močno dolgočasila, saj je gospodična podnevi kar naprej hitela po opravkih, večere pa prebila na plesnih vajah. Ko se je slednjič vdala v svojo usodo, pa je nekega popoldneva zaslišala tako ljub ji stavek: "Dixie, danes pa končno greva v Trento."

Od navdušenja je glasno zacvilila, skočila na vse štiri in ljubeznivo pomahala z repom, gospodična pa jo je začudeno pogledala globoko izpod čela in nadaljevala pakiranje. Kar veliko reči je bilo treba opraviti pred odhodom od doma. Poleg hrane zase in za psičko je v potovalko potisnila topel pulover, brezrokavnik, debele hlače, rokavice, papirnate robčke, naglavno svetilko, dereze, pohodne palice in vžigalice. Vedela je, da zna biti v hribih mrzlo, zato je vzela s seboj tudi termovko, polno vročega planinskega čaja.

Ueselica je tu

Tistega popoldneva je vsa družina podtriglavskih polhov s pramaterjo vred spala kot ubita. Ves dan so si vzeli čas za res trden spanec, saj jih je ponoči čakala velika veselica, povezana z obiskom strica Mica, enega redkih polhov, ki se ni pridružil selitvi družine v zadnjo dolino pod Triglavom, ampak je vztrajal v domačem domu sredi Karnije. Mladi in stari radovedneži, ki so si vzeli prosto noč v službi, so komaj čakali, da se Mic pod večer prikaže med njimi in jim natrosi svežih novic iz nekdanjih krajev. Strašansko jih je zanimalo, če Karnijci še vedno preganjajo polhe in jih lovijo, pa tudi, kako so teta Peta in njuni otroci. Že prejšnji večer so pospravili

podstrešje in ga očistili vse nesnage s kakci vred, z mahom postlali še eno posteljo in na dolgo desko, ki jim je služila za mizo, postavili vse najboljše možne jedi: želod, kostanj, žir in celo nekaj zrnja iz gospodičnine zaloge. Ko se je zmračilo, so se najmlajši in najbolj nestrpni postavili pred vhodna vrata, da bi prvi zagledali in pozdravili gosta. Ta večer je bilo podstrešje še posebno prijetno ogreto, saj je sosed Vinko že vse od poldneva kuril v peči in polhi so se čudili, kako je izvedel, da pričakujejo pomemben obisk.

"Morebiti pa nas je razumel, ko smo se pogovarjali pred njegovo hišo, pa se nam je želel prikupiti. Saj pri ljudeh itak nikoli ne veš, če te razumejo, ali ne," so razmišljali najpametnejši.

Čas je tekel, strica pa od nikoder. Le kje se mudi tako dolgo, so se spraševali in postajali vse nestrpnejši. Pa še lakota jih je začela pestiti, zato so zlagoma začeli kar sami uživati dobre. Saj jih bo za strica še dovolj ostalo, so se tolažili med hlastnim grizljanjem. Ampak ker tudi po pojedini Mica ni bilo na spregled, so se odločili za praznovanje brez njega. Eni so zapeli, drugi zaigrali, tretji zaplesali, spet drugi so kotalili orehe, nekateri pa so se zamotili z glasnimi izštevankami, da je bučno odmevalo po prostoru in tudi navzven in je hiško kar razganjalo od hrupa ...

Mera je polna

Gospodična je pospravljala in pakirala do večera. Šele tedaj je končno sedla za volan. V trdi temi je avto končno prisopihal po cesti navzgor in se ustavil pred hiško. Utrujeni potniki sta urno vstopili v ogreto izbo, gospodična je še enkrat naložila drva v peč in se v mislih zahvalila dobrodušnemu sosеду, potem pa sta obe padli na posteljo in trdno zaspali. Utrujena kot je bila, si niti zob ni umila, in kar v hlačah in puloverju, ki ju je imela na sebi med vožnjo, zaspala. Dixie s tem, jasno, ni imela težav. Zob si ni umivala nikoli in tudi spalne srajce za nočno spanje ni potrebovala.

Ognjeni zublji so oblizovali polena, da so oddajala prijetno gorkoto in po stenah risali pravljične podobe. Gospodična je v sanjah ravno poletela z balonom, ko je v ušesa ujela čuden hrup pod stropom. Sprva je slišala le nenavdno tekanje sem ter tja. Ko pa se je povsem predramila in pritajila, je zaslišala tudi kotrljanje neznanih predmetov in glasne brlizge. Prestrašena je zbudila psičko, saj je mislila, da so na podstrešju roparji. Ta pa jo je začudeno

gledala in prav nič ni kazalo, da jo neznani glasovi kakor koli vznemirjajo. Obrnila se je na drugo stran in mirno zasmrčala, njena skrbnica, ki ji je strah pognal srh v kosti, pa je trepetala kot šiba na vodi, dokler ni slednjič spet zaspala. Zjutraj so se njeni strahovi razblinili in ko je po lestvi splezala na podstrešje, ji je takoj postalo jasno, za kakšne roparje gre.

Nepovabljenih gostov se je želela rešiti na prijazen način, zato je uporabila star recept: leseno škatlo s prekati. V zadnjega je vložila žagovino in seno, v prva dva pa jabolka, priboljšek, ki se mu sladkosnede polhi menda ne morejo upreti. Škatlo je položila na rob ostrešja, prav ob lini, skozi katero je tako rada pogledovala Polha, potem pa čakala, da se bodo rogovileži preselili vanjo, da bi se jih slednjič znebila. Toda polhi so ostali neomajni. Jabolka so grizljali z velikim navdušenjem, v škatli pa ni ostal nihče. Burne nočne zabave so se vrstile druga za drugo, neprespana gospodična pa je postajala vsak dan bolj slabe volje in slednjič se je čisto zares razjezila. Odprla je vsa okna in vrata, radio pa privila na največjo glasnost. Iz omare je vzela pločevinasti pokrovki in s takšno močjo udarila drugo ob drugo, da je zvonko zadonelo

na vse strani. Hkrati je začela predirljivo vpiti kot največja norica. Zaradi nenadnega močnega hrupa se je razburila tudi pitbulka. Glasno je zalajala, bevsknila in zatulila. Sredi belega dne je v hiški in pred njo razsajal strašanski hrušč in trušč. Predirljivo vpitje, ropotanje, tuljenje in lajež so se širili po dolini in tisti, ki so poznali gospodično, so se ustrašili, da se ji je zmešalo. Še sraka Manka ni dolgo zdržala v detektivski vlogi sredi tistega grozovitega razbijanja, treskanja, tuljenja in renčanja, ker je bliskovito odletela nazaj na vrbo.

"Zdi se mi, da v hiši sam zlodej preganja polhe," je hitela z veje glasno vreščati radovednici. Veter je njene razburjene besede raztrosil po vsej dolini, da se je grozovita vest bliskovito širila od ust do ust. Prav kmalu so vedeli že vsi, da v Dixiejini hiški sam zlobec straši in preganja dotlej nedotakljive polhe.

Kaj pa oni? Hja, ker so seveda še vedno verjeli v peklenščka, so urno pobrali šila in kopita – no, vse svoje imetje – in se preselili nazaj v svojo staro polšino.

Potem se je v hiško in v zadnjo dolino pod Triglavom spet naselil vsem dobro znani mir in s tišino osrečil vse v Pravljčariji. ●

Neprespana gospodična je postajala vsak dan bolj slabe volje in slednjič se je čisto zares razjezila. Odprla je vsa okna in vrata, radio pa privila na največjo glasnost. Iz omare je vzela pločevinasti pokrovki in s takšno močjo udarila drugo ob drugo, da je zvonko zadonelo na vse strani.

Ilustracija: Jernej Kovač Myint

Vladimir Habjan

Dežela kraljice
Maud (Queen Maud
Land) z izstopajočo
Ulvetanno (2930 m)
Foto: Marko Prezelj

Ko cilj ni vrh, temveč doživetje

Gorski vodnik na Antarktiki

Na Antarktiki stoji baza britanske agencije White Desert, ki že več kot deset let organizira turistične ogledde dežele. V osem- ali desetdnevnem paketu obiskovalci obišejo južni pol, cesarske pingvine, preizkusijo se v lednem in skalnem plezanju ter si ogledajo vrsto zanimivosti, ki jih nudi ledena pokrajina. Vso animacijo vodijo gorski vodniki, saj je na ledeniškem terenu gibanje zahtevno. O izkušnjah pri vodenju in o sami deželi smo se pogovarjali z Markom Prezljem, gorskim vodnikom z licenco IFMGA, ki je kot vodnik na Antarktiki sodeloval že trikrat.

Antarktika je eksotična dežela, daleč od posejlenih celin. Če vemo, da traja vožnja iz Cape Towna na jugu Južne Afrike z letalom Gulfstream 550, ki pelje do petnajst ljudi, čez Južni ocean do letališča Wolf's Fang Runway na severu Antarktike več kot pet ur, potem nam bo hitro jasno, o kako velikih razdaljah je govor. Tudi dežela je izredno prostrana, saj iz baze z vmesnim postankom za točenje goriva traja obisk južnega tečaja z vožnjo do tja in nazaj kar 38 ur. Dežela je en sam velik ledenik z nekaj skalnimi izrastki, ki jih obkroža Južni Ocean.

Kako vse skupaj poteka, vprašam Marka. "V vsaki skupini je dvanajst gostov, njihov obisk pa traja od osem do deset dni. Možnost obiskov je od sredine novembra do druge polovice februarja, torej tri mesece. Takrat so razmere ugodne, sicer je pozimi, to je takrat, ko je pri nas poletje, na Antarktiki pol leta temno, mraz in močan veter. Gostje pridejo v Cape Town v Južni Afriki, kjer ima agencija sedež. Tam je *briefing*, na katerem pregledajo opremo in gostom razložijo protokol. Od tam letijo na Antarktiko. Z ledenega letališča Wolf's Fang Runway se peljejo še 45

minut z manjšim letalom Basler BT-67 do drugega pristajališča, od koder jih z vozili prepeljejo do baze Whichaway, v neposredni bližini obale Južnega oceana."

Da so turistični ogledi izvedljivi, je torej potrebna izjemno zahtevna in tudi draga logistika. Marko Prezelj - Mark pojasnjuje: "Dvanajst gostov je v bazi nastanjenih v šestih poliestrskih iglujih, zanje pa skrbi dvanajst ljudi, med njimi trije vodniki, vodja baze, zdravnik, kuhar, natararica, dve sobarici, električar, vodovodar in šofer. Na dan imajo gostje tri gurmanske obroke. Za vse skupaj skrbi ekipa približno petdesetih ljudi. Vso logistiko urejajo v Cape Townu. Več kot vem o vsem tem, bolj razumem, da je organizacija izjemno kompleksna. Tudi cena ni skrivnost, za polni paket, ki vključuje obisk južnega tečaja in ogled pingvinov, je treba odšteti 92.500 dolarjev na osebo. Sliši se zares veliko in veliko tudi je, ampak ko spoznaš, kaj vse za tem stoji in koliko dela je zadaj, je znesek razumljivejši. Da ljudje sploh pridejo tja, da imajo postrežbo, da so na toplem ... Letalo na poletu na južni tečaj porabi dvesto litrov kerozina na uro, gorivo pa je treba tja pripeljati. To poteka z ladjo, z ratriki in vse skupaj traja več kot mesec dni," razloži Mark.

Ko so gostje nastanjeni, sledi animacija. In tu nastopijo gorski vodniki. Mark je do vodenja na Antarktiki prišel na povabilo francoskega kolega alpinista Manuja Pellissierja. "Ko sem prišel prvič, sem bil tam dva meseca, potem pa dvakrat pet tednov in pol. To

je kar dolgo, saj moraš biti kot vodnik ves čas prepričljiv, tega pa se ne da *zblefirati*. Spomnim se, da prvič po enem mesecu in pol nisem bil več pravi, ker so mi šli nekateri gostje že na živce. Že ko sem jih zagledal, sem si mislil, kateri ne bo ubogal in s kom bom imel težave. To ni dobro, saj moraš kot vodnik vsakega posebej motivirati in navduševati. Če pa sam nisi navdušen, imaš težave. Pet do šest tednov je čez glavo dovolj, da ostaneš iskreno prepričljiv. Zdaj sem postal boljši vodnik, poskušam jih razumeti, zavedam se, da sem tam zaradi njih."

Cesarski pingvini so največji pingvini in edini, ki se pariyo v času antarktične zime.
Foto: Marko Prezelj

Južni tečaj z ameriško bazo Amundsen - Scott Foto: Marko Prezelj

Letalo DC-3 Basler med postankom na "bencinski črpalki" Foto: Marko Prezelj

Kot je povedal Mark, je ideja agencije vodenje okrog baze, spoznavanje divjega okolja, predvsem pa raziskovanje. Sicer je pokrajina prava ledena "puščava", ki skriva vrsto zanimivosti, vrednih ogleda, veliko je tudi nepričakovanega. Pomemben izlet je obisk južnega tečaja, do kamor je dolgo potovanje. Prvih sedem ur iz baze potujejo z letalom Basler BT-67 do vmesne točke FD83, kjer napolnijo rezervoarje, let pa nadaljujejo še naprej do geografske točke južnega tečaja. Tam so dve uri, potem se vrnejo, vmes pa imajo na bazi FD83 osem ur prosto, predvsem zato, da se letalska posadka dveh pilotov in mehanika spočije. Tretja posebnost so cesarski pingvini, do katerih je dve uri in pol poleta iz baze z enakim letalom do zaliva Atka Bay zahodno od baze," razloži Mark.

Kako poteka en dan, kaj so naloge vodnikov, me zanima. Kot pojasnjuje Mark, jih trije vodniki vodijo na ogled vseh omenjenih zanimivosti, kar je pač izvedljivo, med drugim so to: hoja po ledeniku z razpokami, hoja po ledeniškem jezeru, obisk zaledenelih valov, obisk ledenih predorov, jam, vzpon na Nunatak, to je skalni osamelec, ki v bližini štrli iz ledu, potem so možna grebenska prečenja, skalno in ledno plezanje, zipline, veliko pa je tudi raziskovalnih pohodov po okolici. "To je čar obiska. Kdor pričakuje poleg tega kaj več, je zgrešil. Tam so predvsem drobnarije, ki so

zanimive zato, ker so sredi ničesar – kot je zanimiva na primer oaza z majhnim jezerom in palmo sredi puščave, sredi džungle ob Viktorijinih slapovih pa ne več. Nekateri gostje žal ne prepoznajo teh unikatnosti, drobnih biserčkov sredi nič. S človeške plati je zanimivo videti, kako na primer dojemajo to, da morajo dve uri hoditi do neke "male stvari". Spoznal sem, da dojevanje gostov ni odvisno od družbenega položaja ali količine denarja, ki ga imajo, temveč od vzgoje, od tega, kako gledajo na življenje," razmišlja Mark.

Je program vnaprej določen, ga vprašam. Prihod gostov je načrtovan in usklajen s Cape Townom ter vodjo letališča. Ta odloča, ali je varno pristati, naprej pa vse vodi vodja baze. Skupine se zamenjajo, dvanajst jih odide in dvanajst pride, letijo z istim letalom. Ko se vselijo, se začne animacija. Za to je zadolžen vodja vodnikov, ki je eden od treh. Prednost ima obisk južnega tečaja, ostalo se temu prilagaja. To je malce stresno, pojasni Mark, saj nikoli ne veš, kaj bo sledilo. "Kot vodnik si ves čas z ljudmi, saj se ne morejo sami sprehajati naokrog. Ko so gostje v bazi, jim pripravimo različna predavanja, takrat jim razlagamo različne zanimivosti, povezane z Antarktiko. Vsak večer gre eden od vodnikov z njimi na večerjo, da se lahko pogovorimo. Z vodniškega stališča je to precej bolj kompleksno, kot je vodenje v hribih, saj vključuje veliko več človeškega dejavnika. Vodenje na vrvi je bolj predvidljivo. Tu pa je treba veliko empatije, da spoznaš, zakaj se odzivajo tako, kot se," je bil temeljit Mark.

Potem si pravi turistični vodnik, pripomnim. "Še več, tudi psiholog, *baby siter* in še kaj," se smeji Mark. "Enkrat sem bil s starejšim gospodom, ki se je med hojo z derezami na ledu spotaknil in si poškodoval nos. Najprej sem ga moral pomiriti, potem oskrbeti in ga spraviti nazaj do baze, tam pa poskrbeti zanj, tudi sezuti ... Pa se je le malo opraskal na ledu. Ampak, kako tega človeka pomiriti? To je bila neposredna vodniška pomoč. In to je bil moj zadnji dan na ledu, tisti popoldan sem šel domov. Moraš pa biti nenarejeno prijazen. Pri običajnem vodenju v hribih je nekoliko drugače, tam je zahteven teren in ti ni treba "pretiravati s prijaznostjo". Če je gosta strah, ga privežeš na vrv in je pogosto že to dovolj," razlaga Mark.

Kako to, da animacijo vodijo gorski vodniki? "Zaradi terena in poznavanja ukrepov ob izrednih razmerah. Ker si izšolan in imaš licenco, moraš obvladati vse za varno hojo po ledeniku. Pa tudi odgovarjaš za ljudi. Ko smo z gosti na terenu, smo mi odgovorni zanje, ne pa agencija. Takšno imamo tudi pogodbo. To je kar stresno, saj gostje veliko zahtevajo, ker so jim veliko obljubili. Če rečeš, to ne gre, nekateri odgovorijo, kako, ali ne veste, koliko smo za to plačali."

Kakšni ljudje se odločijo za ogled Antarktike, kdo si lahko to privoščijo, me zanima. "Ljudje so zelo različni. Največ je Kitajcev, potem so Američani, Slovenci še nisem srečal. In so stari, mladi, tudi družine, zakonci, prijatelji ... Profil ljudi je različen, od preprostih ljudi, ki si namesto nakupa hiše privoščijo Antarktiko,

pa do tistih, ki imajo toliko denarja, da ne vedo, kaj bi z njim ... Če veš, da lahko komercialno na južni tečaj vsako leto pride največ dvesto ljudi, kar je četrtnina tistih, ki se odpravijo na Everest, potem je jasno, da je to prestiž. Kljub temu gre tudi za doživetje, ki ga ne moreš kupiti. Eden od gostov je bil astronom Buzz Aldrin, ki je bil drugi človek za Neilom Armstrongom

na Luni. Rekel bi, da je obisk Antarktike tako odmaknjen, da bi ga lahko mogoče v vsej obilici, ki smo si jo lahko privoščili pred virusno spremembo sveta, celo primerjali z obiskom drugega planeta."

Torej postaja vsako leto boljši vodnik, dodam. "Tako nekako. Ker na Antarktiki ni gorskih tur, ampak več turizma, uspešen vodnik ni tisti, ki priveže gosta na

*Holtedah, pogorje Orvin, Dežela kraljice Maud
Foto: Marko Prezelj*

*Baza s poliestrskimi iglji
Foto: Marko Prezelj*

*Ledeni tunel,
ki ga je izdolbila
ledeniška reka.
Foto: Marko Prezelj*

vrv in ga nekam pripelje, temveč tisti, ki gosta animira tako, da mu naredi zanimiv dan in bo hotel še kam s tabo ali privabiti nove goste. In taki tudi mene najbolj pritegnejo. Če gostu predlagam, ali greva tja, da ga to privlači, on pa niti ne ve natanko, kam greva. Ja, napredujem, sem vedno bolj empatičen, skušam človeka razumeti, kaj bi rad, zakaj je prišel. Težavni so gostje, ki bi radi samo nekam splezali, ne pa izkusili doživetja. S tem se še nisem uspel docela sprijazniti, ker je takšnih gostov veliko. V vodništvu je izziv takega gosta, ki hoče trofejo, preoblikovati v takega, ki bo rekel, jaz bi šel nekam, kaj misliš ti, kam bi lahko šla, da bo zanimivo. S takimi je tura velik užitek, odgovornost pa še večja. Na trofejnih gorskih turah se pogosto ni treba veliko truditi, vlagati energije v odnos, gosta lahko le privežeš in poskrbiš za varnost. Če pa hočeš odnos zgraditi, je potrebnega nekaj več. In to tako, da tudi tebe kot vodnika to zanima, ne le da boš zapolnil zvočno praznino," pove Marko.

Se mu finančno izplača, ga vprašam. "Se, ja. Sem se pa na začetku počutil zlorabljenega, imel sem zadrego z etosom, osebnim hribovskim. Očital sem si, da nisem sposoben razviti dovolj empatije. Večini gostov na Antarktiki je vendarle bistveno doživetje. Tu

najbolj najdem sebe in svoje doživljanje s takimi ljudmi. Ni pa prijetno, ko ti nekateri dajo vedeti, da si vse to zlahka privoščijo in pričakujejo "nemogoče". Ampak občutek, da si nekomu pomagal pri doživetju, ki ga ne bo pozabil celo življenje, je dober. Pri vodništvu mi veliko pomeni, da nekomu pomagaš ustvariti spomine, nekaj, kar ga življenjsko bogati. Doživeto izkušnjo človek vedno nosi s seboj. Nov računalnik bo čez pet let star, dobra izkušnja pa je vsako leto močnejša, se je bolj z veseljem spominjaš, kar vzcveti. Žal si pri nas vodništvo v javnosti pogosto predstavljajo s predsodkom: Plačati si moral? Ja, ali ne znaš sam hoditi? Ne rečejo na primer: V kavarno si šel? Ali si ne znaš sam skuhati kave?"

Kako sam dojemam Antarktiko, ga vprašam. "Vsi trije moji obiski so bili vodniški. Alpinistično je to, kot bi gledal slastno kosilo skozi steklo in ga vohal na miselni ravni, v resnici pa ne moreš do njega. Na tak način sem gledal te gore, skozi izložbeno okno. Plezanje je logistično izredno drago, obeh vlog pa ne moreš igrati. Antarktika je ogromen alpinistični potencial, ampak še ne vem, za koga. Tam je veliko nedotaknjenih gora, ki so odlične za plezanje. Ko sem prvič prišel tja, je bilo zame vse noro. Poglej to, poglej ono ... Še zdaj

se čudim stvarjem, to je tisto otroško čudenje nepričakovanim drobnarijam, kakšne neverjetne barve ... Ne morem razumeti ljudi, ki rečejo, ko pridejo tja, aja, samo tole je, mah, nič posebnega. Nekaterih se nič ne dotakne. Mislijo, da bo tam *diznilend*, plačas vstopnino in se ti dogaja. A tam se samo po sebi ne dogaja nič – biti tam je dogajanje samo."

Kakšna pa bo letos vodniška sezona, glede na virus? "Kar se tiče Antarktike, ne vem, sem pa v ožji vodniški ekipi. Kot vodniki smo ves čas ocenjevani, vsako skupino, ki pride z ledu, izprašajo. Gost razume, tudi če nekomu v dobri veri nekaj malo ostreje poveš, še posebej, ko gre za neposredno varnost. Če naredim napako, se opravičim. Za napovedovanje letošnje vodniške sezone je še prezgodaj, vidim pa dve opciji. Prva je, da bo zelo slabo, praktično ne bo nič v primerjavi z lanskim letom. Gledano z ekonomskega zornega kota bodo ljudje bolj skrbno razporejali svoje finance, ko se bo virusno stanje sprostito, bodo zaloge marsikje že počrpane. Konec koncev je vodniška storitev prestiž, podobno kot svečana večerja v restavraciji – če jo skuhaš doma, je pol cenejša, ni pa tako nepozabno. Morda bo omejeno gibanje za slovensko vodništvo pomenilo celo preporod, da bodo

ljudje odkrili čare bližnjih hribov z vodnikom, to pa zato, ker bolj daleč ne bodo smeli. Iskreno se nočem opredeliti, ker ne vem, kakšna bo družbena klima, v katero smer se bo obrnilo. Po svoje bi si želel eno in drugo, ker oboje pomeni očiščenje. Sam nisem nikoli čutil potrebe, da bi se za nekaj mesecev preselil v Chamonix in tam vodil, čeprav je jasno, da je tam in v Švici svetovni center gorskega vodništva. Iskreno rečeno bi mi bilo naporno, da bi ves čas samo vodil, pretežno v istem okolju, od tega zelo verjetno polovico časa na Mount Blancu. Podobno kot vodenje na Antarktiki to duši mojo motivacijo za hribe. Jaz grem tudi rad kam plezat, kjer še nisem bil. Sedanja situacija bo, upam, delovala kot katarza za vodništvo, pa tudi sicer. V Chamonixu je verjetno več delovno aktivnih vodnikov tujcev kot pa Francozov, ti pobirajo bolj sladkorčke. Letošnja sezona bo očitno takšna, da bomo obdelovali vsak svoj zelnik."

Za konec, ali nam zaupaš kak zanimiv dogodek z Antarktike? "Vseh vrst je že bilo, pa naj izpostavim tega. Ena od animacij je izlet v ledeno jamo, pravzaprav gre za razpoko v ledu, ki jo je izdoblila ledeniška voda. To so nekakšni meandri, globoki dobrih dvajset metrov pod površino ledu, in tam je prav čarobna svetloba, modrikasta z rožnatimi odtenki. Predlani sem razmišljal, zakaj gostom tam ne bi ponudili kaj več, na primer da bi jim v ledeni "dvorani" predvajali glasbo. To sem predlagal ostalim vodnikom in so se strinjali. Postavili smo brezžični zvočnik in izbirali med ducatoma skladb, od klasike do recimo pesmi *The Sound of Silence*, v izvedbi heavy metal skupine Disturb, z dominantnim, močnim vokalom. In prav ta skladba je tam postala uspešnica. Lani je bilo v eni skupini devet Kitajcev in trije Američani. Ko so se vračali, smo vključili glasbo in Kitajci so bili zelo presenečeni, delovali so zelo čustveno, česar nisem ravno vajen pri njih. Američani so muziko poslušali za prvim ovinkom namerno nekoliko ločeni od Kitajcev. Po koncu predvajanja skladbe je eden od vodnikov pospremil skupino Kitajcev, jaz pa sem šel k trem odmaknjnim Američanom in ob ledeni steni zagledal starejšo žensko s solznimi očmi. Vprašal sem jo, kaj ji je, pa je odgovorila: "Kako ste vedeli, da je to moja najljubša skladba? Tole je bilo največ, kar sem lahko tukaj dobila." Sem pomislil, da pretirava, vendar očitno ni. Potem sem tam le tem trem še enkrat predvajal glasbo. V vsaki skupini so majhni dogodki, ki komu polepšajo dan. Ta ženska je bila najbolj nevidna od vseh dvanajstih, z njo ni bilo nobenega dela. Zadnji dan, preden je šla, je prišla k meni in me vprašala, ali bi leta 2021 prišel v Texas, kjer pripravlja dogodek in bi bil eden od šestih povabljenih gostov. Hočem reči, kako zanimivo, nič posebnega ne narediš, da bi se s kom hotel namerno povezati, ampak bolj ko si naven, bolj se lahko z nekom povežeš, ko sam začuti sorodne vibracije. Izlet v jame zdaj vsakič izstopa po tej izvedbi "Zvoka tišine". To nepričakovano je tisto, kar me tudi v hribih privlači. Je veter, potem pa sredi ničesar zaslišiš glasbo." ●

Pot za vedno

Razmišljanja in srečevanja

Dolino, ki jo je zaznamovalo gojenje hmelja, obda svetloba umirjenega jutra. Obronki Dobrovelj in Posavskega hribovja nemo zrejo na ljudi, ki jih napolnjuje veselje do življenja. Petje ptic, spokojno srce in hrepenenje po novi poti za vedno mi dajo moč, da se odpeljem proti Lučam. Neizmerno me vabi strmina, že od nekdanj me priteguje nebo.

S svojimi občutki in mislimi spremljam nove poganjke ob poti. Vedno na novo se prebujata rast, le pot ostaja večna, skrivnost poslanstva izbranih. Njene smeri so jasne, čiste, iskrene, nanje ne stopimo vsi. Vabi človeka, ki je poln ljubezni do gora in prevzet s spoštovanjem, z milostjo čudenja in neizmerno željo živeti. S potjo za vedno ohrani človek veselje, ki se bo nadaljevalo tudi potem, ko ga bo odrešila napora in ga spremljala po nebeških poljanah.

Sama, a ne osamljena, oprtam nahrbtnik in s sijočim pogledom usmerim korak proti planinski koči na Loki pod Raduho. Njeno obličje se pokaže na vzhodnem pobočju gore. Obiskovalcem že sto deset let nudijo gostoljubje in zavetje srčni, predani oskrbniki. Prizanesel ji ni niti požar. Takoj so začeli graditi novo kočjo, ki jo je Planinsko društvo Luče ob pomoči domačinov, sosednjih planinskih društev, Savinjskega MDO-ja, Planinske zveze Slovenije in delovnih organizacij v občini Mozirje leta 1978 dogradilo in jo svečano odprlo 10. septembra 1978. Prsti miru mi božajo srce, korak se pogumno vzpenja. Pred mano zasije rožnato pobočje. Preproge resja so kot umetnikove domišljajske slike, vmes se kažejo belo cvetoči telohi. Dohitim mamó s sinom, ki ne šteje več kot dvanajst let. Fant nima prave volje, vendar ga mama vztrajno spodbuja. Čeprav počasi, se približujeta koči. Tam počivata, sama pa grem naprej proti cilju.

Razmočena tla na zasneženih pobočjih pozivajo k previdnosti. Šumenje borovcev je mehko. Zaskeli me bolečina zaradi neizprosne spoznanja, da mora on, popolnoma sam, zaradi nemočnega telesa v sterilni sobi ležati v bolniški postelji. Njegova duša se kljub temu gotovo lahko sprehaja po njemu lastni in nepovnljivi poti za vedno, ki jo je pokazal mnogim, saj jo je izkusil že zelo mlad. Spoznaval jo je z iskrenim duhom in željo darovati. Tudi meni jo je približal, kar precejšen del. Na njej je pustil veliko stopinj, tudi povzdignjenih doživetij in takšnih sledi, ki so pokazale in potrdile slovenski narod ter njegovo predanost osvajanju najvišjih vrhov. Tudi najvišjega na Zemlji, in to po eni od najtežjih smeri. Na teh poteh za vedno je bil kralj. Od najkrajše v Kamniško Bistrico do številnih drugih po strminah vsega planeta. Poti, ki jih je prehodil, so v njegovih bogatih zapisih kot nedoumljivi dosežki postale spomenik sotovarišem. Poti za vedno so bile njegova usoda, ki jo je odgovorno izzivel.

Zadihanost ob naprežanju v breg me ne odvrne od razmišljanja. Prekine ga majhen kuža, ki mi prihiti naproti. Za njim me pozdravi njegova lastnica Simona. Brez razumskega namiga naju ustavi skupna ljubezen. Ljubezen do poti za vedno, ki jo živiva vsaka po svoje, a odločno, v predanosti belim vrhovom. V iskrenem pogovoru spoznava, da so naju na to pot usmerile težke preizkušnje in kako zelo sva zdaj hvaležni za vdihe,

svetlobo, objeme gora. Njena pretresljiva zgodba mi pričara občutek, da stojim pred svetnico, ki nosi svoj križ trpljenja že od svojega četrtega leta naprej. Simona vliva upanje že s pogledom, s sončnim dotikom za ozdravitev. Z mnogimi trpečimi je hodila po poti upanja. Da bi bilo ljudem lažje, je napisala knjigo z naslovom *Preventiva pred rakom in rehabilitacija onkološkega bolnika*, ki navdihuje. Veselim se branja njenih zapisov, predvsem pa njenih krepčilnih, resničnih besed. Posloviva se z obljubo, da se bova še srečali, nato spet zagrizem v strmino.

Na razpotju, ki pelje čez Durce na Grohat, zaslišim: "Dober dan." Nad mano stoji Jože, kot se je predstavil, ki se vrača z vrha. Še eno zgodbo ponovnega rojstva slišim, ko mi pripoveduje o svojem padcu v Storžiču. Ves v vijakih se kljub poškodbam še vedno zavzeto trudi po svoji poti za vedno. Gore ga vsak dan obdajajo od jutra do večera in njegovih sedem križev ni ovira. Odideva vsak v svojo smer in poglobljeno razmišljam o namenu današnje poti. Vem, da ni nič slučajno. Takšna srečanja bogatijo, krepijo in dajejo upanje.

Toplota sončnih žarkov segreva moje telo in snežno odejo, zato se mi pod nogami kar nekajkrat udre globoko v ruševje. Odločno se izkopljem in kmalu stojim na vrhu 2062 metrov visoke Raduhe. Širjave bogatijo poglede do Kamniško-Savinjskih Alp, Olševe, Mozirskih planin, Menine planine ter še na vzhod, kjer se kažeza Donačka gora in Boč. "Sama v tem čudovitem kraljestvu gora," si rečem na glas. "Kakšna milost." Zaužijem skromno malico in popijem čaj.

Ostanke hrane podelim s kavkami, ki me skrivnostno, a zelo pogumno obdajajo in obletavajo.

Navduši me ptičji par. Eden od njiju podari brusnico drugemu, naravnost v kljun. Resnična skrb za drugega. Na vrhu bi lahko sedela v nedogled, tako zelo lepo se počutim. Vmes me v srcu prevzame tudi trpek občutek, ki ga omilim z mislijo na vse prehojene gorske poti s človekom, ki je bil zelo stvaren in predan temu svetu.

Odpravim se navzdol, današnja pot želim končati s srečno vrnitvijo domov. Malo pod vrhom ponovno srečam mamo in sina, ki sta tu prvič, zato me vprašata, koliko je še do vrha. Vrlemu fantiču, ki je spodaj obupoval, so žarele oči, bil je kar brez majice, čeprav ni bilo prav toplo, in je poskakoval med skalami. Na golem oprsju mu je visel bel rožni venec. Sporočilno. Zaželela sem jima srečen vzpon in se predala užitku zložnega spuščanja v dolino. Previdno polagam podplate med snegom in skalami, da se ne bi nalomila kakšna kost. Dišeč zrak mi valovi skozi pljuča, postajam vedno bolj žejna. No, do doma moram zdržati, tam pa bom navdušeno odprla radler, si mislim. Toda božja dobrota nikoli ne počiva in usliši iskrene želje. Ko pridem do kočice na Loki pod Raduho, je tam oskrbnica Mojca, ki jo je pravkar prišla prezračiti. Vprašam jo, ali ima kaj vode, ona pa mi podari radler. Kot da bi vedela za mojo željo. Dobrota srca, ki sem jo delila s kavkami na vrhu Raduhe, je bila povrnjena. Dobro se vrača z dobrim, pomislim in se s posebno hvaležnostjo poslovim.

Današnja pot mi je dodala novo vsebino, ki bo nadgrajevala veličino življenja in mi zapustila zrelost globokih spoznanj. Tone ob koncu dneva pošlje iz bolnišnice SMS: "Če je tebi dobro, je tudi meni, zato hodi, samo hodi." Tako si vedno skupaj bogatimo pot za vedno, pot za večnost. Bogatimo z iskrenim prijateljstvom in zaupanjem.

Ko jo prekrije noč, Raduha spokojno odmakne svoje oči. Nežno valovanje zahvalne molitve se dotika vsakogar, ki je čuječ.

Molitve mnogih so se v tem času dotikale Tone-ta Škarje. Skupna želja v ponedeljek dopoldne žal ni zaustavila njegove usode. Svojo notranjo uro je, kot večni strateg, čutil do popolnosti. In to že nekaj časa. Nekaterim jo je tudi jasno napovedal. Na dan svojega odhoda me je, pol ure pred zdrsom v večnost, poklical po telefonu in z zadnjimi življenjskimi močmi razločno rekel besedo ZBOGOM. Ta njegov prestop je močno zbolel.

Vedno je zmogel več, kot je običajno. V svojem posebnem in edinstvenem izrazu je spoznal to, česar mi še ne moremo.

Umiritev resnice me krepi z njegovo pokončnostjo in dostojanstvom, saj je lahko ta prispevek, ki ga je vodil njegov duh, prebral še v bolnici in je vedel za njegovo objavo v *Planinskem vestniku*. Pot za vedno je postala milost Tonetovega poslanstva in novih razsežnosti. Globok priklon, dragi prijatelj, za veličino duha. Zbogom, naš Tone! ●

Darko Mohar

Nestor planinstva v BiH

Drago Bozja

Življenje piše različne in zanimive zgodbe. Ljudje se selijo, premikajo, prihajajo, odhajajo. Iščejo boljše, včasih morajo na slabše, da bi preživel. Bosna in Hercegovina (BiH) je konglomerat narodov, ki so jih v te kraje nanesele selitve, številne vojne, politika, ljubezen, naključja. Slovenci so se v BiH priseljevali skozi stoletja. Predvsem so zanimivi prihodi v letih, ko je bila BiH del avstro-ogrške monarhije. Takrat je bila v teh krajih potrebna strokovna delovna sila predvsem v rudnikih in porajajoči se industriji. V BiH danes živi okrog pet tisoč Slovencev in njihovih potomcev, ki so organizirani v desetih društvih po celi BiH. Za pričujočo zgodbo so pomembna Slovensko združenje meščanov Jožef Špringer iz Kaknja, Slovensko društvo Ivan Cankar iz Sarajeva ter kot povezovalni člen Slovenski dom Kulturno-prosvetnega društva Bazovica z Reke.

Drago Bozja, nestor planinstva v Bosni in Hercegovini
Arhiv GSS Sarajevo

Marsikateri Slovenec v BiH je navezan na gore, ki jih v tej državi ne manjka. Ne manjka gorskih lepot in prvobitnosti, saj turizma in planinstva tod še ni do skrajnosti zajela globalizacija. Na prvem pohodu zamejskih in izseljenih Slovencev na Triglav v organizaciji Slovenske izseljenske matice (SIM) leta 2004 so med drugimi sodelovali planinci slovenskih društev z Reke in iz Kaknja. Takrat ustvarjeno prijateljstvo na Triglavu in Sedmerih jezerih traja še danes, čeprav se je veliko spremenilo. Prvega predsednika društva v Kaknju Jožefa Špringerja in takratnega podpredsednika Stjepana Ivića ni več, društvo zdaj vodi Davorka Drijencić Špringer. Številna so bila srečanja med društvi iz Kaknja in Reke, ki so bila skoraj vedno tudi planinsko obarvana.

Na prvem obisku Rečanov v Kaknju leta 2005 je avtor tega teksta v Sarajevu v Slovenskem društvu Ivan Cankar spoznal Drago Bozjo. Predstavljen mu je bil kot nestor planinstva v BiH. Seveda sva dva za ljubljena v naravo kljub razliki v letih takoj našla

skupne teme in začela tudi načrtovati skupne akcije. Sledilo je še nekaj srečanj, a načrti so se uresničili ob obisku Rečanov v Kaknju maja leta 2008. Izpeljan je bil skupni vzpon na Bjelašnico iz Babinega dola s spustom na začetno točko po Josipovi stezi mimo bivaka, ki se danes imenuje Bozja-Kunath. Precej naporen spust čez snežišča in rahli dež sta ustavila pohodnike pri bivaku in tu je predsednik kakanjskega društva Jožef Špringer napovedal Drago Bozjo kot legendo slovenstva, planinstva in smučarskega športa v BiH ter ga zaprosil, da pove nekaj besed o sebi. Seveda je Drago govoril v žlahtni in iskrivi bosanski hrvaščini, v katero je vmešal tudi kakšno slovensko besedo. Govor je bil posnet s kamero in čeprav je s prevodom¹ v slovenščino in s pripravo za pisno obliko izgubil nekaj svoje neposrednosti, je v nadaljevanju podan tako, kot je Drago Bozja nagovoril zbrane:

"Dobro, če ste me že prosili, bom šel po vrsti. Moj oče je rojen v Sloveniji, Šmarje - Sap, majhna vas (v hrvaščini selo, no, Drago je izgovoril prav besedo vas, op. a.), Podgorica se imenuje. Tam je bil rojen, leta 1904 je prišel v Sarajevo. Ko je imel 80 let, je napisal knjigo, ki jo je imenoval *Monografija malog čovjeka*, trudim se, da bi jo zdaj objavil. V njej je opisal celotno svoje življenje, med drugim je povedal: 'Krenil sem v Bosno, rekli so mi, Bosna je Kalifornija.' Bil je kolar in v Bosno je pripeljal kranjski voz. Tu je živel, našel mojo mater, z njo se je *poročio* (originalni Dragov izgovor, op. a). Iz te kombinacije sem izšel jaz leta 1927, 13. avgusta oziroma kolovoza², kakor želite.

Zahvaljujoč svoji materi, ki se je ukvarjala s smučanjem in planinstvom, sem tudi jaz v rani mladosti krenil po tej poti. Prvič sem bil na Trebeviću star šest let, gor me je odpeljal profesor Mazavić. Tako sem verjetno vzljubil to goro. Šolal sem se v Sarajevu.

¹ Prevedel v slovenščino avtor teksta Darko Mohar.

² kolovoz – hrvaško ime za avgust.

Že od rane mladosti je Trebević moja domača gora, potem so tu še Skakavac, Bjelašnica itn. Zakaj sem jo vzljubil, sem odgovor našel šele v poznih letih. Menim, da je hoja v hribe in druženje s hribi edina poštna človekova aktivnost, v kateri ni kompromisa. Če pogledamo, nihče se ni mogel namesto vas spuščati sem dol, vsi ste se mučili, vsak na svoj način in vi ste to izpeljali.

Zaradi ljubezni do planinstva in vsega skupaj od rane mladosti sem se začel ukvarjati s smučanjem. Moj oče je prvi v BiH izdeloval smuči iz jesena in ko se je ta dejavnost razvila, je letno izdelal po sto parov smuči. Tako so prve smuči, ki jih je izdelal, bile moje. Z dobrim prijateljem Lazom Rusjanom, potomcem slovenskega letalca Rusjana³, sva izdelala prve plastične smuči v BiH, ki smo jih imenovali Ljubo-Rusjan-Bozja. Zelo lepo so bile oblikovane z nekakšno raketo. Bil je to lep poskus, po malem pa tudi neuspeh, ker tedanja plastika ni bila taka kot danes in so se nama posmehovali na Jahorini, ker se je plastika odlepila. No, to so bili poskusi, a delali smo, in nekaj se je tudi naredilo.

Pred drugo svetovno vojno in odhodom na vojaščinu po vojni sem zelo rad hodil po hribih. Crepoljsko⁴ in slap Skakavac⁵ sta bili moji najljubši planinski območji. Ta slap sem imel zelo rad tudi po drugi sve-

točni vojni, ko sem odšel k vojakom. Ko sem prišel nazaj, sem se takoj včlanil v PD Bjelašnica in ostal aktiven do te zadnje vojne. V tem času sem zamenjal vrsto funkcij in lahko se pohvalim, da sem eden od ustanoviteljev gorske reševalne službe v BiH. Načelnik postaje GRS Sarajevo sem bil šestnajst let, tako da so mi moji prijatelji, delno bratje Slovenci, priznali, da sem imel zelo dobro postajo, enakovredno s slovenskimi. Zahvaljujoč temu sem postal član zvezne komisije za dodelitev naslova inštruktor gorske reševalne službe. To sem vse delal iz ljubezni in amatersko brez kakršnih koli denarnih nadomestil. Mislim tudi, če človek želi delati kaj podobnega, denar ne sme biti motiv. Če je denar motiv, bo nekje šlo nekaj narobe.

Ko so prišle zimske olimpijske igre⁶ (OI), sem sodeloval pri pripravi vloge, kajti mojih 160 diapozitivov je bilo, razen pisnih materialov in načrtov, edina dokumentacija, poslana v Atene za prikaz terenov, na katerih naj bi bile tukajšnje OI.

Nekega lepega dne me je poklical tedanji predsednik in kasnejši predsednik izvršnega komiteja Đada Ante Sučić⁷ in me povabil: 'Drago, bi bil športni direktor na zimskih OI?' Odgovoril sem mu: 'Dragi moj predsednik, jaz nimam pojma o zimskih OI.' Rekel je: 'Nobeden od nas nima.' In dodal: 'Pa da mi odgovoriš v nekaj dneh!' Takrat sem imel zelo lep profesionalni položaj, bil sem direktor predstavništva zagrebskega podjetja za BiH in Črno goro, dobro zaslužil, bil popolnoma svoboden. Po nekaj dneh zvoni telefon, kliče me Ante Sučić: 'Jutri do dvanajstih želim tvoj odgovor.'

³ Edvard Rusjan, z bratom Josipom je bil konstruktor letal in prvi slovenski letalec. S prvim letalom EDA1 je preletel na višini dveh metrov dolžino šestdeset metrov, a že v naslednjem poletu je ustvaril dolžino leta šeststo metrov. Leta 1910 sta z bratom odšla v Zagreb po nagovoru sponzorja Mihajla Merčepa. Edvard se je smrtno ponesrečil v Beogradu leta 1911, ko mu je pri letu nad Beogradom močan sunek vetra zlomil krila letala. Pokopan je v Beogradu.

⁴ Crepoljsko, 1524 metrov visok vrh severno od Sarajeva v pogorju Ozren. Najvišji vrh pogorja je deset metrov višji Bukovik.

⁵ Skakavac, slap, naravni spomenik, visok 98 metrov pod vrhom Bukovika v pogorju Ozren.

⁶ Zimske olimpijske igre (OI) v Sarajevu leta 1984, prve zimske igre v kakšni komunistični državi. Smučar Jure Franko je osvojil srebrno medaljo – prvo medaljo na zimskih OI za tedanjo Jugoslavijo.

⁷ Ante Sučić (Olovo, 1929–Sarajevo, 1986), župan Sarajeva od leta 1975 do leta 1981.

Bjelašnica, pogled s ceste Sarajevo-Babin Do-Umoljani. V ozadju so vrhovi Visočice.

Foto: Aleksandar Gaspic

Bjelašnica, na poti proti vasi Lukomir. V ozadju sta kanjon Rakitnice in Visočica. Foto: Aleksandar Gospić

Prišel sem domov, vprašal soprogo in sina, kaj naj naredim, saj imam dobro službo, a oni mi ponujajo to funkcijo. Tedaj me je sin spomnil na prvi maj pred leti, ko smo se z Bjelašnice spustili v Babin dol, ko še nihče ni sanjal o OI. V Babinem dolu je bilo še en meter snega. Sedeli smo na hlođu, gledali gor in ... Tako me je sin spomnil: 'Oče, se spominjaš tistega našega sanjarjenja, ko si sanjal o teh stezah. Malo je ljudi na tem svetu, ki lahko uresničijo svoje sanje!'

Bjelašnica, nagrobni spomeniki nišani na muslimanskem pokopališču pri vasi Umoljani. V ozadju je vrh Puzim (1778 m) na Visočici. Foto: Aleksandar Gospić

Tako sem nalogo sprejel. Naslednjega dne sem se javil predsedniku Sučiću. 'Veš kaj, če ne bi toliko premišljeval, te ne bi sprejel. Zdaj vem, da boš delal,' mi je rekel predsednik.

Za svojo gorsko reševalno službo sem vedno moral prositi denar in vedno sem šel k njemu. Uspel sem priti v proračun, a on je vsakokrat na seji rekel: 'Kaj tisti alpinist išče, gotovo nas *zeza*, daj mu petnajst odstotkov.' Tako smo nekako šli skozi.

Sučić je še dodal: 'Jaz bi tebe vrgel ven skozi vrata, a ti si se vrnil skozi okno.' Tako sem pridobil ugled in oddelal posel športnega direktorja na OI. Ni mi žal, bilo je zelo lepo delati in ostalo mi je v lepem spominu, ker sem se družil z ljudmi iz cele Jugoslavije, posebno z dobrimi prijatelji iz Slovenije – s Petrom Lakoto, z Dušanom Senčarjem in z Janezom Goriškom, ki so veliko prispevali, da so OI in objekti dobili svojo pravo podobo. Po koncu OI sem se vrnil k svojemu profesionalnemu poslu in k svojim hribom, ki jih nikoli nisem zapustil. Prehodil sem jih res veliko. Ko je moj oče praznoval 85 let (umrl je pri devetdesetih), mi je povedal: 'Veš, sin, vse, kar si pridobil, si pridobil v Bosni. A ne pozabi na Triglav.' Nisem pozabil na Triglav (solze v očeh, op. a). Še enkrat se moram povzpeti gor, imam 81 let. Opravičujem se, ker me je tako ganilo, spomnil sem se na očeta, nisem ga pozabil, pa upam Najlepša hvala! Kaj naj naredim, pridejo leta, človek postane nekoliko mehak kot *pekmez*.⁸

⁸ pekmez – marmelada, sinonim za nekaj mehkega, npr. za smučanje po južnem omeħčanem snegu se pravi, da smučaš po *pekmezu*.

Na koncu je Drago Bozja še dodal, da je njegova za-
sluga, da bivak, pri katerem so počivali in se pogo-
varjali, stoji na tem mestu. Bivak je po Dragovi smrti
preimenovan v Bivak Bozja-Kunath. Po zadnji vojni
so ga BiH-u podarile mednarodne vojne sile KFOR.
O sami vojni ni nič rekel, čeprav so bile njegove reali-
zirane sanje v zadnji vojni močno uničene. Na sploh
ima človek v Bosni občutek, da spomin na vojno po-
tiskajo nekam v podzavest oz. *pod tepih*. Kot da je ni
bilo. A bila je grozna!

O Dragu Bozji je malo objavljenega v Sloveniji. V
Planinskem vestniku nisem zasledil kakšnih njego-
vih prispevkov ali zapisov o njem. Na spletu *Gore-
ljudje* najdemo nekrolog, ki ga je zapisal Slobodan
Žalica. Nekaj njegovih tekstov je objavil *Hrvatski
planinar* v letih 1964 do 1996. Na Konferenci o slo-
venskem planinstvu po svetu na Bledu junija 2008
in okrogli mizi Planinstvo kot vez z domovino ob
120-letnici organiziranega planinstva v Sloveniji v
Ljubljani oktobra 2013 ni bilo predstavnikov Slo-
vencev iz BiH. Nekako so Drago Bozja in sloven-
sko planinstvo v BiH ostali skriti Planinski zvezi
Slovenije. A Drago ima nekaj prvenstvenih smeri v
alpinizmu in alpinističnem smučanju v BiH, veliko
na novo nadelanih in markiranih planinskih poti,
ogromno je prispeval pri planinskem izobraževa-
nju, gorski reševalni službi in še bi lahko naštevati.

Nikoli pa ni pozabil svojih po očetu slovenskih in
materi hrvaških korenin.

Šest let je že minilo, odkar je leta 2014 Drago odšel v
lepe spomine. Razdalja, globalizacija, leta in marsikaj
drugega niso omogočili, da Planinska skupina Bazo-
vica z Reke izpolni še zadnji Dragov sen o vzponu na
Triglav. Zato so se planinci Bazovice odločili, da zapi-
šejo in objavijo njegovo zgodbo, kot jo je povedal, in
tako bo ostal spomin na velikega človeka. Človeka, ki
je s svojimi koreninami in delom povezoval Sloveni-
jo, Hrvaško in državo, v kateri je bil rojen in v kateri je
živel – Bosno in Hercegovino. ●

Uničene sanje
Foto: Dilio Arbula

Knjige, ki razširajo pogled na svet – knjige založbe UMco

Malcolm Gladwell

je že desetletje eden najbolj
znanih publicistov na
svetu. S svojim pisanjem
nas skuša spodbuditi k
aktivnejšemu razmišljanju o našem pogledu na
svet in vsakdanjem dogajanju v njem.

Robert M. Sapolsky

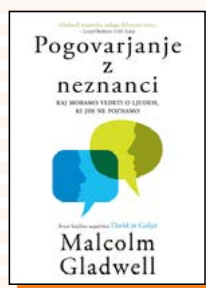

je nevrobiolog, primatolog
in antropolog, ki na inter-
disciplinaren način raziskuje
človeško vedenje. Rezultat
je ena izmed najbolj navdahnjenih in celostno
zastavljenih knjig o človekovem obnašanju.

Ryan Holiday

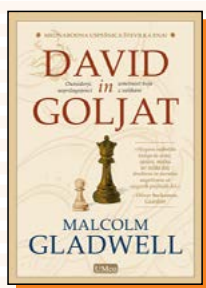

je priznani motivator,
medijski strateg in pisec.
Njegove trženjske modele
uporabljajo podjetja kot so
Twitter, YouTube in Google.

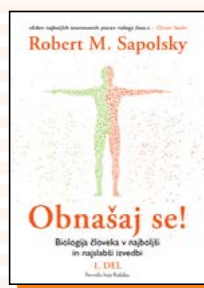
POGOVARJANJE Z NEZNANCI

Kaj moramo vedeti
o ljudeh, ki jih ne
poznamo

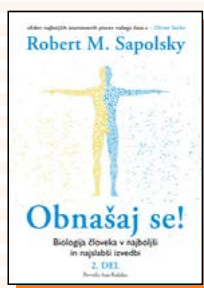
DAVID IN GOLJAT

Outsiderji,
nepripravljeni in
umetnost boja
z velikani

OBNAŠAJ SE! (1. IN 2. DEL)

Biologija človeka v najboljši in najslabši izvedbi
»Eden najboljših znanstvenih pisateljev našega
časa.« – Oliver Sacks

OVIRA JE POT

Brezčasna umetnost
spreminjanja tegob
v zmage

EGO JE NAŠ SOVRAŽNIK

Obvladajmo svojega
največjega nasprotnika

- V spletni knjigarni bukla.si je poleg knjig založbe UMco na voljo več kot 2000 izbranih knjižnih novosti in uspešnic drugih založb.
- Za ugodnejši nakup pobrsajte po naših akcijah in si izberite knjige zase ali za vaše najbližje.

knjigarna
www.bukla.si

Naročila: na spletni strani www.bukla.si • po telefonu 01/520 18 39 • po e-pošti knjigarna@umco.si

Negotovost

Odprava v indijsko Himalajo – Zanskar

Biti mlad zagnan alpinist v Sloveniji je s športnega vidika raj, ki ne izhaja le iz dejstva, da lahko na precej majhni geografski površini najdemo raznolike možnosti za izvajanje tega športa. Če vzdržuješ določen nivo fizične in psihične pripravljenosti in imaš ideje, s katerimi znaš navdušiti druge zagnane alpiniste, je zelo verjetno, da te bo podprla tudi PZS. Ta podpora je lahko v obliki mentorstva izkušenih starejših alpinistov, denarna podpora za izvedbo določene odprave ali pridružitve Slovenski mladinski alpinistični reprezentanci (SMAR).

SMAR je začel delovati leta 2012, ko je PZS podprl Marka Prezlja in je le-ta oblikoval smernice za delovanje mentorske skupine, ki s polno paro deluje še danes. Mentorstvo Marka Prezlja se je s koncem leta 2018 končalo in njegovo mesto je prevzel Aleš Česen. Od ustanovitve je v SMAR sodelovalo čez 40 mladih alpinistov. Nekateri izmed njih so ugotovili, da alpinizem na taki ravni ni za njih, drugi so se skozi čas ovedli, da jim sodelovanje v skupini ne leži in da raje delujejo sami, peščica izmed vseh do zdaj sodelujočih pa trenutno dviguje meje alpinizma na svetovni ravni. Prvoten cilj SMAR je, da s sodelovanjem v skupini najdeš svojo pot v alpinizmu (ali zunaj njega). Dejstvo, da imamo mladi alpinisti v Sloveniji na voljo precejšnjo

podporo, omogoča, da hitro ugotovimo, kam je vredno vlagati svojo pozornost in motivacijo. Sam sem se pridružil SMAR konec leta 2016. Od takrat smo z ekipo doživeli precej svojevrstnih dogodkov in zase lahko rečem, da mi je bila s pomočjo alpinizma dana priložnost najti samega sebe. Če svoje članstvo predstavim na najenostavnejši način, smo v SMAR uresničili 24 akcij, kar znese približno 250 dni. To pomeni, da smo bili na leto odsotni okoli tri mesece. V ta čas seveda niso vključeni osebni treningi, različni plezalni projekti in osebna plezalna potovanja. Za udeleževanje v resnem in aktivnem alpinizmu je potrebne kar nekaj zagnanosti in motivacije. Predvsem pa so nujne ideje, da lahko

*V severni steni
Hagshuja
Foto: Bor Levičnik*

motivacijo ter zagnanost sploh kam usmerimo. V današnjem življenju z razvojem tehnologije in drugih pomagal veskozi iščemo instantne, udobne in enostavne rešitve za različne probleme. Ta mentaliteta nam je pri iskanju alpinističnih ciljev bolj v napoto kot pa nam koristi in kdaj se ji le stežka upremo. Če v alpinizmu želimo prenesti instantno mentaliteto, se lahko zelo hitro znajdemo v množici plezalcev, ki malo napredujejo, pri tem pa se celo dobro počutijo. V SMAR se pri izbiri akcij želimo od tega oddaljiti in se osredotočiti na iskanje alpinističnih idej, ki nas silijo v napredek. Leto 2019 je bilo s tega vidika zelo uspešno. Vsi takratni člani smo doživeli prvo pravo himalajsko izkušnjo. Poleg tega smo se konec leta podali na zaključno akcijo v Jordanijo, kjer smo precej presenečeni ugotovili, da se v tamkajšnjih stenah skriva več alpinizma kot marsikje v Alpah.

Idejo za odpravo smo iskali načrtno. Želeli smo si alpinističnega območja, ki bi bilo primerno za odpravarsko neizkušene plezalce, o katerem je vsaj malo že znanega in da logistično ni preveč zapleteno. Na zimski vikend akciji pod Loško steno, osem mesecev pred odhodom v Indijo, so bile razmere za plezanje zelo slabe. Toplo vreme in dež. Posledično smo več časa preživeli z našimi mislimi in računalniki. Nekdo je odprl direktorij slik z odprave v indijski del Zanskarja iz leta 2014, ko so se tam mudili Aleš Česen, Luka Lindič ter Marko Prezelj in vsi smo z

zanimanjem začeli spremljati zaslon. Zelo hitro se je v sobi vnel glasen pogovor o vseh takšnih in drugačnih alpinističnih možnostih, ki jih to območje ponuja. Ob bojevanju za besedo se je v sobi čutila posebna energija, kot da smo si nekateri že predstavljali, da je to izvedljivo. Ni dolgo trajalo, da so to ugotovili vsi prisotni in ideja za odpravo je bila izbrana. Sam sem se javil za vodjo odprave, saj sem se čutil kos nalogi. Enakega mnenja so bili tudi ostali.

Do odprave, ki se je odvila poleti 2019, se je vsak pripravil po svoje. Večina izmed nas je že na ustaljen način pridobivala kondicijo – nošenje približno 20-kilogramskega nahrbtnika okoli 1000 *višincev*. Večkrat sem se do solz nasmejal ob pogledu na ljudi, ki so me opazovali, ko sem pri Savi v Mojstrani ali v Kamniški Bistrici v nahrbtnik tlačil kar se da velike skale ter s tehniko za prtljago tehtal pridelano utež.

V mesecih do odprave je nekaj članov našlo po njihovem mnenju koristnejša opravila v življenju, zato so se ji odpovedali. Tako smo se 10. julija na Brniku zbrali Bor Levičnik, Matevž Štular, Žiga Oražem, Luka Stražar in jaz. Na akciji, če je možno, povabimo koga, ki lahko s svojimi izkušnjami in znanjem doprinese ekipi. Tokrat smo povabili Luka, ki se ji je z veseljem pridružil.

V Indiji se hitro zaveš, kako zares dobre življenjske pogoje imamo v Sloveniji. Najprej smo se zglasili na IMF (Indian Mountaineering Foundation), kjer smo dobili dovoljenje za vzpon na vrh. Odpravi je

*V vertikalni steni
Hagshuja
Foto: Luka Stražar*

Prati vrhu Hagshuja
Foto: Bor Levičnik

bil dodeljen oficir, ki je bil do prihoda nazaj v New Delhi član odprave. Oficir pomaga pri komunikaciji z domačini in skrbi, da odprava res pleza na vrh, za katerega je pridobila dovoljenje. Med pogovorom z uradniki ugotoviš, da noben izmed njih ne ve, kam je karavana namenjena, niti kaj točno je njen smisel. Njihov najvišji uradnik, na katerega smo čakali približno eno uro, je v tridesetminutnem govoru povedal, naj se ob vzponu na Haghshu, 6451 m (za ta hrib smo namreč pridobili dovoljenje) držimo že ustaljene poti in naj uporabimo primerno opremo. Omenil je tudi, da je ta smer varna pred objektivnimi nevarnostmi. Zvenelo je že skoraj tako, kot da imajo na gori delavce, ki skrbijo za omenjeno smer. Za tiste, ki ne spremljate svetovnega alpinizma: na goro potekajo štiri skrajno zahtevne smeri (ED). Prvi so se na goro v osemdesetih letih z jugovzhodne strani povzpeli Poljaki, takoj zatem so na vrh priplezali Britanci čez vzhodno steno, malo več kot trideset let kasneje so prvo smer v severni steni gore začrtali Česen, Lindič in Prezelj, teden dni za tem pa je nastala še ena nova smer v severovzhodni steni, ki jo je potegnila britanska naveza Fowler-Ramsden. Ne vem, katero ustaljeno pot na vrh je imel visoko čaščeni uradnik v mislih, vendar sva z Lukom z resnim izrazom na

obrazu prikimala, jaz sem kot vodja podpisal dva papirja in že smo imeli vse potrebno za odhod v hribe. Pot od mesta Leh, kjer te odloži letalo, do baznega tabora se ni preveč razlikovala od naših pričakovanj. Veliko vojske, prašnih in luknjastih cest ter nestrpnih voznikov. Nato nas je čakal razgleden pohod do baznega tabora, ki smo ga razdelili v dva dni. Bazni tabor na približno 4600 m je bil postavljen hitro in končno smo se lahko malo umirili. V naslednjih dneh smo se še naprej aktivno privajali na višino po okoliških gorah. Kmalu je postal jasno, da je vreme zelo toplo. V bazi se je temperatura dvignila tudi do 20 stopinj Celzija, kar je precej oteževalo aklimatizacijske ture. Z Žigom sva načrtovala novo smer v severni steni hriba Barnaj 1, za katero sva imela zelo dobro sliko od omenjene slovenske odprave. Ob prvem pogledu v živo na steno z ledenika je takoj postalo jasno, da gore od blizu ne bova videla. Ocenila sva, da je zaradi pomanjkanja ledu in snega stena nepreplezljiva, poleg tega pa so se zaradi visokih temperatur precej povečale objektivne nevarnosti. To spoznanje je sprva precej ubilo motivacijo. Ko enkrat celotno sezono v glavi nameniš enemu samemu cilju, potem pa se izkaže, da je le-ta zaradi različnih razlogov nedostopen, so občutki lahko precej negativni. Z Žigom sva dokaj hitro rešila frustracije in

se pripravila na nov podvig v drugi steni. Za cilj sva si izbrala še neosvojen šesttisočak, ki je zaradi svoje oblike od članov odprave Česen-Lindič-Prezelj dobil ime Raketa. Zahodno steno tega hriba so poskušali preplezati dvakrat. Prvič člani odprave, ki je hrib poimenovala, in drugič člani naše odprave – Matevž, Bor in Luka. Midva sva se odločila za pristop z južne strani, kjer je gora ponujala na pogled lažji prehod na vrh. To je sicer držalo, vendar je bilo za vzpon enostavno pretoplo. Ko sva prišla do neke točke nad prvim bivačkom, se je po zamišljeni smeri vzpona podrl srednje velik leden plaz. Po dolgem in mučnem premišljevanju sva sklenila, da je v teh pogojih enostavno preveč tveganja, kot sva ga pripravljena sprejeti. Takrat sva med hojo nazaj precej razmišljala in nekaj malega tudi spregovorila o smislu tega početja. Odpočujemo na drug konec sveta v popolni negotovosti, da bodo doma načrtani cilji pokazali možnost za uspeh. Če nam uspe priti do baze in nato naprej do stene, se največja negotovost pravzaprav šele začne. Med plezanjem se pojavljajo razni pomisleki v najrazličnejših oblikah, mi pa si še vedno želimo, da bi splezali na vrh. Če nas prej prevelika mera negotovosti ne prisili, da se vrnemo, se na vrhu dokaj hitro začnemo spraševati, kako naj se lotimo sestopa in negotovost ne popusti, dokler od blizu ne vidimo domačih baznih šotorov. Sam sem med deseturnim sestopom ugotovil, da me v alpinizmu vleče ravno ta negotovost, ki je v taki meri nikjer drugje v življenju ne morem doživeti.

Po povratku v bazni tabor je do konca odprave ostalo še dober teden časa, moja in Žigova motivacija pa sta bili popolnoma na dnu. Vse skupaj sva na odpravi štirikrat poskusila splezati na različne vrhove, vsakič brez uspeha. Ostali člani odprave so zadnje dni izkoristili za plezanje v severni steni Hagshuja, kjer so do roba stene preplezali novo smer. Zaradi podobnih razlogov kot midva so se tudi oni morali odpovedati vrhu in se zadovoljiti samo s preplezano steno. Zadnjih nekaj dni, tako kot mnogokrat prej, smo preživeli na okoliških balvanih. Odpravo smo zaradi neprimernih

razmer skrajšali za nekaj dni – kar se je na začetku zaradi dodatnih stroškov zdelo popolnoma nesmiselno – na poti nazaj v Leh pa smo ugotovili, da so dan po našem odhodu iz mesta Kargil, kjer je glavna vojaška baza na meji s Pakistanom, razglasili vojno stanje zaradi protestov in s tem ohromili ves promet.

Moja prva prava odprava je minila in občutki so pozitivni, vendar mešani. Vsekakor je bila to dobra šola in test odločitvenih sposobnosti, ki sem jih skozi pretekla leta pridobival. Alpinistične odprave predstavljajo vzpone z največjo mero negotovosti, kar jih po mojem mnenju postavi v vrh alpinističnega udejstvovanja. Z udeležbo na odpravi v Indiji sem se osebno prvič spopadal s takimi razsežnostmi negotovosti, kar je zanesljivo vplivalo na razplet tamkajšnjih dogodkov. Zase lahko rečem, da sem od doma odšel pogumnejši in bolj prepričan o svojih zmožnostih odpravarskega plezanja, kot pa sem bil po tem, ko sem se vrnil domov. Ravno dejstvo, da sem v tem pogledu na začetku poti, mi je vtilo neizmerno količino motivacije za nadaljnje podvige v negotovost. ●

*Na prvem bivaču
Foto: Matija Volontar*

*Zgoraj: Matevž Štular,
Matija Volontar,
Bor Levičnik, vodnik
Nawang, Žiga Oražem
Spodaj: pomočnik
kuharja, kuhar,
Luka Stražar
Foto: Žiga Oražem*

O sreči in pameti

Osem let je že minilo, odkar sem na Brniku med dežurstvom v pisarni helikopterske nujne medicinske pomoči za spletno revijo intervjuvala dr. Iztoka Tomazina, zdravnika in gorskega reševalca. Med drugim sem ga, sveža pripravnica za gorsko reševalko, spraševala o nevarnostih v gorah in rekel je, da se po njegovem mnenju večina stvari da predvideti, vsega pa ne. Pri njem me je že takrat prevzel način, kako vestno se je loteval vseh dejavnosti, s katerimi se je ukvarjal, kako je skušal predvideti vse zaplete in se pripraviti na težave. O sreči, ki včasih poseže vmes, ga nisem spraševala.

Reševanje padalca
na Socerbu
Foto: Helena Škrli

Gorski reševalci se več let urimo, preden opravimo izpit, vaje potekajo v realnih okoliščinah, z živimi bremenami, in z naborom znanja se širi tudi zavedanje, kaj vse gre lahko v gorah narobe. Nevarnosti je treba predvideti, da lahko delujemo čim varneje. Vsaka reševalna intervencija, ki jo opravimo, je drugačna. Prav pri vsaki je množica različnih spremenljivk, ki so privedle do nesreče. Analiza, zakaj se je nesreča zgodila, kako bi se jo dalo preprečiti in kako bi najbolje zmanjšali njene posledice, je nujna zato, da se učimo, da sami ne ponovimo istih napak in da intervencijo izpeljemo optimalno. Ta zapis bo mogoče spodbudil razmislek še pri kom.

Pred leti smo s helikopterjem reševali mladega plezalca, ki je pri iskanju smeri v plezališču zdrsnil dvajset metrov. Sreča v nesreči je bila, da ga ni obrnilo na glavo in premetavalo. Pozneje so nam sporočili, da poškodbe niso bile tako hude in plezalec je hitro okrevljal. Plezališče ni plezalna stena, kjer te ob robu stene čakata miza in kava. Plezališče je naravno okolje, ki se spreminja, spodjeda, prepereva, razpada, se premika ... Spoštovanje do tega pokažemo s primerno

obutvijo in s tem, da preberemo vodnik, zlasti če terena ne poznamo.

Prepričani smo, da znamo plezati, in vemo, kako se varuje, dvojno preverja, poznamo ukaze, vemo, kako gre spuščanje ob vrvi ... Naslednja zgodba govori o tem, kako pride do zapleta, za katerega si niti v sanjah ne bi mislili, da se lahko zgodi. A s srečnim izidom – zaradi enega vozla. Osmica je tistikrat rešila življenje. Dobesedno.

Poziv je prišel v večernih urah sredi delovnega tedna. Plezalca v večraztežajni smeri enega naših večjih plezališč sta potrebovala pomoč. Izkazalo se je, da je bilo s plezalcem vse v redu, bil je varno pripet na sidrišče v steni, medtem ko je njegova soplezalka obvisela na koncu vrvi v previsu. Z vrvno tehniko smo ju podhlajena in odrevenela izvlekli iz stene, reševanje se je zaključilo pozno v noč. Po drobcih sva z zdravnico iz premrženega in tresočega se dekleta izvlekli zgodbo, kaj se jima je zgodilo. Po preplezani smeri sta se s soplezalcem pripravila za spust, vpela vrv v zgornje sidrišče in se spustila do drugega sidrišča za spust. Tam se je na spust najprej pripravila plezalka, se vpela v vrv in

spustila. S spustom ni prišla do tretjega sidrišča, kajti vrvi je prej zmanjkalo. Obvisela je na koncu vrvi, tik nad rešilnim vozlom, v previsu, tri metre od stene. V plezalnih hlačah, tanki majčki in brez kakršnekoli opreme. Brez možnosti, da si kakor koli pomaga sama ali da ji pomaga soplezalec.

Ste že ugotovili, kaj je šlo narobe? Ne, vrv ni bila prekratka. Ne, nobenega sidrišča nista izpustila. Le v drugem sidrišču sta pozabila k sebi potegniti vrv iz prvega sidrišča in jo ponovno vpeti. Vrv je bila še vedno vpeti v prvo, to je zgornje sidrišče! Zgodba, kaj točno se je zgodilo, se je ob srečnem koncu reševalne intervencije nekako izgubila, vsi smo bili namreč veseli, da se je končalo tako, kot se je.

Ali vemo, da je treba vrv na vsakem sidrišču za spust potegniti k sebi in jo vpeti v vsako posamično sidrišče? Seveda vemo! Gre za avtomatiko, o kateri niti ne razmišljamo, ki je logična, normalna, ne more biti drugače.

Pa je očitno lahko.

Ko poslušamo naše (planinske, alpinistične, GRS ...) inštruktorje, ki nam predavajo na obnovitvenih seminarjih, vajah ali pa kar tako, ker radi učijo, si včasih mislimo, da govorijo vedno eno in isto, da že vse vemo. Je res tako? Ali smo si znanje tako vtisnili v

možganske vijuge, da o vseh postopkih niti ne razmišljamo več, da se nam vklopi avtopilot in ne potrebujemo več osvežitve? Ne vem. Plezalna nesreča mladega para mi je dala misliti, da ni nič samoumevno in da ima to v skali lahko hude posledice.

Kako bi tveganje za nesrečo lahko zmanjšali padalci, ki jih tudi rešujemo, ne vem. Gre za poznavanje zračnih tokov, za tehniko ali preprosto za splet okoliščin? Vem samo, da je zadnji, ki smo ga reševali, imel srečo, da sta nesrečo videla in k njemu najprej prišla mimoidoča, po poklicu zdravnika, ki sta vedela, kaj lahko naredita in česa ne smeta. In nadaljnjo srečo, da je k njemu v najkrajšem možnem času priletel helikopter z zdravnikom, omenjenem v uvodu, in vso ostalo ekipo. Včasih pravimo, da ima kdo več sreče kot pameti. A da bi na to računali v plezališčih in gorah? Prosim, raje ne. Učite se, razmišljajte in bodite z glavo točno tam, kjer ste, ne v dolini in ne v oblakih. Hoja v gore in plezanje sta bolj nepredvidljiva kot na primer tenis, se strinjate? Vzemite ju resno, da bo na koncu veselo. Kajti veselje, ki se slabo konča, pusti grenak priokus. Pri računanju na srečo se je nujno zanašati na pamet. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Predstavitev stalnih sodelavcev revije

Darja Horvatič, iskalka napak

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Diplomirala sem iz angleškega in nemškega jezika s književnostjo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Po študiju sem vrsto let delala v predstavnstvu nemškega podjetja v Sloveniji, pred nekaj leti pa sem se odločila za samostojno podjetniško pot in se preživljam s prevajanjem pretežno strokovnih besedil.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Če bi me sredi noči zbudili iz najglobljega spanca, bi bil prvi odgovor na to vprašanje: berem. V trenutku, ko to pišem, smo sredi epidemije koronavirusa in v teh razmerah najbolj pogrešam dostop do knjižnic in knjigarn. K sreči je moja domača knjižnica kar dobro založena in v njej zdaj odkrivam bisere, za katere sem že pozabila, da jih imam.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Z gorami me povezuje moj življenjski partner. Dokler nisem srečala njega, gore v mojem miselnem svetu niso igrale nobene pomembne vloge, bile so bolj kulisa na obzorju. Zadnje čase v gore zahajam bolj družinsko, ne prav pogosto, cilji pa so prilagojeni otrokoma.

Vaš najljubši kotiček/najljubša aktivnost v gorah?

Svež zrak, rahel veter, tišina, pogledi v daljavo ...

Arhiv Darje Horvatič

Vaš moto v življenju je ...?

Živi in pusti živeti.

Kako ste začeli sodelovati s Planinskim vestnikom?

Odgovorni urednik se je pritoževal, da je s pregledovanjem PDF-jev pred oddajo v tisk veliko dela, pa sem se, nevednica, javila.

Zakaj radi sodelujete s Planinskim vestnikom?

Zaradi profesionalnosti uredniške ekipe in ostalih sodelavcev, izjemno zanimivih člankov, skrbi za lepo besedo in še marsikaj bi se našlo. ●

Igor Mezgec

(1954–2020)

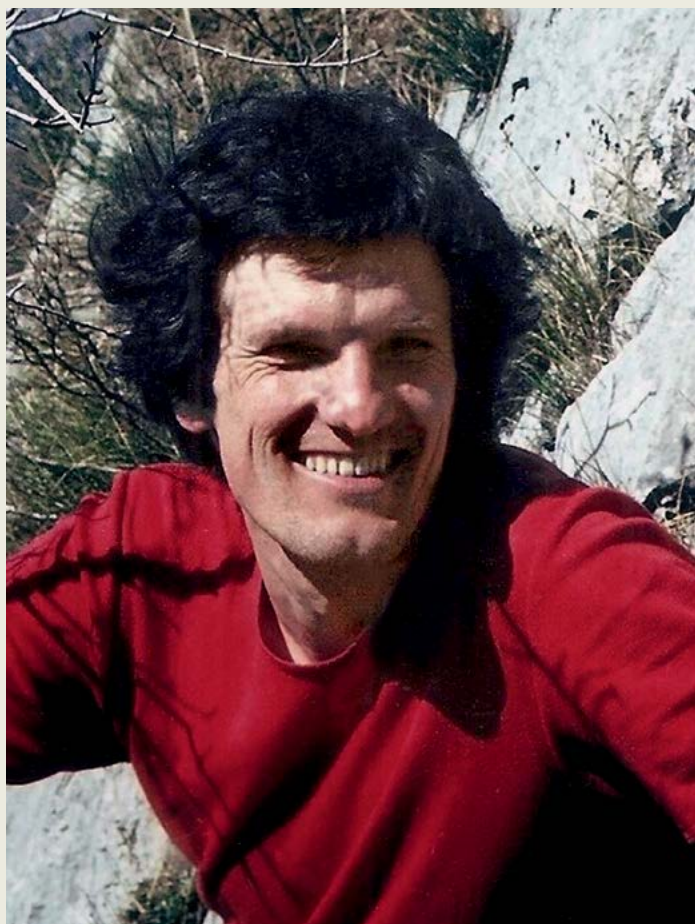
Tam, ponoči na polici, sredi strme stene

Ob dokončnem odhodu bližnjega človeka je tako, kakor bi zgubil del sebe. Ne toliko iz preteklosti, kajti ta ostaja nekje za nami in v spominih, ampak bolj žive prisotnosti in zamišljene prihodnosti, ki jo vedno, na svoj način, oblikujejo tudi minule izkušnje in spoznanja. Igor Mezgec, ki nas je po neustavljivi boleznii v teh tednih naglo zapustil, je bil ena od bližnjih oseb, s katero se v zadnjem obdobju pravzaprav nisva pogosto srečevala, a sva se lahko ob vsaki priložnosti, ko sva se videla ali slišala, brez uvoda pogovarjala o čemer koli. Tudi o "kvantnem preboju", ki ga je lansko leto osnovala sofisticirana tehnologija, ker je bil po izobrazbi fizik in so ga zanimale sodobne teorije o

vesolju. Pa sva se hkrati nasmehnila in se v nadaljnjem pogovoru raje ustavila pri besedah o kakem zadnjem izletu v naravo, pri omembi hribov ali kakega članka, ki to opisuje.

Igor Mezgec je bil dragoceni bližnji človek še za marsikoga. Ne le za svojo drago ženo Mirjam, katerima sem bil, skupaj z njenim bratom, alpinistom Bojanom Počkarjem, s katerim sva bila sošolca na srednji gozdarski šoli, poročna priča v zdaj že oddaljenih letih. Pa svojima odraslima sinovoma, Tomu in Iztoku. Dragoceni prijatelj, kolega, lahko le dobri znanec je bil še marsikomu: sodelavcem v službi na srednješolskem centru v Postojni, dijakom, ki so ga imeli radi in ga iskreno zelo spoštovali (kljub zahtevnima predmetoma – fiziki in matematiki). Cenili smo ga vsi, ki poznamo alpinizem, na poseben način pa smo ga imeli radi njegovi bližnji soplezalci in prijatelji – Rado Fabjan, ki je z njim plezal največ, Bogdan Biščak, Matvez Lenarčič in jaz. Do njega smo imeli vsi zelo spoštljiv odnos, osebno zavzet, razumevajoč, kar malo poseben odnos. Mislim na splošno vsi, ne le najbližji. Igor Mezgec je bil v tisti najbolj preprosti, pametni in čisti obliki nekoliko poseben človek. Inteligentno poseben, ki se je zavedal velikosti sveta in vsega izobilja življenja na njem, pa tudi svoje človeške, vedno tako ali drugače omejene, enkratne individualnosti. Veselil se je lepote in skrivnosti, ki jih razkazuje narava; cenil jo je in občudoval – kot plezalec v gorah in alpinist, kot fotograf, ko je pozorno motril in natančno izbiral motive za svoj objektiv ter ustvaril estetsko vrhunske fotografije. Znal je ujeti in ustvariti podobe, na katerih se prikazuje nežna, do tančin izpiljena in vsega odvečnega očiščena lepota, naj bo to cvetlica na polju, poletni preliv svetlobe med debli v gozdu, samotna cerkvice ob rumeni jesenski travi in košati lipi, temno rdeči ruj med kraškimi kamni. Na teh njegovih podobah, ki jih je potrpežljivo in skrbno ustvarjal, pa se tiho, brez hrupa, a vztrajno prikazuje tudi minljivost življenja. Življenja, ki zasije, se bistri, ki kleše, dobro vidi, razume, pa tudi gre.

Igor Mezgec nas je zapustil prezgodaj. Ob slovesu nam je težko sprejeti ta odhod. Kljub stiski se je on

*Postojnska peterka:
Rado Fabjan, Igor
Škamperle, Igor
Mezgec, Bogdan
Biščak, Matevž
Lenarčič
Arhiv Igorja Mezgeca*

sam najbrž poslovil pomirjen s sabo in z naravo. Vse življenje jo je iskreno občudoval – njeno lepoto, jo preizkušal na nevarnih robovih v gorskih stenah, jo navsezadnje tudi študiral, saj je bil fizik, s posebnim zanimanjem za vremenoslovje.

Spomnim se, ko sem – pred več kot štiridesetimi leti – prišel v Postojno kot dijak na Gozdarsko šolo. Bival sem v starem internatu, nekoč Windischgratzovem dvorcu, ki je bil med prvo svetovno vojno sedež general štaba avstro-ogrske vojske na Soški fronti, v njem pa kot poveljnik general Svetozar Borojevič von Bojna, ki je šel rad vsak popoldan, če je mogel, na sprehod na bližnji grič Sovič. Pozneje je stavba postala hotel, posebej za petične italijanske goste. Po drugi vojni pa gozdarski šolski center. A teh stvari nam takrat nihče ni znal povedati. Sem pa samodejno ob popoldnevih po šoli začel zahajati na Sovič in tam že prvo leto srečal slokega in visokega fanta, Igorja Mezgeca, od mene osem let starejšega, za katerega sem vedel, da pleza. To je takrat zanimalo tudi mene. Začela sva se pogovarjati in spoštljiv odnos me je pritegnil. Tako konkretni gibi kakor besede in misli so bili pri njem izbrani, vedno na preprost način premišljeni, izpiljeni in bistveni. Takšni so bili tudi njegovi vzponi v gorah, enako motivi na njegovih fotografijah.

Kot bi šlo za izbran, pametno intimen odnos med njim in svetom, med človekom kot posameznikom, z vsemi njegovimi omejitvami, in neizmernim svetom narave. Pri tem si je za kriterij izbiral izključno svojo lastno osebnost, s svojimi zmožnostmi, ter izbrani cilj, ki se mu je zdel razumno vreden in dostopen. Meni, ki sem takrat hrepenel po slavi in dokazovanju ter sem hotel videti vse in imeti vse, se je njegov pristop zdel skoraj preveč skromen. V resnici sem se od njega učil in se veliko naučil.

V Postojni sem ob sošolcu Edu Kozorogu in Rajku Noču spoznal še druge fante, s katerimi smo začeli plezati. Bogdana in njegovo mamo, ki me je, takrat v resnici še zelo mladega fanta, vedno rada in topla sprejela na njihovem domu, da sem se tudi po njihovi zaslugi v kraju počutil zelo domače. Rada Fabjana iz Pivke, ki je bil preprost fant, v rokah izjemno močan, po srcu pa dober in mehak, kakor redko koga srečaš. Tudi on je včasih prišel k skalam na Soviču – tam so namreč tudi dobre, v detajlih kar poštene in za nas pomembne skale. Zgodovina, vidite, ima svojo vrednost! V gorah smo kmalu spoznali Matevža Lenarčiča, ki se je pridružil naši družbi in postal njen sestavni del. Z Igorjem sta vedno našlo globljo struno soglasja, kar je del osebne filozofije. V tistem prvem obdobju nas je na planinskem društvu v Postojni, kjer nas je bilo kar naenkrat dovolj za spodobno oživitvev alpinističnega odseka, širokosrčno sprejel znani in visoko cenjeni, vrhunski alpinist Boris Krivic. Z mlajšimi fanti, Igorjem, Bogdanom, Radom in Matevžem pa smo postali prijatelji. Povezovalo nas je mladostno hrepenenje po gorah. Želja po izbranih vzponih, kjer se srečujeta nevarnost in lepota, ki da-jeta življenju višji pomen, vrednost in smisel.

Res je, da smo po Igorjevi zaslugi večkrat izbirali stene in smeri, ki so bile nekako izven modnih ciljev. Samotne stene in pozabljene smeri. Vendar ni šlo le za to. Vsak vzpon smo pospremili in ga neko opremili – pogosto je šlo za kako prvo ali drugo ponovitev – s svojo razlagalno in doživeto dinamiko. Zdi se mi, da smo šele s tem, predvsem sebi, pa tudi steni in smeri, dali neko pomembno, temeljno vsebino dejanja in duha. Pogosto smo plezali skupaj, v dveh navezah, pa tudi v treh, ko eden takrat ni mogel na pot. Radi smo zahajali na Bivak I. v Veliki

Foto: Igor Mezgec

dnini nad Krnico. Plezali smo v zahtevnih smereh v Rakovi špici, Igor pa naju je z Radom prepričal, da bi bilo vredno pogledati tudi v Šmučevo smer v Škrlatici. Teга najbrž nihče več ne pleza (peta stopnja po stari oceni; skratka, že takrat druga liga). Menda smo naredili drugo ponovitev, iz smeri, v kateri smo se zelo lepo počutili, pa smo naredili pravo doživljajsko zgodbo, da jo je šel Rado še enkrat preplezat, sam. Plezali smo tudi v Črnem kotu Rakove špice (prva ponovitev), kjer najbrž ni več nikogar. Pa Barbkino smer v Škrlatici, resno in nasploh zahtevno smer bratov Štremfelj (opravili smo prvo ponovitev), v spomin na drago Barbaro, sestro Marije Štremfelj, ki sem jo na njen zadnji večer pred vzponom, s katerega se ni vrnila živa, v koči v Tamarju vprašal, kam gresta jutri z Andrejem. Pa se

je prijazno, a tudi malo plašno nasmehnila in rekla, da kar nekam, bosta videla ... Šla sta prvenstveno. O takšnih, malo zgodovinskih in malo norih, a kako-vostnih smereh, ki smo jih ubirali in jih je Igor Mezgec prav z veseljem izbrskal, bi lahko še pisal. Enkrat pa sem mu celo jaz, mlajši, eno predlagal. Zanimala me je Debela Berta v Šitah, ki sta jo prva preplezala Janez Skok in Janez Sabolek - Sablja. Fanta, vrstnika, sta sodila v takratno špico ljubljanskih plezalcev. Igor je steno Šit poznal, vedel je, za kaj gre, in je bil takoj za to. Šla sva in se kar namučila v tisti trdi in topi sivi skali, kjer je legendarni Sablja previse premagoval s tanko kovino zob s svoje kosilnice. Tudi nama so pomagali. Dve veliki steni in veliki smeri, ki smo ju skupaj preplezali, vsako od obeh smeri v dveh polnih dnevih, s tiho poletno nočjo na mali ravni polici, nekje na

Foto: Igor Mezgec

zgornji polovici stene, pa sta bili steni Burela v Dolomitih in Votli vrh v Loški steni. Ob Igorjevem slovesu sem se v teh dneh spomnil prav teh dveh bivakov. Ne zajed in previsor niti ne strahu pod njimi ali veselja in zadoščenja na vrhu, ampak tihih poletnih noči, ko si nekje vmes, sredi stene, in se morda še najbolj zaveš, kako je vse naše bivanje ... 'nekje vmes'. Med prej in potem. Kot mi je pravil oče: življenje ni nikoli niti belo niti črno, ampak vedno nekaj vmes. Tam, ponoči na polici, sredi strme stene, se zaveš, da si in da lahko tudi ne boš več tu.

Doživeto hrepenenje, ki smo ga preživljali v gorah, nas je povezal z nečim, kar se je z leti le še poglobilo in ostalo. Takšno prijateljstvo je dragoceno. Spominja na vrednoto, o kateri so pisali stari filozofi in literati,

Ciceron in Seneka. To je prijateljstvo, ki ni prisilno niti ni formalno. Ni ga treba potrjevati. Za rojstne dneve si nismo pisali voščil. Vsakič, ko smo se videli, če ne drugače, vsaj enkrat na leto, navadno ob koncu leta, pa smo si bili intimno znani v vsem in blizu. Polni vsebine iz preteklosti, pogledov naprej in živega, srečnega zavedanja polnosti trenutka 'zdaj', ki ga pravkar živimo. Kot bi prav to naše prijateljstvo obstajalo kot steber v času, ki se izmika minevanju. Prijateljstvo, ki je vedno enako mlado in ne mine.

S to zavestjo te tudi zdaj pozdravljamo, Igor. Prepričani, da bosta tvoja prijazna beseda in v resnici mili pogled – v duhu še vedno z nami v gorah.

Počivaj v miru.

Igor Škamperle

Alpinizem je ostra, nevarna igra

Igor je odšel prezgodaj. Ne zase, on je bil v svoji modrosti spravljen tako s sabo kot svetom. Odšel je prezgodaj za nas, prijatelje, ki smo upali, da se bomo še kdaj skupaj z njim v stenah in na vrhovih veselili neskončne svobode in ljubezni, ki je nikjer drugje nismo mogli občutiti tako intenzivno kot tam gori.

Še pred dvema ali tremi meseci, ko sem ga obiskal na domu in sva se v senci njegove bolezni pogovarjala, da greva, ko mu jo uspe premagati, v Monte Agnèr, se je zdelo, da naša skupna doživetja niso le spomini. Agnèr ga je obsedel od mladosti, že od takrat, ko smo v poznih sedemdesetih letih Postojncani prvič organizirali "odpravo" v Dolomite, tja pod Torre Trieste in Venezia. Bilo je to tako značilno zanj – vsi ostali smo vzdihovali ob slavnih smereh v steni Civette in njenih stolpov, on pa je gledal na drugo stran, čez dolino, v 1500-metrsko steno neuglednega in nemodernega Agnèrja. Zdaj, ko so bili dolgovi naše mladosti že davno za nami in se ni bilo treba več dokazovati v najtežjih in razvpitih smereh Dolomitov, se mu je zdel pravi čas, da gre pobožat še Agnèr, eno svojih prvih in po krivici zapostavljenih ljubezni.

Igorja sem spoznal kot srednješolec na popoldanskem in večernem igranju košarke. Ker je bil tri leta starejši, se izven košarkarskega igrišča nismo družili, a košarka je dobra igra za spoznavanje značajev. Zato sem vedel, da raje molči kot govori, da mu še zdaleč ni vseeno, ali zmaga ali ne, in predvsem, da razmišlja nekonvencionalno; velikokrat je presenetil z nenavadnimi potezami, ki jih nihče ni pričakoval. Tak je bil tudi pri treningih na Soviču in v gorah, najbrž pa tudi kot študent – študiral je meteorologijo. Skratka – Igor ni bil preprost človek, ni bil človek, ki ga je lahko imeti rad. Tako kot se njemu ni bilo težko potruditi za stvari, ki so v življenju pomembne, smo se morali drugi potruditi, da smo ga zaradi njegove molčečnosti in introvertiranosti zares spoznali in razumeli.

In vzljubili. Kot je tudi on vzljubil nas, Igorja Škamperleta, Rada Fabjana, Matevža Lenarčiča in mene, prijatelje, s katerimi si je v stenah delil mladostna hrepenenja. Morda je tančico lastne molčečnosti še najbolj iskreno razprl, ko je v spremni besedi, ki jo je napisal k *Igri in biserom*, spregovoril o našem prijateljstvu:

"Ta knjiga je tudi pripoved o prijateljstvu med nekaj nekdaj mladimi fanti (eden med njimi sem tudi sam), ki jim je naključje prekrizalo poti v gorah in stenah in

Igor Mezgec v JZ steni Burela v Cimi Burel, Dolomiti; Italijansko-poljska smer Arhiv Bogdana Biščaka

Južni raz Skute leta 2014
Arhiv Matevža Lenarčiča

Foto: Igor Mezgec

jih počasi povežalo z nečim, kar ostane. To je s prijateljstvom, ki ga ne moreš utrgati kot zrelo hruško na lep jesenski dan. To je prijateljstvo, ki ga ni treba potrjevati, ki ni zahtevajoče, ki kljub medsebojnemu zupanju ne vdira v intimo drugega. To je prijateljstvo, kjer morebitne nerodne besede, slabe misli in zamere

izpuhtijo v prah obžalovanja, da so take misli in besede sploh vzniknile. Tako prijateljstvo zahteva poštenost do sebe in drugih."

Igor je bil med nami verjetno najboljši plezalec v skali. Kljub svojim 190 centimetrom in vitki, skoraj suhi postavi je plezal izjemno elegantno. Zdelo se je, da se nikoli ne napreza, tudi hitel ni nikoli. Njegovo velikost smo mu marsikdaj zavidali, saj je z lahkoto dosegel kak oprimek, za katerega smo se morali manjši od njega na smrt pretegniti; v plezališčih je zmožgal detajle, ki so bili za nas marsikdaj pretežki. A njegov vpliv na naše razumevanje alpinizma je bil odločilnejši nekje drugje: njegovo samosvoje razmišljanje je bilo namreč velikokrat odločilno, da smo se znašli v kaki smeri, ki so jo že vsi pozabili, njemu pa je prav zato padla v oči. V posebno veselje mu je namreč bilo brskati po življenjepisih starih mojstrov alpinizma, iskati smeri, ki so jih preplezali, in jih – še posebej, če so bile povsem nemoderne – preplezati. On je bil najbolj "kriv", da nismo preplezali skoraj nobene prvenstvene smeri, in on je bil "kriv", da smo se znašli v dveh najtežjih in najnevarnejših skalnih smereh, ki smo ju tudi preplezali: italijansko-poljski smeri v JZ steni Cima Burel in Znamenju ob poti v S steni Votlega vrha.

Sicer pa je najbolje, da njegov odnos do alpinizma spet prepustim njemu in omenjeni spremni besedi:

"Čeprav je lahko alpinizem tudi zabaven in nudi svojevrstne užitke, primerljive z letenjem, povejmo jasno in glasno – alpinizem ni zabava. Če že zaradi drugega ne, to ni zaradi vseh tistih obrazov, ki so v strmih in ledenih stenah pustili svoje nasmehe. Zato upam, da so medijski spektakli iz velikih sten, kot smo jih bili pred leti deležni tudi pri nas, slepa pot alpinizma. Blizu mi je misel prijatelja in alpinista Igorja Škamperleta, ki

gorsko steno primerja s katedralo, svetiščem, kot prostorom za občutenje duha in lepote sveta. Zagledanost v gore je doživljajski fenomen človeka (dobro, človek se lahko zagleda še v marsikaj drugega). Morda strmine in prepadi vzbudijo v nas neke arhetipske želje po premagovanju gravitacije in želje po radovednosti in raziskovanju nečesa, kar se nam zdi nedostopno, strašljivo – in hkrati vabljivo. Prasile Narave so v gorah še bolj divje, tudi Bogovi so v vrhovih gora videti bolj mogočni. Alpinizem ta gorska občutenja le še okrepi. Biti tam gori v mukah telesa in duha je neka prav posebna odrešitev, ki je nalezljiva in žal za marsikoga tudi usodna. Je vredno tvegati svoje življenje tam gori? Na to vprašanje se ne da zlahka odgovoriti. Tu alpinizem s svojo hojo po ostrem grebenu med življenjem in smrtjo včasih zaide v junaško patetiko, ki pa bistva alpinizma ne označuje. Bistvo alpinizma (pa tudi bolj zmerne hoje v gore) je v zavedanju človekove majhnosti in minljivosti in v spoznanju, da je nepopisno lepo občutiti le svoje golo človeško življenje. Po drugi strani pa, navkljub doživljajski moči alpinizma, ki se vtisne v najgloblje plasti duše, morda malce pretiravamo z vrednotenjem le tega v smislu etičnega in filozofskega izkustva. Alpinizem je tudi in predvsem igra – ostra, nevarna igra."

Igor svojih bitk ni bil s svetom, bil jih je s samim seboj. Nikoli nisem srečal človeka (kdo ve, ali sploh obstaja?), ki bi bil tako neodvisen od zunanjega dogajanja, od tega, kaj drugi mislijo o njem in nasploh o vsem. Ko je plezal, ni nikoli tekmoval, ker ga ni zanimalo, ali je boljši ali slabši od drugih, ampak zgolj to, kar v gorah doživi. Nikoli ni odšel v Himalajo ali Ande, še v Zahodne Alpe ne, ker si je alpinizem zamislil kot odkrivanje skritih smeri v Julijcih in Dolomitih in ga v tem njegovem pogledu ni mogla premakniti ne vsa svetovna alpinistična literatura, ki jo je poznal v podrobnostih, ne naše prošnje, naj se nam pridruži na naših poteh po svetu. A tudi bitke s samim seboj znajo biti težke, in Igorjeve so bile.

Igorju je alpinizem podarjal svobodo, a mu jo je obenem tudi jemal. Z njim sem se znašel sredi dveh najhujših deževnih neviht na svoji alpinistični poti in način, na katerega ju je prenašal, je lepo pokazal bitke, ki so z leti zanj postajale vse težje. Prvič je bilo to povsem na začetku našega plezanja v Aschenbrennerjevi smeri v Travniku, drugič nekaj let pozneje v smeri Krivic-Cedilnik v Široki peči. Prvič je najino trpljenje v pravem slapu prenašal stoično (h grškim stoikom bi morda z njegovo osebnostjo še najbolj spadal), molče in potrpežljivo, drugič je po dveh urah čepenja v pravi reki "znorel" in z glasnim krikom dal vedeti, kako odveč mu je to bilo. Plezanje ga je, tako se je meni zdelo, da čuti, zaslužjilo, in to je razumel kot omejitev svoje svobode. Naj se tu še enkrat zatečem k njegovim besedam:

"Zelo pomemben del alpinizma je sestopanje. Alpinisti in alpinistke nismo kozli in koze, ki se pasejo na travnih policah sredi strmih sten. Treba je znati sestopiti v dolino, v 'resnično življenje'. Kako se junaki

sten in previsov vidijo v družinskem življenju, z drugačnimi skrbmi in odgovornostmi kot gori v stenah? Nekateri s sestopom nimajo težav – imajo družine in otroke in se še vedno potikajo po stenah. Dober del jih naredi ostro črto med alpinizmom in življenjem po njem. So pa med nami tudi taki, ki ne zmorejo sestopiti – obvisijo na zadnjem oprimku, sestop pa postaja vedno težji in nemogoč. Postavi se vprašanje – ali imeti (družino, otroke) ali ne imeti (družine, otrok in brez teh skrbi plezati dalje)? Ali se splača tvegati in preplezati še zadnji raztežaj pod vrhom Cerro Torreja – delikatno snežno gobo – in stopiti na njegov vrh ali se umakniti in sprijazniti z doseženim skoraj-vrhom? Da, splača se tvegati in imeti otroke in vrh!" Igor je iz alpinizma odšel, imel je družino in otroke, a ugotovil, da se iz njega nikoli ne da zares oditi. Zato sva se vse do lani še kdaj navezala na skupno vrv in odšla v stene. Tudi tokrat ni šlo drugače kot po njegovo. Po štirih letih, ko sem se jezil, kakšne smeri izbira, mi je le zaupal kriterij: plezala sva stare, pozabljene smeri Uroša Zupančiča.

Na Monte Agnèr z Igorjem ne bova splezala. Bo pa vselej, ko bom v gorah, tam nekje zraven.

Bogdan Biščak

Foto: Igor Mezgec

Nesporen moralni steber

Igor Mezgec in Rado Fabjan na vrhu Cime Burel
Arhiv Bogdana Biščaka

Pomladi daljnega leta 1983 sem se peljal z dolgim, dvodelnim zelenim avtobusom, ki je tisti čas povezoval Kamnik s Kamniško Bistrico. Po tragični smrti najboljšega prijatelja Borisa Simončiča v francoskih Les Courtes, kjer sva plezala po opravljenem nakupu opreme za jesensko južno steno Anapurne I, je bila v moji glavi popolna zmeda. Brez cilja sem se potikal po hribih in iskal odgovore o smiselnosti vsega. Brez prijatelja je bila prihodnost hladna, brezbarvna, nepotrebna, negotova in tuja.

Med lovljenjem ravnotežja na ostrih ovinkih vijugave ceste se zapletemo v pogovor z dvema Postojncanoma, ki prav tako med kolena držita velika nahrbtnika. Manjši in zgovornejši Bogdan Biščak, suh in velik pa molčeči Igor Mezgec. Razen bežnih srečanj v hribih se prej nismo poznali, prav dobro pa smo vedeli, kdo je že kaj preplezal, čeprav je bil takrat vir informacij omejen zgolj na Savenčeve alpinistične novice v Delu

in ustno izročilo. Povabita me, da se jima pridružim v Kukovčevi smeri južne stene Planjave. Podrobnosti vzpona so z leti izginile, ostal pa je močan občutek vzajemnega spoštovanja, naklonjenosti, razumevanja sveta in nas v njem, ki ga ni izbrisal niti destruktivni črni humor niti razigrano norčevanje iz lastnih slabosti. Prijetno zaupanje, pripadnost, varnost, kot počutje mladega mačka v zavetju maminega trebuha in kosmatih tac.

Z leti se je prijateljstvo s postojnsko alpinistično četvorko (Igor Mezgec, Igor Škamperle, Bogdan Biščak in Rado Fabjan) še okrepilo in vztraja do danes. Z Mezgačem pravzaprav nisva veliko plezala skupaj, imela sva sicer hude načrte, ki so z leti relativizacije alpinističnega početja in smiselnosti tekmovalnega osvajanja nekoristnega sveta zbledeli. Imela pa sva isti konjiček, ki je bil meni dolga leta služba, Igorju pa estetska nadgradnja njegovega umirjenega življenja. Iskane idealne kompozicije v kaosu naravnih elementov. Imela sva iste vzornike iz sveta naravoslovnih fotografov, ki so opazovali svet iz podobnega zornega kota. Lepota kot taka, ki je ne more opisati nobena fotografska teorija, zgolj zbirka barv, odtenkov, prehodov, postavitev, ki te popeljejo v lastno izkustvo bivanja v sorodnem okolju. Tu ni velike filozofije, vidiš ali pa greš mimo.

In prav tu je bil Igor velik mojster. V nepreglednem kaosu naravnih elementov, ki je za večino predstavljal zgolj kuliso njihovih trenutnih problemov, je videl in dolga leta beležil s svojim analognim pentaxom lepote, ki so jih vsi zgrešili. Njegov domači poligon so bili slovenski gozdovi, poučeval je namreč fiziko na srednji gozdarski šoli, iz katerih je trgal humano estetiko, posneto na srednjeformatni dia film, pozneje pa se je vendarle sprijaznil z digitalno tehnologijo. Igorju je bilo namreč zelo zgodaj jasno, da sta osebna sreča in zadovoljstvo odvisna od napora, ki ga je vložil v izdelek, s katerim je želel okolici, svetu sporočiti, kakšen človek je, kaj se mu zdi prav in kaj narobe, kakšne so njegove vrednote, prioritete. Digitalizacija pa nam je ukradla privilegij truda, napora in nas spremenila v snajperje, ki šele doma za računalniškim ekranom iščejo smisel in sporočilnost posnetka.

Nekaj dni pred svojim prehodom v drugo dimenzijo naju je z Bogdanom med obiskom na njegovem domu, ko se je že zelo težko postavil na noge, presepetil z izjemno kolekcijo čudovitih fotografij gozdnih impresij, ki jih je posnel že med boleznijo na dolgih sprehodih s svojo soprogo Mirjam. Igor ni bil pristaš hitrega fotografiranja ter izbora in obdelave doma na računalniku. Posnel je le nekaj kompozicij, a vsako v detajle premislil, postavil stojalo, skadriral, se praskal, prestavljal, spreminjal kot, iskal svetlobo, čakal, čakal, čakal, preden je sprožil zaklop. Takšni posnetki zahtevajo ogromno energije, volje, psihičnega in fizičnega

napora, zato je tudi njihova sporočilnost veliko večja, saj odraža neposreden stik fotografa s trenutkom, ki ga je doživeljal.

Igor se je iz vrhunskega alpinizma umaknil relativno zgodaj, niso ga zanimali Himalaja, bleščeči Andi, Patagonija, celo Paklenica ga ni preveč vznemirjala. Za nas *mladce*, ki bi najraje imeli vse in bili povsod, je bil velika uganka, "le kako se lahko upira lepoti osemtisočakov, vznemirljivosti tujih kultur, duhu deževnih pragozdov, vonju od sonca prežgane kože, strahu, nadzemskim občutkom na vrhu skrivnostnih gora", smo se spraševali.

Vsa ta leta, desetletja smo se redko videvali, vendar najmanj enkrat na leto med božičem in silvestrovim na Radovem domu v Pivki. Sprva so bile debate težke, trajale so dolgo v noč, Bogdan obetaven, izjemno načitan in filozofsko podkovan politik, Škamperle provokativen profesor literature in kulture religije, Rado kot umirjen starosta. Glasno prerekanje, ne vem, kako so Radovi domači to zdržali, se je včasih speljalo v pravi prepir, ki pa se je vedno zaključil z načrti o skupni turi v bližnji prihodnosti, kar še vedno traja. V teh debatah je bil Mezgač s svojo donkihotovski postavo in zgodaj poslovilo grivo prizanesljivo ob strani, le tu in tam je z nekaj močnimi besedami zabil bistvo v naše glave. S svojo distanco do alpinizma in sveta nasploh, razumevanjem narave in politike, odnosov v družbi, poznavanjem vremena in fizikalnih zakonitosti je zame predstavljal nesporen moralni steber, ob katerem so mi bile stvari veliko bolj jasne.

Mislim, da je bil njegov odmik od vrhunskega alpinizma stvar zenovske intuicije, pri kateri za srečo in zadovoljstvo niso pomembni vrhunski, svetovni dosežki, zmage in uspehi, materialna rast in razvoj, saj je že navaden sprehod skozi kraške gmajne in gozdove dovolj, le ustaviti se moramo in pogledati tako, da vidimo. Z Mezgačevim odhodom se je porušil naš centralni steber, varen privez, zato noveletne debate nikoli več ne bodo tako žive in kompleksne. Pomirja nas lahko zgolj zavedanje, da prenašamo njegove pojave, razmišljanja, pogled na svet, na alpinizem, na fotografijo, njegov glas, smeh naprej v prihodnost.

Matevž Lenarčič

*Vrh Levih Skočnikov po prvenstvenem vzponu
Arhiv Bogdana Biščaka*

Foto: Igor Mezgec

Občudovalec Agnèrja

Ja, lahko rečem, bilo je nekoč v sedemdesetih in Postojnskem. Po tem, ko sem *zabluzil* v šoli, sem si našel delo na stari žagi pri pravem *gartru*, tik pod Sovičem. Med premetavanjem plohov in obračanjem hlodov z možgani na *off* sem se spomnil, da se menda na Soviču tedensko srečuje družina plezalcev. In tako sem po delu namesto v bar Bor zavil na Sovič.

A ni pomembno, ali je šlo za predestinacijo ali za kaj drugega, bil sem na pravem mestu ob pravem času in tam so bili pravi ljudje, ki so fantu, ki je stal na križišču življenjskih poti in ni vedel, kaj bi sam s seboj, pokazali pravo pot. V tej tovaršiji je v mojih očeh s svojo pojavo, izrazito atletske postavo, predvsem pa s svojo mirnostjo in preudarnostjo izstopal Igor. Nikoli ni silil naprej, pa če smo reševali probleme v skali ali Svet kot celoto – vse je 'počel v svojem slogu' (po Matevžu), kot da mu je vse jasno. V skali s sproščeno eleganco, o svetu pa z izbranimi besedami, ki so na krog prisotnih delovale prav prepričljivo.

Z Igorjem sva prav kmalu našla skupno misel in tista prva, najbolj kritična leta, sem z njim plezal največ. Zavest, da je za hribe potreben trening, je bila prisotna od samega začetka. To dejstvo nas je rešilo iz mnogih kritičnih situacij. Še dobro se spomnim, kako sva pred svojim prvim resnim vzponom v avtobusu s pomočjo prisikov in karabinov simulirala dvojni

škripec. Ko sva se prvič spravila v Kogel, sva spala pod steno – se ve, brez opreme za bivakiranje. Padla je noč, sedla sva na vrh in čakala jutro, ki ga ni bilo od nikoder. Ni bilo druge kot začeti z atletske abecedo, sredi noči – trening v hribih za hribe.

Zjutraj sva bila tako *naspidirana*, da sva kot za šalo padla čez Kogel. Naslednji konec tedna sva imela s seboj že *dekco*. Izkušnje izpod Kogla so narekovale nakup bivak vreč. Opogumljena z novo pridobitvijo sva skovala načrt za najin prvi zimski vzpon. Določila sva dan in cilj, brez umika, v petek po moji službi v Vežico. Dejstvo, da je bila zima, da je lilo kot iz škafa, naju ni ustavilo. Rinila sva pod Vežo in verjela v čudežno moč vreč in z listjem postlane suhe votline. Ne prvo ne drugo upanje se nama ni uresničilo, pa še test teorije o slabem vremenu – slaba je lahko le oprema – sva preizkusila. A saj je Igor imel s seboj neverjetno popotnico – kondenzirano mleko. Dopingirana od mleka sva zopet opravila kakovostni polnočni višinski trening, zjutraj pa hajd v Bistrico na krpana in domov.

Nikoli mi ne bo popolnoma jasno, kako sem si kot *fizikalec* z žage pod Sovičem pridobil naklonjenost profesorja fizike. Igorju sem jih kar naprej špičil. V izhodišču sem vzel alpinizem zelo športno-tekmovalno, silil sem naprej, kjer se je le dalo. Tudi z glavo skozi

Spiz Piccol, 2139 m.

*Spiz d'Agnèr Nord,
2545 m.*

*Spiz d'Agnèr Sud,
2617 m.*

*Monte Agnèr, 2872 m.
Torre Armena, 2652 m.*

Foto: Franci Horvat

zid, z veliko mero sreče. Igor je vse te moje izpade prenašal z veliko mero potrpežljivosti in razumevanja. Bil je neverjeten vzgojitelj, vzgajal je z zglednimi dejanji, nikoli z nepotrebnim govoričenjem.

Ko sem mu v Koglu vrgel kamen na nogo, v smeri JLA mu je priletel na glavo, je vedno ostal popolnoma miren, kot da se ni nič zgodilo. Nikoli nobenih očitkov, vedno izbran besednjak. Ko je že vse kazalo, da sem prebolel ošpice, me je že spet popadel strašni ego. Med plezanjem Lahove v Vežici sva naletela na navezo. Neverjetna želja po dokazovanju me je gnala v prehitevanje, med prehitevanjem pa karambol – že spet z več sreče kot pameti – brez bušk in zvite pločvine. Bi pa bilo pravično in pošteno, da bi mi kdo od prisotnih s pestjo prilepil eno na čelo.

Sledila so čudovita leta plezanja v Martuljku in nad Bivakom I. Igor mi je privzgojil spoštljiv odnos do predhodnih generacij, s posebno naklonjenostjo Juvanovim smerem. To obdobje je Igor kronal s svojo najboljšo partijo v alpinistični karieri. V veliko čast mi je, da je to partijo odigral v moji prisotnosti. Pretnarjevo smer v Rakovi špici je plezal ves čas naprej. Spodnji tehnični del je plezal neverjetno tekoče, z natančno odmerjenimi gibi brez popravkov. Zgornji, krušljivi del pa z eleganco divje mačke, saj mi ni spustil na glavo niti drobtinice peska.

Ko sva že opravila mojstrski izpit, je prišel klic domovine. Sam Bog ve, kako bi se končalo, če ne bi tistega leta podarila državi. Morda bi sklatila še kakšno zvezdo, morda bi končala na dnu.

Za sebe lahko povem, da bolj kot kar koli drugega obvladam štetje zvezd. Verjemite mi – nisem se uštel. Le pogledjte, vzemite si čas, na nebu imamo novo zvezdico, ki se ne bohota in ne razsipa s svetlobo, jo bo pa opazil vsakdo, ki gleda v nebo s srcem.

Zadnja leta si je Igor srčno želel, da bi skupaj splezala Agnèr. Zelo mi je žal, da mu te želje nisem mogel izpolniti. Igorja ni več med nami, kamorkoli je že šel, mu lahko obljubim, da bom prišel za njim – slej ko prej; verjamem, da bo v tem času in prostoru načel novi Agnèr.

*Rado Fabjan in Igor Mezgec na Votlem vrhu leta 1984
Arhiv Igorja Škamperleta*

Rado Fabjan

Foto: Igor Mezgec

NOVICE IZ VERTIKALE

Večino aprila je bil alpinizem zaradi omejitvenih ukrepov še vedno zamrznjen. Kmalu po odprtju občin in omilitvi priporočil in ukrepov je dejavnost v gorah postopoma oživele. Na začetku maja je bilo še vedno mogoče turno smučati in tudi plezati v snežnih smereh. To je zaradi kamnitega obstreljevanja iz sten zahtevalo pravilno izbiro dneva in zgođen odhod od doma. Večinoma je sneg v tistem obdobju že tonil v pozabo, topla skala pa je prišla v ospredje. Na začetku maja so bila v igri bolj plezališča, postopoma pa tudi gore. V gorah se je v glavnem plezalo v krajših smereh v južnih stenah. Eden prvih in pogosto izbranih ciljev je bil Kogel. **Virensova** smer je bila večkrat preplezana tako navzgor kot navzdol. Tomaž Jakofčič (AAO) in Aljoša Hribar (ČAO) sta takoj na začetku maja preplezala **Kamniško smer** (VII/VI, 240 m), mojstrovino v začetku maja preminule legende našega

*V novi smeri nad dolino Kolpe
Foto: Blaž Germek*

alpinizma Toneta Škarje in ravno tako pokojnega Pavleta Šimenca. Strmo smer sta preplezala poleti leta 1962 s skromno opremo, a toliko bogatejšo voljo. Slavko Rožič in Janez Ambrož (AO Tržič) sta opravila z **Zupanovo** (VI, 220 m). Rok Potočnik (ŠD Freeapproved) je s soplezalcema preplezal smer **Češnovar-Srakar** (V-VI/IV-V, 230 m). V Vežici sta Blaž Germek in Janez Elija Kos (oba Črnuški AO) preplezala **Črnotasko** (V/IV-V, 220 m). Gre za petico Frančkove lestvice z odlično skalno. Tomaž Jakofčič (Akademski AO) in Jakob Pogačar (DRPK) sta preplezala navrtano smer **Tik pred dvanajsto** (6b, 200 m). 10. maja je Denis Aršek (AK Črna) s soplezalko preplezal **Akademsko** (VII-, 200 m). Pred tem se je ogreval v Peci, kjer je 7. maja preplezal opremljeno smer **Jugoslovanski prvak Brane** (6b, 140 m). V Križevniku sta Matej Balazič (AO TAM) in Marjan Kozole (AK Vertikala) preplezala **Sansaro** (V, 250 m), v Brani pa Blaž Germek in Aljaž Mihelčič (Črnuški AO) desno varianto **Zajede** (V+/IV-V, 160 m). Nekaj navez in posameznikov je prečilo Zeleniške špice. V Staničevem vrhu so bile preplezane smeri **Mrzlo postaja** (V, 150 m), **Tečajniški raz** (IV/II-III, 110 m) in **Šepetanje** (VI-, 160 m). V Mrzli gori je bil večkrat obiskan **Avrikelj** (IV+, 150 m), v Velikem vrhu na Dleskovški planoti pa sta Štefan Hlebič in Drago Sakač (oba AO TAM) preplezala **Steber** (V-/III-IV, 130 m) in **Smer nad breznom** (IV, 120 m). Na začetku maja je nastala prva letošnja prvenstvena skalna smer. V steni levo od Loške stene sta jo 6. maja preplezala Blaž Germek in Danilo Patarčič (oba Črnuški AO). Dostop do stene ju je najprej vodil na njen vrh, nato pa sta s plezanjem in hojo po strmih meliščih, travah, grmovju in nekaj spusti po vrvi prišla pod njo. Del stene, v katerem sta si zamislila vzpon, se je od blizu pokazal za zelo strmega in ju prisilil poiskati vstop bolj levo od prvotnega načrta. Tudi tam je stena pokazala zobe v obliki gladkih plošč, čez katere je Blaž prišel s tehničnim plezanjem. Po petih urah plezanja sta dosegla rob stene. Novo smer sta poimenovala **Zadnja šansa** (VI+, A2/V, 100 m).

Uzponi v zimskih razmerah in smučanje

Tik pred epidemijo je bil opravljen prvenstven vzpon nad Loško Koritnico. V severozahodni steni Špice v Planji sta 17. marca plezala Anton Groblar in Gregor Kristan (oba AO Cerkno). V dolino sta šla brez vnaprejšnjih načrtov. S seboj sta imela plezalno opremo, in ko sta zagledala lepo linijo, pohod popestrila z lepim plezanjem. Prvenstveno smer sta poimenovala **Cerkljanska smer** (III+/M5, 65-75°, 300 m). To je edina znana smer v vpadnici tega skritega in manj znanega vrha. S plezalskega vidika je Špica v Planji v senci severno ležeče Kotove špice. Strmo in iz doline bolje vidno severozahodno ostenje Kotove špice je že dodobra obdelano. V vpadnici vrha je močna "Postojnska četvorka" v začetku osemdesetih preplezala markantni Levo in Desno Postojnsko. Soavtor Leve Postojnske je pretekli mesec umrl alpinist Igor Mezgec, avtor številnih prvenstvenih vzponov in zahtevnih ponovitev pri nas in na tujem. Večinoma primorski plezalci so steno zatem večkrat obiskali in dodali nekaj smeri do šeste stopnje težavnosti ter ponovili obstoječe smeri. Močan pečat je v steni pustil Tadej Golob, ki jo je z različnimi soplezalcami večkrat obiskal in v njej zarisal tri prvenstvene smeri. Te za zdaj še nimajo znanih ponovitev. Tudi letošnja Cerkljanska smer v ostenju Špice v Planji nima ponovitve, nanjo bo morala počakati vsaj do naslednje zime, prostora ob njej za poletno ali zimsko plezanje pa je še. Cerkljanska smer je bila zadnja znana snežna smer, preplezana v kolekdarski zimi. Sledili so ostri ukrepi zaradi epidemije in zimskih vzponov skoraj mesec in pol ni bilo. Konec aprila in v začetku maja, ko je prišlo do sprostitve ukrepov, je bila zima le še oddaljen spomin. Sneg je bil idealen za plezanje le ob redkih mrzlih jutrih. Enega prvih znanih vzponov v tem obdobju sta opravila Rok Potočnik (ŠD Freeapproved) in Lenart Primožič v severni steni Krna. Letos je bila stena dobro pobeljena in je poleg starejših smeri nudila možnosti tudi za kakšno novo varianto ali samostojno smer. Rok in Lenart sta plezala med smerema **Zvitorepec**

in **Poberaj-Podgornik**. Naklonina 150-metrške smeri je po njenem segala do 65°. Znanega vzpona v območju njunega ni, zato sta mogoče prva, ki sta plezala tam. Večkrat je bila preplezana smer **Y** v Vrtači. Enega izmed vzponov je 3. maja opravil Luka Oblak (AO Rašica) s soplezalcem. Razmere so bile zaradi mokrega snega zahtevne, ponekod je bilo treba plezati tudi po skalah.

V Steni je bila večkrat preplezana **Slovenska smer**. Do Belih plati sneg ni bil zvezen, višje pa ga je bilo dovolj za udobno plezanje. Večinoma so plezalci na vrh odnesli tudi smuči in si z njimi popestrili sestop za Cmirom. Miha Habjan (AO Rašica) je poročal o prečenju grebena **Škrnatarica-Dovški križ**. Na grebenu je s soplezalci našel kar nekaj kopne skale. Opravili so tri spuste po vrvi, nekajkrat pa so se tudi varovali. Prečenje je trajalo tri ure.

Alpinistično-smučarskih podvigov ni bilo veliko, čeprav so bile nekatere manj strme smeri še vedno dobro zalite. Odbijajoči dejavnik pri odločitvi je bila gotovo dolga pot do snega. Najbolj priročna so bila pobočja Mangarta, kjer je sneg segal do najvišjega predora. Z Mangarta se je smučalo po **Zimski smeri z Italijansko varianto** (Z, 380 m), obiskana pa je bila tudi "slepa" **Slovenska grapa** (IV+, 200 m).

Primož Vrhovnik in Klemen Šafar sta iskala strmine tako v Kamniških kot Julijskih Alpah. 7. maja sta se odpravila proti Severnemu grebenu Skute. Dan je bil mrzel, zato sta se načrtovani smeri odpovedala in se povzpela čez severno steno na Korško Rinko. Z nje sta nadaljevala na Kranjsko Rinko, od koder sta smučala po **SV-pobočju**. Pred Turskim žlebom sta morala trideset metrov peš, nato pa sta ga presmučala v odličnih razmerah. Točno teden dni pozneje sta obiskala Martuljsko skupino. Po smeri **Snowwhite** (I, 55–50°, 200 m) sta se povzpela na Veliko Martuljsko Ponco. Po njej sta se kljub neugodnim razmeram spustila s smučmi. V grapi je bilo zaradi mehkega snega in slabo zalitih odsekov potrebne nekaj iznajdljivosti, estetskega smučanja razmere niso omogočale. Pravo smučanje sta omogočala spodnja

Greben Krna na začetku maja Foto: Rok Potočnik

četrtina grape in izstop. Razmere so bile na njuni drugi turi popolnoma nasprotno tistim na prvi. Damjan Cvek (Soški AO) in Mitja Filipič (AO Nova Gorica) sta 7. maja obiskala Veliko Špičje. Na greben sta se povzpela po **Skriti diagonalni** (V+, S6, 300 m). Zaradi trdega snega je Damjan smuči pustil čakati sredi smeri, Mitja pa je optimistično nadaljeval z njimi do vrha. Nепrekinjeno smučanje z vrha smeri je onemogočil ledni odstavek v detajlu, kjer so smuči zamenjale dereze. Spodnja, osončena

polovica smeri je omogočala dobro smuko.

Nekaj dni pozneje je Damjan z Danico Kovačič presmučal še **vzhodno pobočje Prestreljenika**. Snega je bilo dovolj, smučanje pa menda podobno vodnim športom na morju. Veliko Špičje je 21. maja obiskal še Primož Vrhovnik. Na vršni greben se je povzpela po **Tumovi** (V+, S6, 300 m). Ozki zgornji del smeri je še omogočal smučanje. Kopen je bil prehod na grebenček v spodnjem delu smeri.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

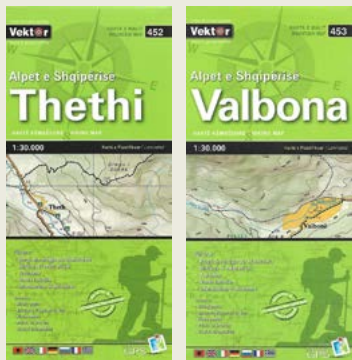
V severni steni Krna Foto: Rok Potočnik

LITERATURA

Albanska zemljevida Prokletij

Valbona. Alpet e Shqipërisë. 1: 30.000. Vektor, Tiranë. 6,90 EUR.

Thethi. Alpet e Shqipërisë. 1: 30.000. Vektor, Tiranë. 6,90 EUR.

Prokletije (alb. Bjeshkët e Nemuna), gorovje na meji med Črno goro in Albanijo, je že znani francoski topopisec Ami Boué v drugi polovici 19. stoletja poimenoval Južne Alpe, ves navdušen nad divjjo, prvobitno lepoto teh gora. Verjetno v Evropi ne bi našli gorovja, ki bi bilo po svoji zgradbi bolj podobno Alpam; nekaj prav skrivnostno lepega veje že iz samega imena, poleg tega je bil albanski del Prokletij dolga desetletja režima Enverja Hodže popolnoma zaprt in nedostopen. S političnimi spremembami v Albaniji postajajo Prokletije vse bolj cilj planincev in drugih turistov z raznih koncev sveta, tako da so naravovarstveniki že nekoliko v skrbeh, saj se ekološka zavest le počasi uveljavlja med domačim prebivalstvom. Tudi slovenski planinci in alpinisti vse pogosteje zahajajo v Prokletije. Medtem ko smo črnogorski del lahko obiskovali že v času Jugoslavije, je albanski postal pravo odkritje nečesa novega in malo znanega. Zato smo z veseljem sprejeli prve albanske specialke Prokletij. Pred seboj imam dva zemljevida: eden prikazuje območje okoli doline Valbone, ki se z jugovzhoda in vzhoda zajeda v gorstvo, drugi pa dolino Thethi, ki prihaja z juga. Na prvi pogled naredita kar simpatičen vtis, natančnejši pregled pa odkrije veliko slabosti in nedoslednosti, hkrati pa se mi zdi, da obe karti izkazujeta

neke politične tendence, ki na planinskih zemljevidih seveda ne bi smele imeti prostora (zadnja pripomba je izključno moja in nekateri morda tega ne bodo niti opazili).

Ugotovitve, ki jih bom tu navedel, veljajo bolj ali manj za oba zemljevida, nekatere posebnosti bom seveda poudaril ločeno. Obe karti sta v merilu 1: 30.000, kar za dober planinski zemljevid povsem zadostuje. V bistvu sta karti dvobarvni: nižja območja so prikazana v več tonih zelene barve, z višino prehaja zelena barva v rjavo, čim višje, tem bolj temno rjavo. Potoki in jezera so seveda modre barve. Plastnice so narisane zelo samovoljno in naključno, brez poenotenega sistema, ponekod na 100 m, drugje spet na 50, 40 ali celo 20 metrov višine, kar uporabnika lahko zbega. Brez potrebe je vrisanih zelo veliko občinskih meja (debele modro črtkane) in tudi meja narodnega parka (zeleno črtkana). Nekateri tanke modro črtkane linije, ki očitno predstavljajo potoke in hudournike, potekajo kar preveč naravnost z gora v dolino, da bi dajale videz topografske verodostojnosti. Planinske poti, ki so na evropskih zemljevidih praviloma rdeče, so tu črtkane črne (težje poti debelejšje, lahke tanjše). Razdalje so označene v kilometrih (zelo na gosto), kar nam v gorah seveda ne pomeni prav veliko. Doslednosti pri pisanju toponimov ne morem ocenjevati, ker ne znam albansko, se mi pa vseeno zdi, da so isti nekje napisani tako, drugje pa malo drugače. Zemljevid Valbona prikazuje gore okoli kraja Valbonë v istoimenski dolini. Na severnem robu doline se dviga skupina Kolata (Gropa e Kollatës), z najvišjim vrhom Maja Kollatës, 2553 m, južno pa 13 km dolga veriga slikovitih gora skupine Maja e Zabores, z najvišjim vrhom Maja Gruk e Hapt, 2625 m. Severno od skupine Kolata je vrisana še državna meja s Črno goro, tam pa kot bi se Prokletije končale, nobenih toponimov, celo Zla Kolata, 2534 m, najvišji vrh te države, je neoznačena in zamolčana. Na črnogorskem delu Prokletij piše samo Mali i Zi, kar albansko pomeni Črna gora. Prav tako se ta zemljevid izogiba območju Kosova, kjer bi se brez težav lahko prikazala mogočna Djeravica, 2656 m.

Podoben način prikaza, kjer je črnogorski del Prokletij samo Mali i Zi, vidimo tudi na zemljevidu Thethi, ki prikazuje gore okrog kraja Theth. Tu so šli tako daleč, da je najvišji vrh Prokletij Maja Jezerce (Maja e Jezercës), 2694 m, komaj prišel na karto, tik pod legendo in sekundarni orientacijski zemljevid širšega območja. Ves veličasten vzpon na ta vrh iz črnogorske doline Ropojane se tako skriva za to karto, ki bi lahko stal tudi v enem od drugih kotov glavne karte. Vtis, ki sem ga imel ob proučevanju teh dveh zemljevidov, ni bil dober. Tehnične nerodnosti se bodo sčasoma lahko odpravile, vendar morda ostaja politično sporočilo. Albanija nikoli ni odkrito pristala na mejo, ki so bile vzpostavljene po 1. balkanski vojni leta 1912, sanje o Veliki Albaniji pa so še marsikje žive.

Andrej Mašera

Bergsteiger – 90 let!

Z letošnjo majsko številko je nemška planinska revija *Bergsteiger* na 154 straneh proslavila 90. obletnico izhajanja. Revija, ki ima v podnaslovu moto Ker ljubimo gore, je nedvomno ena najuglednejših in najvplivnejših tovrstnih publikacij na svetu. Izdaja jo znana založba Bruckmann Verlag iz Münchna, ki poleg založbe Rother Bergverlag natisne največ knjig z gorniško tematiko v Nemčiji. Kdor jo redno bere, takoj začuti, da jo ustvarja strokovno usposobljena uredniška ekipa pod vodstvom neutrudnega Michaela Ruhlanda, ki skrbi, da je vsebina raznovrstna in zanimiva za različne ljubitelje gorskega sveta. Že v uvodniku izrazi glavni urednik obžalovanje, da jim je visoka obletnica

padla v čas epidemije COVID-19, vendar se o tem v reviji niso obširneje razpisali, kar jim štejem v dobro. Za jubilejno številko so dobili številne prispevke znanih nemških gornikov in alpinistov, med njimi tudi zanimivo razmišljanje Reinholda Messnerja o pomenu današnjega alpinizma in njegovem nadaljnjem razvoju.

V lepo predstavljenem razvoju revije od prve številke leta 1930 pa do danes je poudarjenih kar nekaj mejnikov. Zelo pozitivno ocenjujem kritičen odnos do vsebine *Bergsteigerja* od leta 1933 naprej, ko so jo prevzeli nacisti in jo uporabili za svoje trobilno. Pri tem se je posebno "odlikoval" znani alpinist Eduard Pichl, ki ga označijo kot ekstremnega nacističnega antisemita. V Nemčiji je taka kritika povsem običajna, v Avstriji pa je žal situacija drugačna, saj se po njem imenuje kočja ob jezeru Wolayersee pod najvišjim vrhom Karnijskih Alp Hohe Warte. Revija je med vojno izhajala kot dvomesečnik, leta 1944 pa je onemela. *Bergsteiger* je spet začel redno izhajati leta 1949 in se zavezal, da bo povsem apolitičen in se bo ukvarjal izključno z gorsko problematiko. Tako se je pisno zaobljubil novi glavni urednik Josef Julius Schätz in taka je ostala revija do danes.

Sama številka je sicer vsebinsko zelo bogata, z vsemi običajnimi rubrikami, ki so zaradi jubileja le nekoliko razširjene. Kolegom iz *Bergsteigerja* želimo še veliko lepih uspehov pri izdajanju njihove revije!

Andrej Mašera

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Strokovna služba PZS in planinska trgovina sta 26. maja začeli ponovno delovati po ustaljenih uradnih urah. Uradne ure so v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, v sredo od 9. do 17. ure, v petek pa od 9. do 13. ure; upoštevajte odmor za malico, ki je med pol enajsto in enajsto uro. Ob torkih ni uradnih ur. Upoštevajte ukrepe in priporočila pri obisku poslovnih prostorov PZS, ki so objavljena tudi na spletni strani PZS.

PZS je objavila priporočila za hojo po planinskih poteh, zavarovanih plezalnih poteh, turno kolesarjenje, turno smučanje, alpinizem, športno plezanje v plezališčih in športnih dvoranah, ostale dejavnosti v gorskem svetu ter ob obisku planinskih koč po preklicu epidemije koronavirusa.

Odbor planinstvo za invalide / osebe s posebnimi potrebami (Pin/OPP) organizira tridnevno usposabljanje za vse, ki jih delo z invalidi/OPP zanima in veseli. Usposabljanje bo potekalo na Planinskem domu na Boču v dveh terminih, in sicer od 19. do 21. junija ter od 25. do 27. septembra.

Mladinska komisija (MK) je objavila javni razpis za izbor izvajalcev za sredstva v letošnjem letu iz programa Osnovni in dodatni programi

planinske dejavnosti mladih, odobrena s strani Fundacije za financiranje športnih organizacij v RS in Urada za mladino Republike Slovenije za planinska taborjenja v skupni višini sedem tisoč evrov.

MK je objavila podatke, kako pridobiti nacionalno poklicno kvalifikacijo Mladinski delavec / Mladinska delavka, in povabilo na delovno akcijo v Planinskem učnem središču Bavšica.

Vodniška komisija. PZS je s pomočjo Nacionalnega inštituta za javno zdravje pripravila priporočila za izvajanje skupinskih izletov. Najpomembnejši ukrep za nadzor okužbe je, da bolni ostanejo doma.

Gospodarska komisija (GK) je objavila razpis PD Podbrdo za oskrbniški par za Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti med 1. junijem in 20. septembrom.

PD Mozirje je objavilo razpis za najemnika Mozirske kočje na Golteh.

Komisija za planinske poti. V letošnjem izboru za glasovanje Naj planinska pot je sedem visokogorskih planinskih poti Julijskih Alp, Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. Planinske poti, za katere lahko glasujete, so v nekaterih delih ali v celoti označene kot zahtevne oziroma zelo zahtevne planinske poti. A da bi bile spet varne, zahtevajo obnovo. Zavarovalnica Triglav bo v okviru akcije Očistimo gore markacistom, ki skrbijo za zmagovalno pot, namenila sredstva za obnovo. Glasovanje poteka od 12. maja

Odgovorno in varno čez planinske pašnike

V tem času na visokogorske pašnike ženejo črede govedi, ki bodo v poletnih mesecih na paši, zanje pa skrbijo pastirji, ki domujejo na planinah. Po tem, ko so leta 2014 krave na enem od gorskih pašnikov do smrti potepale nemško planinko, so v Avstriji lani uvedli pravila vedenja na gorskih pašnikih, Združenje planinskih organizacij alpskega loka (CAA) pa je pripravilo zloženko, ki jo je prevedla tudi PZS.

Radi bi vas opozorili na odgovorno in varno prečkanje planinskih pašnikov. Z upoštevanjem naslednjih nasvetov

se boste pri hoji čez planine in pašnike izognili morebitnim neprijetnim dogodkom pri srečanju z živalmi na paši.

1. Izogibajte se stiku s pašnimi živalmi in živali ne hranite, ohranjajte varno razdaljo.
2. Vedite se mirno in ne plašite pašnih živali.
3. Krave dojilje ščitijo svoje teličke. Poskrbite, da se vaši psi ne bodo približevali kravam dojiljam.
4. Pse imejte ves čas pod nadzorom in na kratkem povodcu. Če vas napade pašna žival, psa takoj spustite s povodca.

5. Na planinah in pašnikih ne zapuščajte planinskih poti.

6. Če vam pašna žival zastavi pot, jo obidite na največji možni razdalji.
7. Če se vam pašne živali približajo: ostanite mirni, ne obračajte jim hrbta, živalim se izognite.
8. Ob prvih znakih nemira pri živalih hitro zapustite pašno površino.
9. Ograje je treba upoštevati. Kjer so vratca, jih uporabite, za sabo jih dobro zaprite in hitro prečkajte pašnik.
10. Spoštujte naravo, živali in ljudi, ki delajo na planinah.

Zdenka Mihelič

do 25. junija, glasujete lahko enkrat dnevno.

PD Vrelec Rogaška je obvestilo, da je do nadaljnjega zaprt odsek planinske poti od Cerovca pod Bočem preko Sp. Irja do Grilove kapele. PD Slovenj Gradec je sporočilo, da je planinska pot, ki vodi s Spodnjega Slemena na Olševo, sicer prehodna, a markacisti opozarjajo, da sta na tem območju potekala spravilo lesa in gradnja nove ceste, zato je pot precej poškodovana in je potrebna večja previdnost.

Zaradi spravila lesa bo občasno zaprta planinska pot Črna–Najevska lipa, zaradi izgradnje gozdne vlake pa je bila zaprta planinska pot od kmetije Knez do vrha Strelovca v Robanovem kotu. PD Slovenj Gradec je sporočilo, da je planinska pot, ki vodi s Spodnjega Slemena na Olševo, sicer prehodna, vendar opozarjajo, da je na tem območju poteka velik poseg v prostor.

Komisija za varstvo gorske narave in Odsek za varstvo gorske narave PD Nova Gorica vabita na poletni naravovarstveni tabor za osnovnošolce, ki jih zanimajo narava in uživanje v njej ter njeno proučevanje ali varovanje. Tabor, namenjen osnovnošolcem od četrtega do devetega razreda, bo ob reki Nadiži med 26. julijem in 1. avgustom. Prijave sprejema PD Nova Gorica do zapolnitve mest oz. do 30. junija.

Komisija za alpinizem (KA) je na spletni strani obveščala alpinistične kolektive o registraciji in o ponovnem začetku dela/treningov v alpinističnih šolah, če so vanje vključeni registrirani športniki. Ob tem je zapisala podrobna priporočila za trening na notranjih stenah in na prostem, za organizirane vadbe in za skrb za plezalno opremo. KA je razpisala izpite za alpiniste v letošnjem letu.

Komisija za športno plezanje (KŠP). S 23. majem so se sprostile omejitve na področju športnih programov, tako da se lahko ponovno izvajajo športne dejavnosti v športnih objektih in na površinah za šport v naravi (tudi v športnih objektih, ki so sestavni del vzgojno-izobraževalnih zavodov). Vadba je dovoljena registriranim športnikom, prav tako pa so dovoljeni prostočasna športna

vzgoja otrok in mladine, občudij-ska športna dejavnost, šport invalidov, športna rekreacija in šport starejših. Med vse navedeno spadajo tudi planinske dejavnosti vseh oblik, treningi in vadba športnega plezanja, tečaji, usposabljanja ipd. Za individualno rekreacijo so se odprla tudi vrata plezalnih centrov.

Letošnji zbor KŠP, ki je bil napovedan za 18. marec, je bil zaradi epidemije koronavirusa odpovedan. Zbor je zato potekal 3. junija po videokonferenci in obravnaval gradivo marčnega zbora.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je objavila razpis za usposabljanje Turnokolesarski vodnik I v letu 2020. Prvi del tečaja je bil izveden 6. in 7. junija v Kočevju in okolici, drugi del pa bo od 25. junija do 28. junija 2020 na Valvasorjevem domu pod Stolom.

KTK je obeležila teden gozdov in opozorila na pravilno turno kolesarjenje, ki zajema deset pravil turnega kolesarstva:

1. Kolesarimo zdravi.
2. Izlet skrbno načrtujemo.
3. Kolesarimo samo po ustreznih dovoljenih poteh.
4. Kolo pred izletom vedno preverimo, da je brezhibno.
5. S sabo imamo vse, kar potrebujemo na izletu.
6. Kolesarimo z zaščitno opremo (čelada, rokavice, pri spustih ščitniki).
7. Pešci imajo vedno prednost.
8. Hitrost vožnje prilagodimo svojemu znanju, terenu in okoliščinam.
9. Za seboj ne puščamo nikakršnih sledi.
10. Pomislimo na živali, vozimo tiho in obzirno.

Planinska založba PZS je izdala novo zbirko pravljicnih zgodb Čez drn in strn avtorice Anke Rudolf. Zbirka osemnajstih pravljic, pripovedk in zgodb vsebinsko predstavlja širše območje Idrijskega, njegovih prebivalcev in njihovega načina življenja od najzgodnejših, tudi zgodovinsko izpričanih časov do današnjih dni.

Na sestanku mednarodnega upravnega odbora Gorniška vas je bila v Salzburgu 25. novembra lansko leto

potrjena kandidatura Baške grape za vstop v mrežo Gorniških vasi, v kateri je vključenih trenutno šestindvajset vasi iz alpskih dežel. Iz Slovenije sta v to družino že sprejeta Jezersko in Luče. S potrjeno kandidaturo je Baška grapa stopila v dveletno pripravljalno fazo, v kateri morata PZS in lokalna skupnost izvesti določene dejavnosti, ki bodo omogočile celovito vključitev v projekt tako turističnih subjektov kot lokalnega prebivalstva.

Zdenka Mihelič

OBLETNICA

Janko Žigon (1932–2019)

V aprilu je minilo leto, odkar smo se poslovili od našega dolgoletnega člana in častnega člana društva Janka Žigona. Rodil se je leta 1932 v Vrtojbi in tam živel vse do smrti 6. aprila 2019. Obiskoval je italijansko osnovno šolo in nato klasično gimnazijo v Gorici. Bil je zelo nadarjen za tuje jezike. Doma je govoril slovensko, v šoli italijansko, učil se je latinško, grško, angleško, nemško, kasneje na praksi švedsko in norveško. Leta 1959 je diplomiral na Fakulteti za agronomijo in gozdarstvo v Ljubljani. Po vrnitvi iz vojske je kot gozdarski inženir opravljal različna vodstvena dela vse do upokojitve. Kot velik ljubitelj narave si je aktivno prizadeval za vzgojo zdravih naravnih gozdov. Aktiven je bil v Gozdarskem društvu Posočja, štiri leta tudi kot njegov predsednik. Leta 2003 mu je Gozdarsko društvo podelilo naziv častnega člana.¹

Gorništvo in alpinizem sta bili dve ljubiteljski dejavnosti, ki sta Janka povezovali z naravo in našim društvom. V njem je deloval od začetka in mu ostal zvest vse do smrti. Od leta 1950 je bil aktiven član prvega alpinističnega odseka društva. Ob 30. obletnici ustanovitve drugega alpinističnega odseka je sočlanom

¹ Ljubo Čibej, Spomin na Janka Žigona 1932–2019, 2019.

30 let alpinističnega odseka - Janko Žigon predaja zvezek vzponov takratnemu načelniku AO Roku Stublju.

podaril zvezek, v katerega so podrobno vpisovali svoje vzpone. Poleg dela v alpinističnem odseku je leta 1958 prvič postal član upravnega odbora društva, kasneje tudi načelnik odseka za varstvo narave in član nadzornega odbora društva. Od 27. maja 1965 do 18. marca 1966 je bil predsednik društva. Leta 1976 je bil eden od predavateljev v prvi alpinistični šoli (oziroma tečaju), ki so jo pod okriljem AO PD Ljubljana - Matica izvedli z vodjo dr. Jožetom Andlovicem. Veliko prostovoljnih ur je opravil in veliko prostega časa žrtvoval tudi na gospodarskem področju. Pogosto je tovoril gradbeni material in drugo robno h Gomiščkovemu zavetišču na Krnu, sodeloval je tudi pri številnih drugih akcijah društva. Za neprecenljivi prispevek in za šestdesetletno zvestobo ter pripadnost Planinskemu društvu Nova Gorica je 27. marca 2009 ob 60. letnici ustanovitve društva prejel naziv častnega člana društva. V intervjuju v jubilejnem zborniku *V gorah je modrost* je povedal, da je bil njegov prvi planinski izlet poleti 1948, ko se je udeležil slovesne otvoritve planinske kočice na planini Razor. Kar peš se je odpravil tja iz domačega kraja, za kar je opravil sedemnajst ur hoje. Pripovedoval pa je tudi o tem, kako je tovoril vrata na Krn, bivakiral na

Batognici, se povzpel na Matterhorn in še mnogo drugih zgodb. Hvaležni smo mu za vse, kar nam je dal kot prostovoljec, velik ljubitelj narave in gorništva. V imenu Planinskega društva Nova Gorica se mu za njegov neprecenljivi prispevek iz srca in iskreno zahvaljujemo. Tisti, ki smo ga imeli čast poznati, bomo pogrešali njegovo vedrino in optimizem, ki sta v teh časih še kako dobrodošla.

Planinsko društvo Nova Gorica

U SPOMIN

Alojzij Uran (1944–2020)

V jutru velikonočne sobote, 11. aprila 2020, je svojo posvetno in duhovno

pot sklenil nekdanji ljubljanski nadškof msgr. Alojzij Uran.

Rodil se je v Spodnjih Gameljnah pod Rašico, na katero se je povzpel s prvimi otroškimi koraki in kamor se je v dijaških in študentskih letih rad vračal. Izhajal je iz skromne družine, ki je doživela strahote druge svetovne vojne, saj so očeta gestapovci odvedli v nemško taborišče, ker so v njihovi hiši negovali bolnega partizana. Oče, že močno obolel, se je po koncu vojne po čudežnem preživetju vrnil, vendar je žal prišel na dom samo še umret. Vrhove Julijskih, Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank je Alojzij občudoval od daleč v ranem otroštvu, kot dijak bežigradske gimnazije pa jih je spoznaval od blizu. Vse bolj se je zblíževal z gorami in jih neposredno doživljal, in to z največjim spoštovanjem in pobožnostjo. Bil je ponosen, da se je več kot dvajsetkrat povzpel na vrh Triglava, tudi v vlogi vodnika in odličnega pripovedovalca in opisovalca gorskega sveta. Pridobljene nauke o planinstvu in gorah je približeval mladim, še posebej v obdobju svojega kaplanovanja, saj je bil v program verouka vključen tudi planinski izlet. Njegovi večdnevni dokaj zahtevni planinski izleti z mladimi na Triglav in nato sestopi v Trento ali Bohinj so bili izjemna planinska doživetja, ki jih je obogatil še s planinsko pesmijo, gorskimi zgodbami, napotki za varno hojo ...

Alojzij Uran je bil izjemno priljubljen učitelj planinstva. Skrbno je spremljal dosežke naših alpinistov in molil zanje. Vsaka nesreča ali smrt alpinista, gorskega reševalca, planinca ga je prizadela. Naj spomnimo, da je na Kredarici slavnostno maševal v čast 110. obletnici Aljaževega stolpa, kjer je tudi izrazil priznanje Planinski zvezi Slovenije za usposabljanja, ki jih izvaja, in za prizadevanja PZS za varovanje gorskega sveta. Alojzij Uran je bil izjemno priljubljen med ljudmi ne glede na njihovo versko prepričanje. Nadškofa Alojzija Urana se bomo z največjim spoštovanjem spominjali tudi kot velikega slovenskega planinca.

Franci Ekar

Priporočila ob preklicu epidemije

S sprostivijo protikorona ukrepov so se sprostile tudi omejitve v planinski dejavnosti. Z 18. majem so planinske kočice lahko odprle vrata za strežbo v notranjih prostorih. Za individualno rekreacijo se odpirajo tudi nekateri plezalni centri. Niso pa še vzpostavljeni pohodi planinskih društev, zato se odpravite na pohode in izlete v manjši družbi družine ali prijateljev ter upoštevajte navodila Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) in priporočila Planinske zveze Slovenije (PZS).

Zavedati se moramo, da je preventiva pomembna, zato največ lahko naredimo sami. Povečana fizična razdalja med ljudmi zmanjšuje možnost okužbe, še preden se pojavijo znaki in simptomi bolezni. Izvajamo ukrepe za preprečevanje okužb, tako bodo možnosti za širjenje okužbe bistveno manjše.

Osnovna priporočila za vse dejavnosti v planinstvu

PZS je ob preklicu epidemije koronavirusa izdala priporočila za hojo po planinskih poteh in zavarovanih plezalnih poteh, turno kolesarjenje, turno smučanje, alpinizem, športno plezanje v plezališčih in športnih dvoranah, za ostale dejavnosti v gorskem svetu ter za obiske v planinskih kočah.

PZS je priporočila strnila v devet sklopov, in sicer za osebno zdravje in varnostno razdaljo, za opremo, zaščitne maske, tveganje, prevoz, velikosti skupine ter prvo pomoč in nujne primere.

1. Osebno zdravje

Dejavnosti se udeležite le popolnoma zdravi. Bodite odgovorni in ostanite doma v primeru kašljanja, kihanja, izcedka iz nosu, splošnega slabega počutja itd. in s tem preprečite potencialno širjenje okužbe. Udeležence pred turami posebej opozorite, naj se udeležbi odpovejo, če imajo znake bolezni ali so bili v stiku z osebo, za katero obstaja verjetnost okuženosti.

2. Varnostna razdalja vsaj 1,5 metra

Upoštevajte varnostno razdaljo od 1,5 metra do dveh metrov. V izjemnih primerih (npr. ob nudenju prve pomoči), ko tega ni mogoče zagotoviti, uporabite zaščitno masko za nos in usta.

3. V nahrbtniku razkužilo in maska za nos in usta

Poleg osnovne planinske opreme in tehnične opreme, ki je nujna za varnejše izvajanje izbrane planinske dejavnosti, imejte v nahrbtniku manjšo stekleničko ali tubo razkužila za roke, rokavice lateks ter zaščitno masko za nos in usta (lahko tudi ruto ali *buff*).

4. Uporaba opreme

Uporabljajte lastno opremo. Skupno opremo razkužite pred uporabo in po uporabi. Ta ukrep bo sicer zmanjšal

tveganje za okužbo, vendar ni 100-odstotno zanesljiv, zato uporabljajte izključno svojo opremo in si je ne izposojajte. Na zavarovanih planinskih in plezalnih poteh z jeklenicami, klini, skobami ipd. je obvezna uporaba rokavic s pokritimi prsti. Vmesna razdalja mora biti povečana, ne prehitevajte drug drugega. Ob tem naj opozorimo, da se ne dotikate obraza, na vrhu take poti pa si razkužite roke.

5. Običajne navade

Izogibajte se rokovanju, objemanju, pitju iz skupne čutare ... S seboj imejte zadostno količino lastne hrane in pijače, da se izognete morebitnemu deljenju hrane in pijače.

6. Tveganje

Na vsako dejavnost (izlet, pohod, turo) se predhodno dobro pripravite in jo načrtujte. Dejavnosti se lotite le, če imate primerno znanje, izkušnje, ste psiho-fizično pripravljeni in imate vso potrebno opremo, ki jo znate tudi uporabljati. Izberite cilje, ki ste jim kos in niso na meji vaših fizičnih in psihičnih zmognosti. Upoštevajte postopnost: od lažjih k zahtevnejšim turam ter od krajših k daljšim turam.

7. Velikost skupine

Velikost skupine določa narava planinske dejavnosti. V večjih skupinah je težje obdržati priporočeno varnostno razdaljo. Na splošno se priporoča, naj skupina ne bo večja od pet ljudi. Če je večja, naj se razdeli v več manjših skupin. Izogibajte se izletom in krajem z veliko ljudmi.

8. Prevoz

PZS priporoča in svetuje uporabo lastnega prevoza. V primeru dejavnosti v bližini doma pa se do izhodišča lahko odpravite s kolesom. Pri uporabi javnega prevoza ali avtobusnega prevoza upoštevajte navodila NIJZ.

9. Prva pomoč in nujni primeri

Delujte v skladu s splošno veljavnimi smernicami in dodatno uporabite zaščitno masko za nos in usta ter si nadenite rokavice iz lateksa.

Dodatna priporočila za posamezne planinske dejavnosti najdete na spletni strani PZS, <https://www.pzs.si/novice.php?pid=14321>.

Če obiščete kočico, upoštevajte spremenjeni režim delovanja ter omejitve in varnostne ukrepe pri prenočevanju. Nočitve skupin obvezno prej rezervirajte. Oskrbniki so ob teh ukrepih še dodatno obremenjeni, zato vas prosijo za razumevanje, potrpežljivost in sodelovanje. Več: <https://www.pzs.si/novice.php?pid=14356>.

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

Aktivne in zabavne počitnice | Za začetnike in izkušene mlade plezalce
10 terminov preko celega poletja | www.plezalnicenter.si

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Gorski teki

INTERJU

Zala Žagar, Tomaž Jakofčič, Evelyne Giusto

Z NAMI NA POT

**Narodni parki ZDA, Kriški podi,
nad švicarskimi prelazi**

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

AKCIJA

od 8. do 30. 6. 2020

oziroma do razprodaje zalog

MAMMUT

MAMMUT
TROVAT TRAIL SHIRT MEN

Redna cena: 69,99 €

- 30 %

Nova cena: 48,99 €

ORTOVOX

ORTOVOX
120 COOL TEC FAST
UPWARD TS

Redna cena: 79,99 €

- 30 %

Nova cena: 55,99 €

CAMP
CAMP
ENERGY

Redna cena: 79,99 €

- 30 %

Nova cena: 55,99 €

CAMP
CAMP
KINETIC

Redna cena: 54,99 €

- 40 %

Nova cena: 32,99 €

KARIBU

KARIBU

WS LIJU ¾ pants

Redna cena: 59,99 €

- 35 %

Nova cena: 38,99 €

Lorpen

LORPEN

T3LW T3 WOMENS LIGHT HIKER

Redna cena: 19,99 €

- 40 %

Nova cena: 11,99 €

LA SPORTIVA

LYCAN II WS

Redna cena: 119,99 €

- 25 %

Nova cena: 89,99 €

KARIBU

KARIBU

MS KAL PANTS

Redna cena: 91,99 €

- 35 %

Nova cena: 59,79 €

LA SPORTIVA

TX 5 GTX

Redna cena: 189,99 €

- 30 %

Nova cena: 132,99 €

Več artiklov na
www.iglusport.si

Ljubljana - Vič Tržaška cesta 88, T: 01/ 422 8100

Ljubljana - center Petkovškovo nabrežje 31, T: 01/ 439 2285

Ljubljana - BTC Hala 10 Šmartinska cesta 152, T: 01/ 585 1517

Ljubljana PCL Pesarska 10, T: 08/ 205 6348

Koper Ljubljanska cesta 3 (vhod Ferrarska), T: 059/ 039 400

Tolmin Trg 1. maja 1, T: 05/ 381 0338

Celje Ulica mesta Grewenbroich 9, T: 03/ 492 9300

Kranj Ulica Mirka Vadnova 19, T: 04/ 234 2478

Lesce Železniška cesta 5, T: 04/ 530 2810

Maribor Jadranska cesta 27, T: 02/ 320 4700

Solkan (Nova Gorica) Trg Jožeta Srebrniča 4, T: 05/ 300 6144

Bovec Ledina 3, T: 05/ 388 6555

Idrija Ulica svete Barbare 3, T: 05/ 373 4044

Velenje Rudarska cesta 2b, T: 041/ 660 963

Ravne na Koroškem Na Šancah 2, T: 041/ 364 448